

MAAHANMUUTTAJATYÖN KEHITTÄMINEN
TIKKURILAN SEURAKUNNASSA

Anne Viljanen

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Ylempi AMK-tutkinto

Diakonia ja kristillinen kasvatus

TIIVISTELMÄ

Viljanen Anne. Maahanmuuttajatyön kehittäminen Tikkurilan seurakunnassa, Järvenpää, kevät 2015, 98 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, diakonia, kasvatusta ja nuorisotyö, sosionomi (ylempi AMK).

Tikkurilan seurakunta Vantaalla toimii ympäristössä, jossa maahanmuuttajat ja heidän kauttaan lisääntyvä monikulttuurisuus on arkea. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajien tilannetta, heidän parissaan tehtävää työtä ja eri toimijoiden rooleja Tikkurilan seurakunnan alueella. Tämän tiedon avulla tuettiin seurakunnan monikulttuurisuustiimin kehittämistyötä ja hahmotettiin seurakunnan roolia verkostossa.

Työ toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä, missä aineistojen kokoaminen ja analysointi liitettiin tiimin työskentelyyn. Tiimi toimi prosessorientoituneesti, jolloin tietoa syntyi koko toiminnan ajan. Opinnäytetyö keskittyi prosessin alkuvaiheeseen, jossa kartoitettiin ympäristöä ja tuotettiin tietoa kehittämisen perustaksi.

Aineisto koostui useammasta erilaisesta osasta. Tilastojen ja aikaisempien tutkimusten avulla selvitettiin maahanmuuttajien määrää ja kokemuksia sopeutumisesta uuteen asuinmaahan. Suomen valtion, Vantaan kaupungin ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategioiden perusteella hahmotettiin odotuksia, joita työhön kohdistuu. Haastatteleamalla alueen toimijoita saatiin kuva maahanmuuttajatyön verkostosta ja yhteistyötoiveista. Tikkurilan seurakunnan työntekijöille tehtiin kartoitus siitä, millaista työtä maahanmuuttajien parissa tehdään.

Aineiston perusteella eri tahojen yhteisenä päämääränä oli maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaisen yhteiskunnan täysvaltaisiksi jäseniksi niin, että he samalla voivat säilyttää oman kulttuurisen identiteettinsä. Vaikka kotoutumista kuvattiin vuorovaikutteiseksi prosessiksi suomalaisen väestön kanssa, kohdistui suuri osa toimenpiteistä maahanmuuttajiin. Vuorovaikutuksen syntymisen eri väestöryhmien välillä kokivat haasteeksi sekä viranomaiset että maahanmuuttajat itse. Väliinputoajiksi nimettiin muun muassa kotona lapsia hoitavat äidit ja peruskoulun päättäneet nuoret, jotka eivät löydä paikkaansa yhteiskunnassa.

Seurakunnan maahanmuuttajatyön kehittämisessä tiimin toiminta yhdistettynä pohjatyön tekemiseen tutkimuksen avulla tuotti hyviä tuloksia. Seurakunnassa kehittämiskohdeksi nimettiin olemassa olevan toiminnan kehittäminen kaikille avoimeksi ja yhdessä toimiminen eri taustoista ja kulttuureista tulevien kesken. Työalojen yhteisenä projektina kokeillaan lasten, nuorten ja heidän perheidensä tavoittamista jalkapallon pelaamisen avulla.

Asiasanat: maahanmuutto, kotoutuminen, verkostotyö, kehittämistyö

ABSTRACT

Viljanen Anne. Developing multicultural work in Tikkurila parish. 98 p., 4 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Spring 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree: Programme in Social Services, Diaconia, Youth Work and Christian Education. Degree: Master of Social Services.

The aim of this thesis was to survey the situation of immigrants at the area of Tikkurila parish, Finland. In addition the aim was to discover what kind of work the other actors do among migrants. With this information, the work of a just established multicultural team was supported and the role of the parish was clarified. The thesis was accomplished in form of research assisted development work. The research material and results were integrated in the work of the multicultural team of parish. The teamwork was process oriented and new information emerged during the whole development process. The study focused on establishing the foundations to the multicultural work.

The material consisted of several parts. The situation of immigrants was surveyed by previous research and statistics. Strategies handling of migration in State of Finland, City of Vantaa and Church of Finland told something about expectations to work. Network and roles of different partners in multicultural work were discovered by interviews. The current situation of parish work was also surveyed.

On the basis of research all actors had a common goal. The migrants should be empowered to members of society and at the same time they had the right to preserve their own culture. Integration was described to be interaction between migrants and the original population. Despite that almost all effort targeted to newcomers. Generating connection and friendship between migrants and other citizens was experienced problematic by authors and migrants themselves. The groups under a threat of marginalisation were housewives and youngsters who could not find their place in community.

As a conclusion, developing process between research and practical teamwork afforded good results. Observing all parish work through the perspective of migrants and developing accessible activities for all was named one of the common aims. Another was a pilot project for contacting children, youngsters and their families by playing football. Process in parish continues also after finishing thesis.

Keywords: immigration, integration, cooperation, development work.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ TEEMOJA JA KÄSITTEITÄ.....	7
2.1 Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat	7
2.3 Akkulturaatio ja kotoutuminen	8
2.4 Ennakkoluuloisuus, rasismi ja radikalisoituminen	13
2.5 Ekumenia ja uskontojen välinen dialogi.....	17
3 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS JA TUTKIMUSAINEISTOT	19
3.1 Tutkimuksellinen kehittäminen	19
3.2 Tutkimuksen aineistot	21
3.3 Seurakunnan monikulttuurisuustiimin toiminta	23
4 MAAHANMUUTTO TILASTOJEN VALOSSA.....	26
4.1 Ulkomaalaiset Suomessa	26
4.2 Ulkomaalaiset Vantaalla ja Tikkurilan seurakunnan alueella	28
5 KOHDERYHMÄN NÄKÖKULMA.....	32
5.1 Työ, koulu ja uuden kielen oppiminen	33
5.2 Asuminen ja palvelut	35
5.3 Sosiaaliset suhteet ja vapaa-aika.....	36
5.4 Syrjinnän ja rasismin kohtaaminen	38
6 STRATEGIOIDEN JA SUUNTAVIIVOJEN MAAHANMUUTTO	40
6.1. Kansainväliset sopimukset ohjaavat maahanmuuttopolitiikkaa	40
6.2 Kansalliset suuntaviivat.....	41
6.3 Vantaan kaupungin monikulttuurisuusohjelma	46
6.4 Kirkolliset suuntaviivat.....	51
7 SEURAKUNNAN SIDOSRYHMÄT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	56
7.1. Vantaan kaupunki vastaa kotouttamisen järjestämisestä.....	57
7.2. Järjestöt toimivat kotoutumisen tukena	59
7.3. Vantaan seurakuntayhtymä tekee hengellistä ja yhteiskunnallista työtä.....	61
7.4 Yhteisen toiminnan alue ja yhteistyö eri tahojen välillä.....	62
7.5 Palvelujen kokonaisuus tukee kotoutumista.....	65
7.6 Yhteistyökumppaneiden odotuksia Tikkurilan seurakunnalle	66
7.7 Kokemuksia ja oppimista	68
8 SEURAKUNNAN NYKYTILA JA TAVOITTEET	71
8.1 Monikulttuurisuustyön valmistelu ja työskentelyn aloitus.....	71
8.2 Monikulttuurisuustyö tällä hetkellä – kartoituksen tuloksia	73
8.3 Toimintasuunnitelma kartoituksen ja haastattelujen pohjalta	80
9 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ, POHDINTAA JA ARVIOINTIA	84
9.1 Kaksisuuntainen kotoutuminen	84
9.2 Kehittämissideoita.....	87
9.3 Monikulttuurisuustiimin ja tutkimusprosessin arvio	88
LÄHTEET.....	91
LIITTEET	95

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan sekä etnistä että kulttuurista monimuotoisuutta. Yhteiskunnassa puhutaan eri kieliä, harjoitetaan eri uskontoja, noudatetaan erilaisia tapoja sekä ajatellaan eri tavoin siitä, mikä on hyvää elämää. Kaikki yhteiskunnan jäsenet eivät ole syntyneet samassa maassa, vaan heidän taustansa ovat moninaiset. Ihmisten ja perheiden liikkuvuus yli valtioiden rajojen vaikuttaa sekä muuttajiin itseensä, että yhteiskuntiin joihin he muuttavat ja ihmisiin, joita he kohtaavat. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 13-15.)

Suomessa maahanmuuttajien määrä on kasvanut merkittävästi 1990-luvun alusta lähtien. Monessa muussa Euroopan maassa maahanmuuttoon liittyvät kysymykset ovat olleet ajankohtaisia paljon pidempään. 1990-luvulla muuttajien enemmistön muodostivat pakolaiset. 2000-luvulla painopiste on siirtynyt muuttamiseen työn tai perheen takia. Tällä hetkellä keskustelua käydään vilkkaasti sekä siitä, keiden halutaan muuttavan Suomeen että siitä, miten pitäisi toimia muuttajien kotoutumiseksi. Suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistyminen on osa laajaa talouden, politiikan ja kulttuurin globalisaatiokehitystä. Muutos on ollut viime vuosina todella nopeaa, ja kaikki merkit viittaavat saman kehityksen jatkuvan. (Saukkonen 2013, 115; Pitkänen 2006, 14.)

Vantaalla muuttoliikkeen seurauksena noin 10 prosenttia väestöstä on maahanmuuttajia. Seuraavan kymmenen vuoden aikana heidän osuutensa ennustetaan kasvavan noin 20 prosenttiin. Vantaan seurakunnat ja niiden joukossa Tikkurilan seurakunta elävät hyvin monikulttuurisessa ympäristössä. Käytännössä Tikkurilan seurakunta on kuitenkin enimmäkseen kantasuomalaisten seurakunta. Seurakunnan yhteisissä tavoitteissa on jo useamman toimintakauden ajan ollut monikulttuurisuuden huomioon ottaminen. Yhteisesti asiaa ei ole kovin paljon pohdittu. Vuoden 2015 alussa seurakuntaan perustettiin moniammatillinen työryhmä, jonka yhtenä jäsenenä itse olen. Työryhmän tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa monikulttuurista työtä. Työskentelyn pohjaksi kaivattiin tietoa toimintaympäristöstä, muista toimijoista sekä heidän odotuksistaan seurakunnan työlle.

Tiedontarpeeseen vastaan tällä opinnäytetyöllä. Se on tutkimuksellisen kehittämisen prosessi, joka muodostuu teorian, kartoitusten ja käytännön kehittämistyön nivoutumisesta yhteen. Olen tutustunut aiheeseen yhteiskunnan ja kirkon strategioiden kautta sekä vantaalaisia toimijoita haastatteleamalla. Erikseen on kartoitettu seurakunnan toimintaa maahanmuuttajien parissa. Vaikka tehtävänä on kehittää monikulttuurisuustyötä, rajaan tässä työssä tutkimukseni kohteen maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajataustaisiin ihmisiin. Työn ensisijainen hyödynsaaja on seurakunta ja sen monikulttuurisuustyöryhmä. Kehittämistä tehdään kuitenkin maahanmuuttajataustaisten ihmisten hyvinvoinnin ja kotoutumisen edistämiseksi, joten lopullinen hyöty hyvin tehdystä taustatyöstä tulee varsinaisen kohderyhmän hyväksi.

2 MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ TEEMOJA JA KÄSITTEITÄ

2.1 Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat

Kulttuuri voidaan määritellä laajaksi normien, arvojen, uskomusten ja käytänteiden verkostoksi, joka ohjaa yksilöiden toimintaa ja rakentaa osaltaan jäsentensä identiteettiä. Kulttuuri tulee näkyväksi muun muassa kielessä, koulutuksessa, juhlapyhissä ja ihmissuhteissa. Kulttuurin normistojen, arvojen, uskomusten ja käytänteiden katsotaan ulottuvan myös yhteiskunnan instituutioihin, jotka ovat järjestäytyneet tietyn vallalla olevan kulttuurisen normiston mukaan. Mikään kulttuuri ei ole yhtenäinen eikä arvoiltaan ja käytänteiltään muuttumaton, vaan sisäisesti monimuotoinen. Konstruktivistinen kulttuurikäsitys ottaa huomioon kulttuurien jatkuvan muutoksen, monimuotoisuuden ja vuorovaikutuksen. (Vitikainen 2014 i.a.)

Monikulttuurisuus terminä voi tarkoittaa useita eri ilmiöitä. Kulttuurisesti monimuotoinen yhteiskunta sisältää useita kulttuurisesti, uskonnollisesti ja maailmankatsomuksellisesti toisistaan eriäviä ryhmiä, jotka jakavat yhdessä julkisen tilan. Tämä kuvaileva määritelmä monikulttuurisuudesta ei sisällä ilmiön arvottamista eikä ota kantaa siihen, millaista monikulttuurisuuspolitiikkaa yhteiskunnassa tulisi harjoittaa. Normatiivinen monikulttuurisuus sisältää oletuksen kulttuurisen monimuotoisuuden hyväksyttävyydestä. Vähimmillään se tarkoittaa, ettei kulttuurisesta monimuotoisuudesta pidä päästä eroon, vahvimmillaan sitä, että monimuotoisuus on jotain, mitä on syytä arvostaa ja vaalia. (Vitikainen 2014 i.a.)

Kulttuurien sisäistä monimuotoisuutta voidaan kuvata alakulttuurisen, näkökulmallisen ja yhteisöllisyyden monimuotoisuuden kautta. Alakulttuurit perustuvat erilaisiin uskomuksiin ja käytäntöihin jollain tietyllä elämänalueella tai ne voivat ilmentää valtavirran poikkeavia elämäntapoja. Näkökulmallinen erilaisuus perustuu arvosteluun joitain valtakulttuurin keskeisiä periaatteita tai arvoja kohtaan ja intention muuttaa yhteiskuntaa tältä osin. Yhteisöllinen monimuotoisuus perustuu itsestään tietoisiin ja organisoituihin yhteisöihin, jotka rakentuvat omille ja muista poikkeaville uskomusten ja käytäntöjen järjestelmille. Näiden erilaisuuden muotojen joukkoon voi lisätä esimerkiksi

sukupuoleen liittyvät kulttuuriset erot, eri alueiden kulttuuriset traditiot sekä erilaiset vaihtuvat elämäntavat ja elämäntyyli. Maahanmuutto tuo oman värinsä monikulttuurisuuden kirjoon. Enää ei voida puhua yhteisten arvojen yhteiskunnasta, vaan postmodernista ajasta jossa erilaiset kulttuurit elävät vuorovaikutuksessa ja muuttavat yhteiskuntaa. (Parekh 2000, 3-7; Saukkonen 2007, 7.)

Maahanmuuttajaksi luokitellaan ulkomailla syntynyt ja Suomeen muuttanut henkilö. Kriteerinä voidaan käyttää yli vuoden kestävä asuminen oman synnyinmaan ulkopuolella. (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 26, 41). Vieraskieliseksi Suomessa laskeetaan henkilöt, joiden rekisteröitynä äidinkielenä on joku muu kieli kuin suomi, ruotsi tai saame. Käytännössä kyse on hyvin moninaisesta kirjosta ihmisiä, joilla on erilaisia syitä muuttamiseen. Eri maahanmuuttajien kulttuuriset tarpeet ja odotukset voivat poiketa toisistaan niin kansalaisuuden, kulttuurin, persoonan ja muuton perusteiden mukaisesti. Maahanmuuton perusteina voidaan erotella ainakin työperustainen (asiantuntijat, keikkatyöläiset, yrittäjät, au-pairit), perheperustainen (kansainväliset avioliitot, perheenyhdistäminen), etnisperustainen (inkerinsuomalaiset, Suomen kansalaisten paluumuutto) ja opiskeluun perustuva maahanmuutto, eläkeläisten muuttoliike, pakolaisuus (turvapaikkaprosessissa olevat ja oleskeluluvan saaneet, kiintiöpakolaiset) tai laitton muutto (oleskeluluvan tai viisumin ylittäjät, ihmiskaupan uhrit, maahan jääneet kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet) (Forsander 2004, 106).

Pakolainen on henkilö, joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella sen vuoksi, että hänellä on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja joka ei kykene tai edellä mainitun pelon takia halua turvautua kotimaansa suojeluun (Makkonen & Koskenniemi 2013, 61).

2.3 Akkulturaatio ja kotoutuminen

Akkulturaatio on ilmiö, jossa eri kulttuureja edustavat ihmiset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa niin, että joko toisessa tai molemmissa ryhmissä tapahtuu kulttuuristen piirteiden muutosta. Se on prosessi, jossa ajan mittaan tapahtuu muu-

toksia uskomuksissa, tunteissa, asenteissa, arvoissa, käyttäytymisessä ja samaistumisessa. Se on parhaimmillaan kaksisuuntainen prosessi, joka muuttaa kaikkia osapuolia kohtaamistilanteissa. (Ahokas 2011, 234; Korhonen 2013, 36)

Tutkimuksissa on havaittu erilaisia akkulturaatiostrategioita, jotka vaikuttavat siihen miten maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen kotimaahan onnistuu. Monesti näitä strategioita kuvataan John Berryn mallilla, jossa on nimetty neljä tapaa, miten vähemmistön edustaja suuntautuu kontaktiin enemmistökulttuurin kanssa. Integraatio on sitä, että maahanmuuttaja haluaa pitää yllä hyviä suhteita valtaväestöön ja yhteiskuntaan, mutta samalla kunnioittaa ja vaalii omaa kulttuurista alkuperäänsä ja perinteitään. Assimilaatio merkitsee sellaista sopeutumista valtaväestön elämäntyyliin ja kulttuuriin, jossa omat kulttuuriset juuret vähitellen katoavat. Separaatio merkitsee vahvaa orientaatiota omiin etnisiin juuriin ja erottautumista valtaväestön vaikutteista. Marginalisaatiossa ihminen erottautuu sekä omista etnisistä juuristaan että valtaväestön kulttuurisista vaikutteista. (Ahokas 2011, 234-235; Korhonen 2013, 38.)

Nämä erilaiset strategiat eivät ole pelkästään yksilön valintoja, vaan liittyvät myös yhteiskunnan harjoittamaan politiikkaan ja sen tavoitteisiin. Kotouttamispolitiikka sisältää kaikki ne poliittiset ja hallinnolliset toimet, joilla edistetään maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä olemista ja osallistumista uudessa asuinmaassaan. Mikään yhteiskunta ei todennäköisesti pidä tavoitteenaan eksklusiota, kaikesta vuorovaikutuksesta ulos sulkemista, mutta eri aikoina ja paikoissa on annettu maahanmuuttajaryhmien pysyä erillään omissa yhteisöissään, yritetty sulauttaa heitä valtaväestöön tai yritetty luoda monikulttuurista yhteiskuntaa, jossa kaikilla on tilaa toimia yhdessä ja ilmentää omaa kulttuurista identiteettiään. Suomalaisessa ajattelu- ja toimintatavassa tavoitteena on maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisina yksilöinä. Samalla heillä on oikeus etnisen tai kulttuurisen identiteettinsä, kuten kielen ja elämäntavan, ylläpitämiseen. (Saukkonen 2013, 65, 91; Ahokas 2011, 234.)

Monenlainen liikkuvuus on lisääntynyt globaalisti. Sitä varten on kehitetty lainsäädäntöä. Työvoiman vapaata liikkuvuutta tuetaan ja siihen kannustetaan. Kuva maahanmuutosta ja sitä kautta ihmisten integroitumisesta yhteiskuntaan muuttuu. Muuttaminen ei ole kaikille ainutkertainen ja kertaluontoinen tapahtuma, vaan muuttoja lähtö- ja eri

kohdemaiden välillä voi olla useita. Viestintäteknologia ja liikenneyhteydet tarjoavat mahdollisuuksia toimia ylikansallisesti. Internetin kautta voi toimia aktiivisesti useammassa eri maassa. Sopeutumisessa voidaan nähdä uusia ilmiöitä, jotka eivät välttämättä sovi aikaisempiin malleihin. Yksilötasolla voi ilmetä erilaisia kotoutumis-, sopeutumis- ja sulautumisstrategioita, joiden avulla ihmiset etsivät itselleen luontevaa paikkaa yhteiskunnassa. Eri maihin syntyy erikokoisia uusia etnisiä ja kulttuurisia yhteisöjä, jotka kykenevät säilyttämään ryhmäidentiteettinsä usean sukupolven ajan. Näiden lisäksi muodostuu lukuisia dynaamisia, kompleksisia ja hybridisiä yksilöllisten ja kollektiivisten identiteettien muotoja, jotka ovat dialogissa keskenään. (Saukkonen 2007, 9-10.)

Integraatio näyttäytyy erilaisena riippuen siitä kiinnitetäänkö huomiota ihmisten asemaan oikeudellisessa ja poliittisessa järjestelmässä, taloudellisessa ja sosiaalisessa järjestelmässä vai kulttuurisessa kontekstissa. Oikeudellisessa näkökulmassa on kyse esimerkiksi kansalaisuudesta, yhdenvertaisuudesta, vaalioikeuksista ja vaikuttamisen mahdollisuuksista. Taloudellinen ja sosiaalinen järjestelmä sisältää arkielämän ja toimeentulon kannalta tärkeät työllisyyden, koulutuksen ja asumisen kysymykset sekä sosiaaliset suhteet. Kulttuuriseen integraatioon sisältyy muun muassa valtakielten oppiminen sekä arvojen, tapojen ja käyttäytymismallien omaksuminen. Omana näkökulmana on myös henkinen integraatio eli yhteiskuntaan ja sen kulttuuriin samaistuminen. (Saukkonen 2013, 66.)

Kotoutuminen ja kotouttaminen ovat suomalaisia termejä akkulturaatiolle jossa keskitytään maahanmuuttajien sopeutumiseen suomalaiseen kulttuuriin ja annetaan tilaa myös oman kulttuurin säilyttämiselle. Laissa kotoutuminen on määritelty niin, että se on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteinen kehitys, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan on yksilöllinen ja monen kohdalla pitkä prosessi. Siihen vaikuttavat yksilön itsensä lisäksi hänen kulttuuritaustansa ja yhteiskunnassa vallitsevat asenteet. Ihminen tarvitsee omien sisäisten voimavarojensa lisäksi myös sosiaalista tukea. Sopeutumiseen liittyy muutoksia asenteissa, arvoissa, uskomuksissa, tunteissa, minäkäsityksessä ja käyttäytymisessä. Koherenssin tunne on keskeinen kotoutumista ja sopeutumista edistävä asia. Se on tun-

netta siitä, että elämä on johdonmukaista, ymmärrettävää, hallittavaa ja mielekästä. (Mammon 2010, 10.)

Kotoutumisen ajatellaan olevan kaksisuuntainen prosessi. Sopeutuminen uusiin olosuhteisiin ei koske vain maahanmuuttajia, vaan myös kantaväestön ihmisiä. Kaikkien on totuttava elämään etnisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa. Tarvittava sosiaalinen yhteenkuuluvuus toteutuu, kun yksilöt ja ryhmät ovat läheisessä ja kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään. (Saukkonen 2013, 87.)

Kotouttaminen on kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimilla ja palveluilla. Uusi kotouttamislaki on tullut voimaan vuonna 2011. Sen keskeisenä tavoitteena on saattaa kotouttamispalvelut kaikkien niitä tarvitsevien maahanmuuttajien saataville oleskelun perusteesta riippumatta. Kaikille Suomeen asettuville ihmisille halutaan antaa tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista. Kaikille annetaan myös mahdollisuus tietojen ja taitojen selvittävään alkukartoitukseen. Sen tekemisen käynnistävät työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta työnhakijaksi rekisteröityneiden tai toimeentulotukea saavien osalta. Alkukartoitusta voi pyytää myös maahanmuuttaja itse. Kartoituksen perusteella arvioidaan, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelmaa, joka sisältää suunnitelman kotoutumiskoulutuksesta sekä muusta tarvittavasta tuesta yhteiskuntaan osallistumisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutus taas sisältää suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä muuta koulutusta. Maahanmuuttajien tarvitsemat palvelut on pyritty järjestämään niin, että kukin viranomaisen huolehtii niistä omilla toimialoillaan. Palvelujärjestelmien toiminnassa on kuitenkin otettava huomioon myös maahanmuuttajien erityistarpeet. (Saukkonen 2013, 86, 89-91.)

Itse maahan muuttaneiden, eli ensimmäisen sukupolven kysymyksiä ovat muun muassa kielitaito, koulutuksen vastaavuus ja työelämän taidot sekä erilaiset kotoutumisen kysymykset. Lapsena ja nuorena muuttaneilla on erilaisia kokemuksia, riippuen siitä mikä ikäisiä he ovat olleet muuttaessaan. Suomessa syntyneet toisen ja kolmannen sukupolven edustajat kasvavat alusta asti monikulttuurisiksi. Sukupolvitutkimuksessa kiinnitetään huomiota toisaalta vanhempien ja nuorempien sukupolvien väliseen suhteeseen ja toisaalta siihen, mikä on tietyn ikäisten nuorten sukupolvi, johon nuori samaistuu. Maahanmuuttajataustaisille nuorille jälkimmäinen tarkoittaa samaistumista sekä valtaväes-

töä edustaviin nuoriin että samaa kulttuuria ja etnistä ryhmää edustaviin nuoriin. (Martikainen & Haikola 2010, 9; Teräs & al. 2010, 95.)

Akkulturaatio vaikuttaa perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin, vanhemmuuteen ja lastenkasvatukseen, perheenjäsenten hyvinvointiin sekä lasten ja nuorten kehitykseen. Perhe muodostaa yksilön akkulturaatioprosessille keskeiset ehdot ja olosuhteet. Parhaimmillaan perhe muodostaa muuttaneille tärkeän turvan uudessa ympäristössä. Kokemus voi yhdistää ja vahvistaa perheen sisäistä koheesiota. Toisaalta lasten ja heidän vanhempiansa on ratkaistava arjessa se, miten he vastaavat uuden yhteiskunnan vaikutuksiin ja miten säilyttävät ja siirtävät keskeisimmät arvonsa sukupolvelta toiselle. Perheen sisäinen akkulturaatiokuilu muodostuu, kun perheenjäsenten prosessien välillä on suuria eroja. Erot huomataan usein sukupolvien välillä, mutta merkittäviä eroavaisuuksia voi olla myös sisarusten tai aviopuolisoiden välillä. (Alitolppa-Niitamo 2010, 46, 51.)

Maahanmuuttajaperheiden sukupolvien välisiä ristiriitoja tulkitaan helposti kulttuuriin ja erilaisiin perhearvoihin liittyviksi. Kulttuurierojen olemassaoloa ei voida kiistää, mutta ne eivät selitä kaikkea. Kulttuurierojen ohella perheen elämäntilanne, sosioekonominen asema ja maahanmuuttoon liittyvät yleiset haasteet heijastuvat vanhemmuuteen ja sukupolvien välisiin suhteisiin. Tutkimuksissa on osoitettu, että vanhemmat tukevat lapsiaan emotionaalisesti vähemmän ja heidän kasvatuskäytäntönsä ovat negatiivisempia silloin, kun perheellä on taloudellisia ongelmia. Moniin muutoksiin liittyvät stressikokemukset voivat tehdä vanhemmista psyykkisesti etäisiä, mikä puolestaan heikentää sukupolvien välistä suhdetta. Kun elämän edellytykset huononevat, vanhemmuus heikenee ja nuorilla on suurempi taipumus ahdistua ja käyttäytyä ongelmallisesti. Tässä ei ole välttämättä eroa eri etnisten ryhmien välillä eikä verratessa niitä valtaväestöön. (Alitolppa-Niitamo 2010, 46, 56-57.)

Integraatiossa on kyse myös identiteetikysymyksistä. Tutkimuksissa toinen sukupolvi ainakin osittain pitäytyy etnisissä identiteeteissään ja etninen tietoisuus tuntuu kasvavan iän karttuessa. Monikulttuurisista asuinalueista huolimatta valtaväestön ja vähemmistöjen ystävyysverkot ovat osittain erillisiä. Toisaalta nuorten identiteetit ovat hybridisiä ja vaihtelevia. Paikallisten ja monikulttuuristen ympäristöjen lisäksi toinen sukupolvi

rakentaa elämäänsä yllirajaisessa kontekstissa, jota muokkaavat sekä siteet lähtömaihin tai kolmansiin maihin että globaalit nuorisokulttuurit. (Martikainen & Haikola 2010, 19).

Nuorilla on usein taito toimia kulttuurikameleontteina ja vaihtaa kulttuurista käyttäytymistä tilanteesta toiseen. Monikulttuurisille nuorille on luonnollista ja jopa normatiivista, että ympärillä olevat ihmiset toimivat eri tavoin ja näyttävät erilaisilta. Erilaisuus ei ole jotain mitä suvaitaan, opetellaan huomioimaan tai kunnioittamaan, vaan jotain johon on kasvettu ja joka on näin perustavanlaatuisesti ymmärrettyä. Erilaisuus ja sen ymmärtäminen ovat olennainen osa sosiaalista tasa-arvoa, eivätkä näkemykset ja käsitykset siitä muotoudu hierarkkisesti eriarvoisiksi asemiksi. Suomi monikulttuuristen nuorten elinympäristönä ei kuitenkaan näyttäydy kaikille avoimena. Ne monikulttuuriset nuoret, jotka edustavat suomalaisen yhteiskuntaan välimatkaltaan liian etäistä etnisyyttä, uskontoa tai kansallisuutta kohtaavat eniten syrjintää ja ennakkoluuloja. Heidän on välillä vaikeaa toimia monikulttuurisina sillanrakentajina, koska he kohtaavat itse ulossulke- mista. (Harinen & Ronkainen 2010, 280, 285-286.)

2.4 Ennakkoluuloisuus, rasismi ja radikalisoituminen

Ennakkoluuloisuus on keskeinen ryhmäsuhteissa esiintyvä ilmiö ja usein vaikeiden sosiaalisten ongelmien, kuten syrjinnän taustatekijä. Ennakkoluuloisuuden ytimenä on stereotypointi. Ennakkoluuloilla tarkoitetaan sisäryhmän eli meidän jakamia negatiivisia asenteita ulkoryhmää eli heitä kohtaan. Ennakkoluuloisten asenteiden kohteeseen liitetään sekä negatiivisia tunteita että stereotypioita. Syrjintä eli epäoikeudenmukainen kohtelu ilmentää ennakkoluuloisuutta. Sitä tapahtuu muun muassa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, viranomaiskäytännöissä, ohjelmanjulistuksissa ja rekrytointikäytännöissä. (Ahokas 2011, 226-227.)

Rasismi on yksi näkyvimpiä ennakkoluuloisuuteen perustuvia ryhmäilmiöitä. Se kohdistuu etniseen alkuperään liittyvää ryhmäjäsenyyttä kohtaan. Rasismiin johtaa ryhmien välinen prosessi, joka alkaa kielenkäytössä luokitteluna ja nimittelynä. Ulkoisesti erottuviin ihmisluokkiin liitetään sisäisiä piirteitä ja arvoja, jolloin luokista tulee sosiaa-

lisiä kategorioita. Puhetavasta riippuen rasismiksi kutsutaan aatteita ja asenteita sekä myös toimintaa ja toiminnan seurauksia. Rasismi voidaan jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen: rasismi ideologiana, toimintana ja olosuhteena (institutionaalinen rasismi). (Aho-kas 2011, 227; Rastas 2005, 72, 74.)

Ideologiana rasismi määrittelee tietyn ihmisryhmän toiseen verrattuna alempiarvoiseksi tai toiseksi, jonka kanssa on syytä olla erillään. Perinteisesti tämä näkemys on nojannut rodun käsitteeseen ja biologisiin eroihin. Rotumyytit elävät uskomuksissa edelleen, vaikka niille ei ole tieteellistä perustaa. Tämän rinnalle on tullut rasismin muoto, joka korostaa kulttuurista erilaisuutta. Kulttuuri jakaa ihmiset toisensa poissulkeviin ryhmiin, jotka nähdään muuttumattomina ja yhteen sopimattomina. Käytännön toimintana rasismi voidaan jakaa alistamiseen ja poissulkemiseen. Alistaminen on perinteiselle rasismille tyypillistä toimintaa, kun taas poissulkemisen voidaan katsoa liittyvän uusrasismiin. Rasismiksi voidaan luonnehtia valta- ja alistussuhteita tuottavia ajattelu-, puhe ja toimintatapoja, joissa jonkun yksilön tai ryhmän ominaisuus (biologinen tai kulttuurinen) esitetään olemukselliseksi ja muuttumattomaksi. (Makkonen 2000, Rastas 2005, 76-78.)

Rasismi olosuhteena on yhteiskunnan rakenteista, toiminnoista ja käytänteistä johtuvaa eriarvoisuutta ja oikeudettomuutta. Tämä voi olla piilevää tai joskus myös instituutioiden sisään tarkoituksellisesti rakennettua. Suomalaisen kulttuurin keskeisenä arvona on pidetty ihmisten tasa-arvoista kohtelua. Se edellyttää erilaisten palvelujen ja toimintakulttuurien muokkaamista ihmisten tarpeisiin sopiviksi. Siitä huolimatta esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ovat kokeneet saaneensa eriarvoista ja huonommaksi luokiteltavaa palvelua. Taustalla ei välttämättä ole työntekijöiden tietoisia syrjiviä asenteita, vaan opittu taipumus luokitella ihmisiä heidän ihonvärinsä, kulttuurinsa tai syntyperänsä mukaan. Työntekijät saattavat myös karttaa kielivaikeuksien tai kulttuurierojen pelossa ihmisiä niin, että kohtelevat heitä huonommin tai eivät hoida heidän asioitaan yhtä hyvin kuin muiden. (Makkonen 2000; Rastas 2005, 89, 92.)

Ihmiset ja instituutiot, jotka sanoutuvat irti rasismista, saattavat tiedostamattaan uusintaa rasistia ajattelutapoja ja toimia tavoilla, jotka tuottavat rasismia. Tavallisessa arkipuheessa voidaan oikeuttaa tai normalisoida rasistisia asenteita ja käytäntöjä. Rasistinen

ideologia ja toiminta eivät siis välttämättä esiinny yhdessä tai seuraa toisiaan. Rasistiset ajatukset eivät aina johda arkipäivässä ilmenevään rasistiseen toimintaan, eivätkä kaikki alistaminen ja syrjintä perustu rasistiseen ideologiaan. (Shakir & Tapanainen 2004, 13-14.)

Sosiaalipsykologiassa on tutkittu sitä miten ennakkoluuloisista ja tuhoisista ryhmäjaotteluista voidaan päästä eroon. Asiaa on lähestytty muun muassa myönteisen ryhmätöiminnan ja uusien ryhmäidentiteettien luomisen avulla. Kontaktihypoteesin mukaan myönteinen kontakti ulkoryhmän jäsenen kanssa auttaa muuttamaan asenteita ulkoryhmää kohtaan myönteisemmäksi. Tämä toteutuu etenkin jos vuorovaikutus on tasarvoista ja se sisältää yhteisiä tavoitteita ja yhteistyötä. Kontaktin tulee mahdollistaa ystävyysuhteiden solmiminen osapuolten välillä. Tärkeää on myös se että ympäröivä yhteiskunta tukee kontaktia. Toinen tapa ryhmäsuhteiden parantamiseksi, on ryhmärajojen muuttaminen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi niin, että saadaan kokemus yhteiseen ylemmän tason kategoriaan kuulumisesta (seurakuntaympäristössä esimerkiksi kaikki kristityt). Myös silloin kun kategorioiden ja ryhmien lukumäärä moninkertaistuu, voi kahdenvälisen sisä-ulkoryhmä vastakkainasettelujen merkitys vähentyä. (Ahokas 2011, 231-232.)

Radikalisoituminen on ilmiö, joka liitetään huonoihin aikoihin. Sen taustalla on usein tyytymättömyys yhteiskunnan toimintaan. Radikalisoituminen voi olla poliittista, uskonnollista tai sosio-kulttuurista. Siihen liitetään ajatus ääriarvoista ja niiden omaksumisesta, erilaiset protesti-ilmaukset, mielenosoitukset ja provokatiiviset toimet, joilla osoitetaan yhteiskunnallisten ongelmien luonnetta ja vääryyksiksi koettuja asioita. Siihen liittyy siis yleensä yhteiskunnan toiminnan ja tavoitteiden kriittistä uudelleen arviointia. (Kaivo-oja 2014 i.a.)

Radikalisoituminen voi tapahtua sekä yksilötasolla että ryhmätasolla. Äärimuodossa se voi johtaa terrorismiin ja väkivaltaisiin toimiin järjestäytynyttä yhteiskuntaa kohtaan. Syrjäytyminen, ulossulkeminen ja yksinäisyys ovat ääriajattelun polttoainetta kaikkialla maailmassa. Radikalisoitumista on tutkittu muun muassa Ruotsissa, Isossa Britanniassa ja Somaliassa. Tutkimuksen kohteena ovat olleet ääriliikkeisiin liittyneet nuoret. Ruotsalaistutkimuksen mukaan radikalisoituneet nuoret tulevat usein alemman sosiaaliluo-

kan kodeista ja heillä on aiempaa rikostaustaa. Iso-Britanniassa radikalismiin päädytään pääosin neljää reittiä. Miltei joka kymmenes radikalisoituneista oli kokenut läheisen kuoleman, osalla siirtolaisuus vailla perheenjäseniä oli tuottanut syvää irrallisuuden tunnetta, loppuilla rikollis- ja päihdetausta ja etenkin vankilakokemus olivat kasvattaneet alttiutta hakeutua äärijärjestöjen vaikutuspiiriin. Vain hyvin harvat radikalisoituneista henkilöistä olivat saaneet tiiviin uskonnollisen kotikasvatuksen. Yksilötasolla tyypillistä radikalisoitumiselle on ollut sosiaalinen eristäytyminen, katkeruus ja tuen hakeminen samanmielisistä radikaaleista yksilöistä. (Kaivo-oja 2014 i.a.; Rytönen 2014, 11; Creutz & Juntunen 2015 i.a.)

Viime vuosina äärijärjestöihin on hakeutunut myös naisia. Silti selvästi suurin osa ääri-
liikkeiden jäsenistä ja niiden aktiivisista toimijoista on nuoria miehiä. Näyttää siltä, että valinta ääriliikkeisiin liittymisestä tehdään 15 - 24 -vuotiaina. Ystäväpiirin merkitys ääri-ideologian omaksumiseen on huomattava. Taustalla on nuorten halu kuulua yhteen. Sosiaalisella integraatiolla näyttää olevan suuri merkitys ääri-
liikkeiden ja väkivallan torjumisessa. Jatkuva epäoikeudenmukaisuuden tuntemus ja ulkopuolisuuden kokeminen avaavat uusia rekrytointimahdollisuuksia radikaalijärjestöille. Terroristijärjestöt tarjoavat yhteisöllisyyttä, identiteettiä ja elämäntehtävää vetoamalla hyvin suoraviivaisesti uhriuteen. Radikalisoitumisen torjumisessa tärkeä askel on luoda inklusiivinen yhteiskunta. Tässä auttaa julkinen, faktoihin perustuva keskustelu stereotyyppisten ja yksinkertaistavien ajatusmallien purkamiseksi. Ääri-
liikkeistä jo kiinnostuneita nuoria ei saa sulkea pois keskusteluista. Jos nuoria ei huomioida, he todennäköisesti keskittyvät tukemaan toisiaan väkivaltaan johtavassa ajattelussa. (Creutz & Juntunen 2015 i.a., Rytönen 2014, 11.)

Radikalisoituminen voidaan nähdä eräänä keskeisenä trendinä maailmassa. Yhteiskunnan kannalta se muuttuu ongelmalliseksi, jos se johtaa väkivaltaisuuksiin ja terrorismiin, josta ulkopuoliset kärsivät. Suomi ei ole radikaalien liikkeiden toiminnan ulkopuolella. Globalisaatio edistää erilaisten radikaalien liikkeiden merkitystä. Suomen radikaalien ääri-
liikkeiden jäsenet ovat viime vuosina parantaneet yhteyksiään ulkomaisiin järjestöihin ja toimijoihin. Radikalisoituminen ei ole kuitenkaan pelkästään negatiivinen ilmiö. Se pakottaa kiinnittämään huomiota yhteiskunnan paheneviin ongelmiin. (Kaivo-oja 2014 i.a.; Rytönen 2014, 10.)

2.5 Ekumenia ja uskontojen välinen dialogi

Ekumenia tarkoittaa kirkkojen ja kristittyjen pyrkimystä yhteyteen eli sellaisia tekoja, toimia ja asenteita, jotka edistävät kristittyjen välistä yhteyttä kaikkialla maailmassa. Ekumeenisessa liikkeessä on kaksi haaraa. Toinen on keskittynyt uskon peruskysymyksiin ja toinen yhteiskunnalliseen vastuuseen. Uskonoppia ja kirkon toiminnan perusmuotoja selvittelevä Faith and Order -linja on kiinnostunut esimerkiksi jumalanpalvelukseen, kirkolliseen päätäntävaltaan ja pappisvirkaan liittyvistä kysymyksistä. Toisen, Life and Work –linjan, aiheet koskevat etiikkaa ja sosiaalisia kysymyksiä. Mikä on moraalisesti oikeaa ja miten kirkkojen tulee edistää esimerkiksi rauhaa ja oikeudenmukaisuutta. Ekumeniaan liittyy sekä teologista pohdintaa ja kirkkojen päättävien elimien sopimuksia että ruohonjuuritason yhteyttä ja yhteistä toimintaa tärkeiksi koettujen asioiden hyväksi. (Suomen evl.lut. kirkko 2009, 7-8; Huovinen 2015, 26-28.)

Kristityt voivat tehdä yhteistyötä oikeudenmukaisemman maailman hyväksi myös muiden uskontojen edustajien kanssa. Uskontodialogi pyrkii uskontojen keskinäisen tuntemuksen ja kunnioituksen kasvamiseen sekä käytännön yhteistyön lisäämiseen. Tavoitteena on rauhan, suvaitsevaisuuden ja yhteistyön mahdollistaminen ja parantaminen. Uskontodialogilla on monia ulottuvuuksia. Uskontojen välistä kanssakäymisestä voidaan jaotella erilaisiin toisiaan täydentäviin lajeihin: institutionaalinen dialogi, teologinen dialogi, henkilökohtaiset kontaktit, spiritualiteetin dialogi ja yhteinen toiminta. Institutionaalinen dialogi tarkoittaa uskontokuntien edustajien välistä keskustelua, jota käydään uskontoyhteisöjen ylätasolla. Dialogi toteutuu kokouksissa ja konferensseissa, joihin yhteisöjen edustus on virallisesti kutsuttu paikalle. Teologisessa dialogissa tarkastellaan uskontojen historiallisia tai filosofisia kysymyksiä. Teemoina ovat esimerkiksi yhteiset etiikan ongelmat tai pelastuskäsitykseen keskittyvät kysymykset. Kukin osallistuja keskustelee oman traditionsa näkökulmasta. (Suomen ev.lut. kirkko 2009, 8; Hiltunen & Vasko 2011, 20-21.)

Ihmiset käyvät keskenään myös henkilökohtaisia keskusteluja. Vuoropuhelu on tehokas uskontojen välisen kanssakäymisen muoto. Se ei edellytä suuria ulkonaisia puitteita tai tapahtumia. Oleellista on keskinäinen luottamuksen ja kunnioituksen ilmapiiri ja halu oppia toinen toiseltaan. Spiritualiteetin dialogissa kokoonnutaan pyhän äärelle. Yhteyttä

toiseen haetaan yhteisen uskonnollisen kokemuksen ja harjoituksen kautta. Uskonnot voivat tunnistaa yhdistäviä tekijöitään etsimällä uskontojen yhteistä spiritualitteettia. Yhteisen toiminnan puitteissa toteutuva kohtaaminen on myös dialogin laji. Se perustuu ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen yhdessä. Tällaisia hankkeita voivat olla esimerkiksi terveys-, lukutaitoprojektit sekä yleensä yhteiskuntarauhaa edistävät toimenpiteet. Projekteista on hyötyä paikkakunnalla kaikille uskontoon katsomatta. Oikeudenmukaisuuden ja työllisyyden edistäminen sekä kärsivien auttaminen voivat yhdistää ihmisiä, jotka ovat sitoutuneet eri uskontoihin. (Hiltunen & Vasko 2011, 20-21.)

3 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS JA TUTKIMUSAINEISTOT

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on ensinnäkin kerätä ja analysoida tietoa maahanmuuttajista ja heidän parissaan tehtävästä työstä Tikkurilan seurakunnan alueella. Työn toisenä tehtävänä on tukea seurakunnan monikulttuurisuustiimin kehittämistyötä kerätyn tiedon pohjalta. Teoreettisen ja käytännöllisen tiedon sekä konkreettisen kehittämistoiminnan yhdistäminen muodostaa yhdessä tutkimuksellisen kehittämistyön prosessin.

3.1 Tutkimuksellinen kehittäminen

Tutkimus ja kehittäminen liittyvät usein yhteen. Tutkimuksellinen kehittäminen voidaan asettaa jatkumoon, jonka toisessa ääripäässä on tieteellinen tutkimus ja toisessa omiin näkemyksiin ja arki ajatteluun perustuva kehittäminen. Tutkimuksellisessa kehittämisessä pyritään ratkaisemaan käytännöstä nousseita ongelmia tai uudistamaan käytäntöjä. Päämääränä on käytännön parannusten tai uusien ratkaisujen aikaansaaminen. Vaikka pääpaino on käytännön kehittämisessä, myös uuden tiedon tuottamisella on tärkeä rooli. Kehittämisen tueksi kerätään systemaattisesti tietoa sekä käytännöstä että teoriasta. Erilaisia menetelmiä käytetään monipuolisesti ja ollaan aktiivisesti vuorovaikutuksessa eri tahojen kanssa. Tutkimuksellisuus ilmenee kehittämisessä siten, että kehittäminen etenee järjestelmällisesti, analyttisesti ja kriittisesti. (Ojasalo & al. 2014, 17-19, 21.)

Kehittämistoimintaa voidaan lähestyä suunnittelu- tai prosessorientoituneesti. Suunnitteluorientoituneessa kehittämisessä eri prosessin vaiheet pyritään rajaamaan ja suunnittelemaan mahdollisimman tarkasti. Toiminta perustuu ennalta rakennettuun malliin, johon käytännön toiminnan aikana tehdään tarvittavia korjauksia. Tikkurilan seurakunnan monikulttuurisuustiimin työskentelyä kuvaa paremmin prosessorientoitunut kehittäminen. Siinä uutta tietoa katsotaan syntyvän koko toiminnan ajan, kun toimintaympäristö ja toiminta muuntuvat. Kehittäminen perustuu toimijoiden jatkuvaan uuden oppimiseen ja kokeiluihin, jossa tieto ja kokemukset ohjaavat kehittämistä. Tulosten hyödyll-

lisyys kytkeytyy niiden siirtämiseen käytäntöön ja kehitettyjen ideoiden toteutukseen. (Toikko & Rantanen 2009, 49-50; Ojasalo & al. 2014, 20.)

Kehittämistyötä kuvataan usein syklisellä mallilla, jossa toiminnan kehittäminen käynnistyy suunnittelusta. Sen perusteella tehdään koe, jolla testataan tuottaako toiminta suunnitellun tuloksen. Tämän jälkeen toimintaa ja sen lopputuloksia tutkitaan ja arvioidaan. Toimintaan tehdään tarvittavia muutoksia ja kehitetään toimintatapaa edelleen. Yrity maailmassa voidaan puhua Demingin ympyrästä, kasvatustieteissä Kolben kehästä. (Sarala & Sarala 2003, 101.) Myös tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi voidaan esittää syklisenä kokonaisuutena, joka alkaa kehittämiskohteen tunnistamisesta ja alustavien tavoitteiden määrittämisestä. Kehittämiskohteeseen perehdytään teoriassa ja käytännössä, jonka jälkeen määritetään kehittämistehtävä ja rajataan kehittämiskohde. Rajatulle kohteelle laaditaan tietoperusta ja suunnitellaan mitä menetelmiä käytetään. Kehittämishanke toteutetaan ja siitä raportoidaan jo hankkeen aikana. Lopussa arvioidaan lopputuloksia ja kehitetään toimintaa arvioinnin avulla eteenpäin. Käytännössä prosessin aikana voidaan siirtyä edestakaisin eri vaiheiden välillä. (Ojasalo & al. 2014, 24.)

Tässä opinnäytetyössä on kuvattu Tikkurilan seurakunnan maahanmuuttajatyön kehittämisprosessin alkuvaiheet toimintaidean eli käytännön kehittämistehtävän määrittämiseen asti. Pääpaino on tietoperustan (teoreettisen viitekehyksen) ja taustatiedon kokoamisessa sekä tarpeiden selvittämisessä. Tutkimuksellinen kehittämistyö lähtee liikkeelle siitä, että kehittämiskohteesta löydetään kehittämisen olennainen kysymys ja tarkempi kehittämisen kohde. Sitä varten on luotava vankka tietoperusta, joka koostuu sekä työelämän ja organisaatioiden tiedosta että tutkimustiedosta. Se on välttämätön kivijalka yhteisten keskustelujen ja varsinaisen prosessin käynnistämiseksi. Huolellinen tiedonhankinta säästää aikaa myöhemmästä työstä ja takaa yleensä paremman lopputuloksen. (Suoranta & Ryyänen 2014, 214; Toikko & Rantanen 2009, 57, 73; Ojasalo & al. 2014, 28.)

Toimijana tässä kehittämistyössä on Tikkurilan seurakunnan monikulttuurisuustyön tiimi, jossa on edustajat seurakunnan eri työaloilta. Itse olen mukana tässä tiimissä diakoniatyön edustajana. Minulla on tietoperustan rakentajana erityinen rooli opinnäytetyön tekemisen johdosta. Tiimi on osallistunut tietoperustan rakentamisen suunnitteluun

ja käyttänyt kerättyä tietoa hyväkseen työskentelyssään. Asiantuntijatyön kehittämistä tehdään harvoin yksin. Yleensä tutkija-kehittäjä toimii jollakin tavalla osana ryhmää, jolle asia kuuluu. Toimivat käytännön ratkaisut vaativat osallistujilta tiivistä yhteistyötä, eivätkä ne synny vain tiedon siirtämisen ja soveltamisen seurauksena. (Ojansalo & al. 2014, 40.)

3.2 Tutkimuksen aineistot

Kartoittamalla erilaisia faktoja ja tutustumalla Vantaalla toimiviin maahanmuuttajatyön verkostoihin seurakunnan monikulttuurisuustiimi on asemoinut työtään ympäröivään todellisuuteen. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytetään usein monia eri menetelmiä. Ne voivat olla sekä määrällisiä että laadullisia, jolloin saadaan monenlaista tietoa, näkökulmia ja ideoita. Tässä työssä olen käyttänyt dokumenttianalyysiä, haastatteluja sekä kyselyä. (Ojansalo & al. 2014, 40.)

Olen koonnut tietoa alueellamme asuvista maahanmuuttajataustaisista ihmisistä tilastojen perusteella. Lähteinä olen käyttänyt Tilastokeskuksesta, Vantaan kaupungilta ja Vantaan seurakunnilta saatavissa olevia tilastotietoja. Tilastokategorioina on ollut ihmisten äidinkieli, kansallisuus tai syntymämaa. Nämä tiedot eivät sellaisenaan kerro vielä ihmisten elämäntilanteesta tai olosuhteista, mutta suuntaavat tiimin toimintaa esimerkiksi sen suhteen, millä asuinalueilla maahanmuuttajataustaista väestöä on eniten ja mistä lähtömaista tulijat ovat.

Kiinnostuksen kohteena ovat olleet myös kansalliset, paikalliset ja kirkon määrittelemät suuntaviivat siitä millaista integraatiopolitiikkaa maassamme harjoitetaan sekä käytännön toimenpiteet, miten kotoutumista edistetään. Aineistona ovat olleet valtion maahanmuuttostrategia vuoteen 2020, Vantaan kaupungin monikulttuurisuusohjelma 2014–2017 sekä Kirkon tulevaisuusselonteko, Strategia vuoteen 2020. Tämän dokumenttianalyysin tavoitteena on ollut pelkistää runsasta aineistoa, kerätä oleelliset havainnot ja esittää ne tiivistettynä. Lähtökohtana on ollut aineiston ilmisällön kuvaaminen ja analysointi. (Ojansalo & al. 2014, 137, 139.)

Haastattelujen avulla olen kartoittanut toimijatahoja, heidän roolejaan ja tehtäviään maahanmuuttajatyössä sekä hahmottanut seurakunnan paikkaa tässä verkostossa. Verkosto on tiettyjen tahojen muodostama yhteistoimintakuvio, jota parhaassa tapauksessa kehitetään tietoisesti. Yritysmaailmassa kehittämisen tarkoituksena on saada toimijoille sellaisia hyötyjä, joita ei ole yksin mahdollista saavuttaa. (Ojansalo & al. 2014, 97.)

Julkisissa palveluissa ja kolmannen sektorin toiminnassa lähtökohtana on usein asiakkaan saama hyöty. Verkostokartoituksen tein puolistrukturoituina teemahaastatteluina (kysymykset liitteenä 1). Tein yhteensä viisi haastattelua, joista yksi oli työparille ja muut yksilöhaastatteluja. Haastateltavat olivat Vantaan kaupungin maahanmuuttajapalveluista, koulutoimesta, Vantaan Nicehearts ry:stä ja Vantaan seurakuntayhtymästä. Nauhoitin haastattelut ja kirjoitin haastattelun aikana muistiinpanoja. Nauhoitukset liitteinä. Pyysin kaikkia haastateltavia piirtämään verkostokartan oman toimintansa näkökulmasta. Näin hahmottui jonkinlainen kokonaisuus toimijakentästä maahanmuuttajatyössä. Sovittu haastattelu Vantaan Venäläisellä klubilla peruuntui sairastumisen takia, mutta kävin kuitenkin tutustumassa heidän toimipaikkaansa ja toimintaansa. Vierailin myös koulujen oman äidinkielen opettajien kokouksessa, missä sain tilaisuuden kysyä heidän toiveitaan seurakunnille.

Tiimi toivoi ensimmäisessä kokouksessaan kartoituksen tekemistä seurakunnan eri työaloille siitä, mitä tällä hetkellä teemme, tiedämme ja osaamme. Vastaukset saatiin kolmelta tiimiltä (perhe- ja ruuhkavuodet, diakonia- ja kriisivalmius sekä nuorisotyö). Osa työntekijöistä täydensi tiiminsä vastausta omalla vastauksellaan ja lähetystyöstä vastaava työntekijä vastasi kyselyyn oman työalansa osalta. Papit ja kanttorit päättivät kokouksessaan, että jokainen vastaa kyselyyn yksin. Yhteensä vastauksia saatiin yhdeksän. Lisäksi aineistona on käytetty monikulttuurisuustyöryhmän kokouksessa käytyä keskustelua ja sen jälkeen virinnyttä ajatustenvaihtoa. Vastaaminen itsessään on käynnistänyt seurakunnan sisällä keskustelua monikulttuurisuustyöstä. Saatekirje ja vastauspohja työntekijöille ovat liitteinä 2 ja 3.

Haastatteluja ja kartoitusta olen käsitellyt sisällönanalyysin keinoin. Sen tavoitteena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Informaatioarvoa pyritään lisäämään tekemällä havaintoja ja johtopäätöksiä tutkitavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysi perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa ai-

neisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan ilmiötä uudella tavalla valottavaksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysissä voidaan erottaa kolme eri lähestymistapaa, miten teoria ja aineisto suhteutuvat toisiinsa: aineistolähtöinen (induktiivinen), teoriasidonnainen ja teorialähtöinen (deduktiivinen) analyysi. Näiden erot liittyvät teorian ohjaavuuteen aineiston hankinnassa, analyysissä ja raportoinnissa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 100). Tässä tutkimuksessa kirjallista ja haastatteleamalla saatua tietoa on käsitelty aluksi aineistolähtöisesti. Analyysiyksiköt eivät ole olleet etukäteen tiedossa tai harkittuja. Taustateoria ei ole ohjannut aineiston purkamista ja jäsentelyä. Haastateluaineistossa olen kuitenkin käyttänyt tulkintaa tehdessäni hyväkseni John Berryn kehittämää akkulturaation nelikenttää, eli toiminut teoriasidonnaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97-98, 101-102, 116; Ahokas 2011, 234-235.)

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä kirjoittamisen pääpaino ei ole vain loppuraportin tuottamisessa, vaan siitä tulisi raportoida koko kehittämisprosessin ajan (Ojansalo & al. 2014, 46). Olen tehnyt koosteita aineistoista tiimin työskentelyä varten koko prosessin ajan. Useimmat aineistot olen esittänyt ennen analysointia, jolloin myös tiimin pohdinnalla on ollut vaikutusta aineistojen tulkintaan.

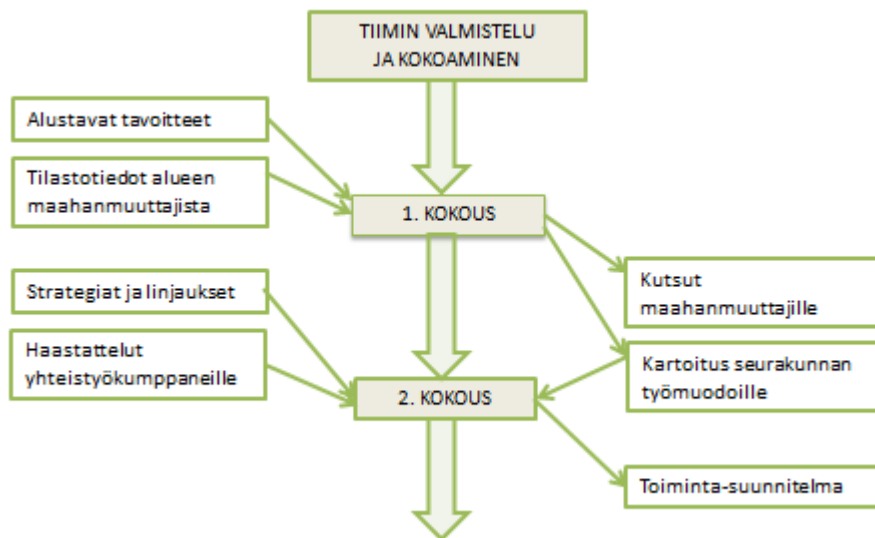
3.3 Seurakunnan monikulttuurisuustiimin toiminta

Tiimin kokoamista ja toiminnan suunnittelua edelsi valmisteleva vaihe syksyllä 2014. Sitä tein yhdessä maahanmuuttajatyötä jo pidempään tehneen papin kanssa. Muotoilimme alustavat tavoitteet ja pohjustimme eri työalojen edustajista koostuvan tiimin perustamista seurakunnassamme. Alustavassa suunnitelmassa mietimme kohderyhmän edustajien kutsumista tiimiin ja työn tekemistä yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Seurakuntamme johtoryhmä käsitteli ehdotustamme ja antoi eri työaloille tehtäväksi nimetä edustajansa suunnittelemaan monikulttuurisuustyötä.

Tiimi lähti käyntiin työntekijöiden kokoonpanona, ilman kohderyhmän edustusta. Ensimmäisessä kokouksessa 9.1.2015 keskusteltiin tavoitteista ja yhteisistä periaatteista sekä tutkittiin maahanmuuttotilastoja, joita olin siihen mennessä koonnut. Päätimme toteuttaa kyselyn seurakuntamme tiimeille siitä, missä ja miten maahanmuuttajia tällä

hetkellä kohdataan ja millaisia kokemuksia näistä kohtaamisista on saatu. Päätimme myös kutsua seurakuntamme vieraskielisiä jäseniä kynttilänpäivän ulkoilutapahtumaan ja messuun. Ajatuksena oli saada kontakti ja kuulla maahanmuuttajien ajatuksia ja toiveita seurakunnan suhteen.

Toisessa kokoontumisessa 26.3.2015 käsiteltiin työaloille tehdyn kartoituksen tuloksia, strategioita ja maahanmuuttajien parissa työskentelevää toimijaverkostoa. Näiden perusteella nostettiin esille kehittämistarpeita, joita jatkossa työstedään eteenpäin. Tiimimme tuotti myös toimintaidean tai konseptin, jota lähdetään kokeiluna yhdessä toteuttamaan keväällä 2015. Idea perustuu sekä kentältä tulleeseen tarpeeseen että tämän tutkimuksen aineistojen pohjalta tuotettuihin raporteihin. Idea on raportoitu opinnäytetyön lopussa. Sitä ei kuitenkaan voi pitää työn lopullisena tuotoksena, vaan käytännön kehittämistehtävänä, jonka toteuttamisella tutkimuksellinen kehittämisprosessi jatkuu (Ojasalo & al. 2014, 24).

KUVIO 1. Monikulttuurisuustiimin toiminnan ja tutkimuksen kulku

Prosessi jatkuu tiimin kokoontumisissa tapahtuvan suunnittelun ja kokoontumisten välillä tapahtuvan käytännön työskentelyn vuorovaikutuksena. Kehittämistehtävän käytännön toteutusta, tiimin toimintaa ja tutkimusprosessia arvioidaan yhdessä tiimin kans-

sa. Sen aika on kuitenkin vasta kun prosessi on pidemmällä. Tämän työn lopussa arvioin tutkijana tiimin alkuvaiheen työskentelyä ja opinnäytetyön prosessia.

4 MAAHANMUUTTO TILASTOJEN VALOSSA

4.1 Ulkomaalaiset Suomessa

Maahanmuutto on merkittävä väestötekijä Suomessa, vaikka lukumäärät ovat eurooppalaisessa vertailussa ja maailman mittakaavassa varsin pieniä. YK:n arvion mukaan maailmassa oli 232 miljoonaa maahanmuuttajaa vuonna 2013, mikä kattaa 3,2 prosenttia koko maailman väestöstä. Ulkomaan kansalaisten osuus koko Suomen väestöstä oli 1980-luvun alussa 0,3 prosenttia ja vuonna 2000 prosenttiosuus oli 1,8. Vuoteen 2013 mennessä ulkomaan kansalaisten osuus oli noussut 3,8 prosenttiin ja nousee ennusteissa yhä edelleen. (Sisäministeriö 2015, 13; Tilastokeskus 2014, 11.)

Maahanmuutto on moninainen ilmiö, mikä näkyy myös erilaisissa tilastointitavoissa. Sitä voidaan tarkastella käyttäen kriteerinä ihmisten synnyinmaata, kansalaisuutta tai rekisteröityä äidinkieltä. Maahanmuuttajien prosenttiosuus koko Suomen väestöstä vaihtelee 3,8 -5,5 välillä sen mukaan, mitä taustamuuttujia otetaan mukaan tarkasteluun. Vuoden 2013 lopussa Suomessa asui 207 511 ulkomaan kansalaista, 304 279 ulkomailla syntyneitä, 289 068 vieraskielistä ja 301 524 syntyperältään ulkomaalaistaustaista. (Tilastokeskus 2014, 11.)

Aiemmin tarkastelun painopiste on ollut ulkomaan kansalaisissa. Moni ulkomaalaistaustainen henkilö saa kuitenkin Suomen kansalaisuuden asuttuaan maassa useampia vuosia. Siksi kansalaisuus ei riitä kuvaamaan ulkomaalaistaustaista väestöä. Myös kieliperustainen luokittelu menettää merkityksensä Suomessa syntyneiden toisen polven maahanmuuttajien keskuudessa. Heistä suuri osa on rekisteröity suomen- tai ruotsinkielisiksi (Martikainen & Haikkola 2010,29). Vuonna 2012 otettiin käyttöön uusi syntyperäluokitus. Siinä ihmisen syntyperä määräytyy vanhemman syntymämaahan mukaan. Näin saadaan eriteltyä ensimmäisen polven (ulkomailla syntyneet) ja toisen polven (Suomessa syntyneet) ulkomaalaistaustaiset ihmiset. Ulkomaalaistaustaisiksi lasketaan kaikki, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Mikäli toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa, lasketaan henkilö kuitenkin suomalaistaustaiseksi. (Tilastokeskus 2014, 11, 20)

Tässä tarkastelussa olen käyttänyt eri luokitteluperusteita sen mukaan, mistä tietoa on ollut saatavissa. Tämä antaa käsityksen siitä, mistä suuruusluokasta puhutaan. Tietoa ensimmäisen polven maahanmuuttajista on saatavilla suhteellisen hyvin. Tilastollinen tieto toisesta polvesta tai maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteisistä lapsista on varsin suppeaa (Martikainen & Haikkola 2010, 22). Monikulttuurisuus ja maahanmuutto koskettavat läheisesti paljon suurempaa ihmisjoukkoa, kuin vain itse Suomeen muuttaneita. Esimerkiksi lähes 69 000 suomalaista on avo- tai avioliitossa ulkomailla syntyneen kanssa (Tilastokeskus 2014, 32). Monikulttuurisia ovat myös omat etniset vähemmistömmet romanit ja saamelaiset, jotka eivät ole mukana näissä tilastoissa.

Maahanmuuttajat keskittyvät erityisesti pääkaupunkiseudulle ja suuriin kaupunkeihin. Vuonna 2013 puolet ulkomailla syntyneistä asui Uudellamaalla. Suurimmassa osassa maata maahanmuuttajia on edelleen vähän. Suomalaisten kanssa avioituneet asuvat muita tulijoita tasaisemmin eri puolilla maata. Kaupunkikeskuksiin päätyvät työperustaiset muuttajat ja opiskelijat. Pakolaisia ja turvapaikanhakijoita sijoitetaan aluksi eri puolille maata, mutta usein he muuttavat lyhyen ajan kuluessa suuriin asutuskeskuksiin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle. (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 40; Tilastokeskus 2014, 30-31.)

Maahanmuuton syistä ei ole tarkkaa tilastoa. Pohjoismaista muuttaneiden ei tarvitse rekisteröidä maassa oleskeluaan poliisille. Vapaan liikkuvuuden takia myöskään EU-kansalaisten rekisteröintien perusteista ei saada tarkkaa tietoa. Tiedetään kuitenkin että suurin syy muuttaa Suomeen on avioliitto suomalaisen tai pysyvästi Suomessa asuvan ulkomaalaisen kanssa. Muut tärkeimmät syyt ovat opiskelu ja työnteko. Julkisessa keskustelussa painottuu käsitys maahanmuuttajista pakolaisina. Maailman pakolaistilanne onkin kärjistynyt viime vuosina. Suurin osa pakolaisista jää lähtömaahan tai sen lähi-alueille. EU:n tasolla turvapaikanhakijoiden määrä on ollut jyrkässä kasvussa koko 2010-luvun alun. Hakijamäärät eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti eri jäsenmaiden kesken. Eniten turvapaikanhakijoita ottivat vuonna 2013 vastaan Saksa, Ranska ja Ruotsi. Suomeen muuttavista ulkomaalaisista kaksi kolmesta on EU-kansalaisia. Vain noin kahdeksan prosenttia maahanmuuttajista on kansainvälisen suojelun piirissä. (Sisäministeriö 2015, 13, 15, 21.)

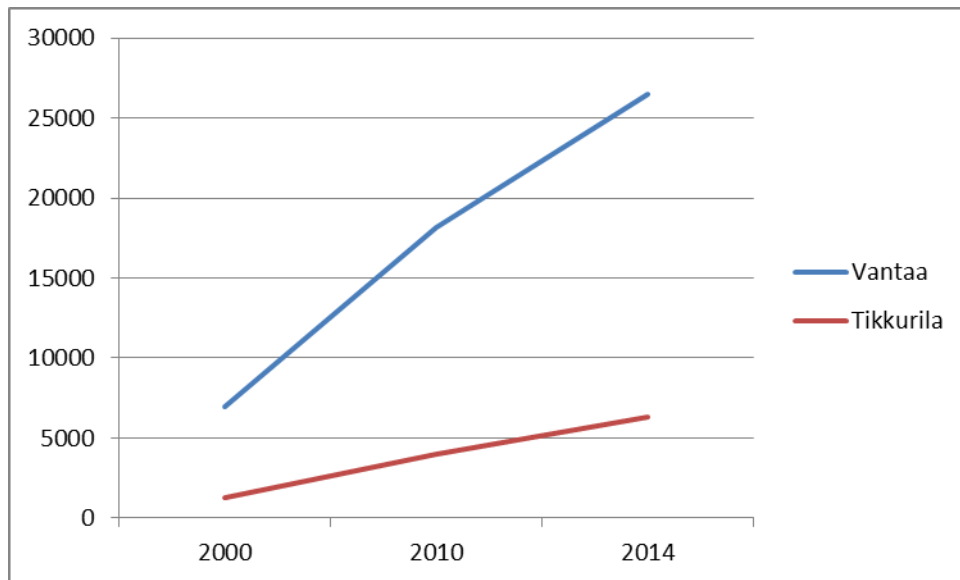
Kolme suurinta ulkomaista kansalaisuusryhmää Suomessa ovat Viron (44 774 henkilöä), Venäjän (30 757 henkilöä) ja Ruotsin (8 383 henkilöä) kansalaiset. Neljäntenä tulevat somalialaiset, joita oli vuoden 2013 lopussa 7 465 henkilöä. Lähes yhtä paljon on kiinalaisia (7 121 henkilöä) ja thaimaalaisia (6 484 henkilöä). Yhteensä Suomessa asuu yli 170 eri maan kansalaisia. Ikärakenteeltaan maahanmuuttajat ovat muuta väestöä nuorempia. Usein he ovat työkäisiä nuoria aikuisia, jotka tulevat Suomeen töihin tai opiskelemaan. Monet heistä myös perustavat Suomessa perheen. (Tilastokeskus 2014, 11-13; Sisäministeriö 2015, 22.)

Maahanmuuttajaväestön uskonnollisesta taustasta ei ole tarkkaa tietoa. Kaikki eivät ole rekisteröityneet uskontokuntien jäseniksi. Vuonna 2009 arviolta kaksi kolmasosaa kaikista Suomessa asuvista maahanmuuttajista oli kristittyjä. Heidän joukossaan on muun muassa luterilaisia, ortodokseja ja katolilaisia. Suomessa asuvista vieraskielisistä 7,2 prosenttia kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Seurakuntien jäsenistössä tämä tarkoittaa pientä osuutta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenistä maahanmuuttajien osuus on 1,1 prosenttia. Muslimien määrä on alkanut kasvaa toisen maailmansodan jälkeen ja kasvu voimistui 1990-luvulla. Vuonna 2009 muslimien osuus Suomessa asuvista maahanmuuttajista arvioidaan olevan 23 prosentin luokkaa. Myös buddhalaisilla, hinduilla ja sikheillä on järjestäytynyttä toimintaa Suomessa. Näistä suurimman ryhmän, buddhalaisten osuus maahanmuuttajista on neljän prosentin luokkaa. Uskonnottoimia on lähtömaan uskonnollisiin oloihin perustuvan arvion mukaan noin 10 prosenttia kaikista ulkomailta syntyneistä. (Pyykkönen & Martikainen, 2013, 292-293. Suomen ev.lut.kirkko 2012, 8.)

4.2 Ulkomaalaiset Vantaalla ja Tikkurilan seurakunnan alueella

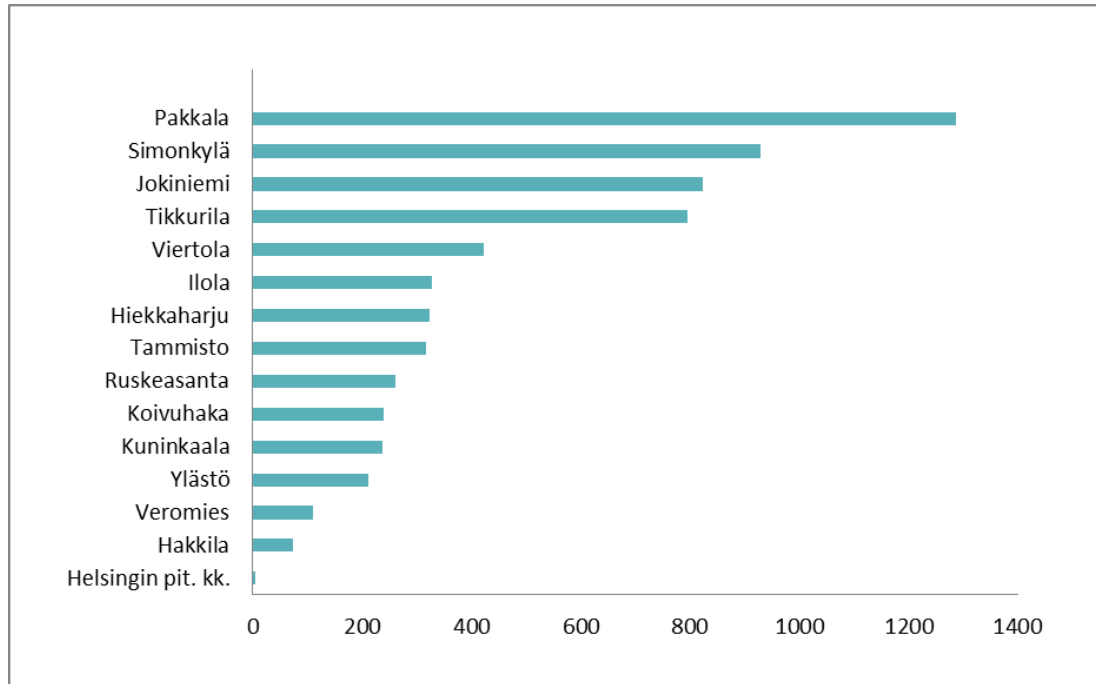
Vantaalla ja Tikkurilan seurakunnan alueella ulkomaalaistaustaisten kansalaisten määrä on noussut tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Vuosituhannen alussa Vantaan väestöstä 3,9 prosenttia (6948 henkilöä) oli ulkomailta syntyneitä tai ulkomaiden kansalaisia. Vastaava prosentti Tikkurilan seurakunnan alueella oli 2,8 prosenttia (1248 henkilöä). Vuonna 2014 vantaalaisista 13,2 prosenttia (27 515 henkilöä) oli ulkomaalaistaustaisia

ja Tikkurilan seurakunnan alueella asuvista 10,1 prosenttia (6306 henkilöä). Ennusteen mukaan vuoteen 2025 mennessä maahanmuuttajataustaisten osuus kasvaa Vantaalla yli kahteenkymmeneen prosenttiin. (Tilastokeskus 2014: Vantaan väestö 2013/2014; Vantaan kaupunki 2013, 3)

KUVIO 2. Ulkomaalaistaustainen väestö Vantaalla ja Tikkurilan seurakunnan alueella 2000-luvulla

Tikkurilan seurakunnan alueella vieraskielistä väestöä on eniten Pakkalan (1288 henkilöä), Simonkylän (929 henkilöä), Jokiniemen (823 henkilöä) ja Tikkurilan keskustan (795 henkilöä) alueella. Näillä alueilla suhteellinen osuus väestöstä on 12,2 – 16,5 prosentin välillä. (Tilastokeskus 2014. Vantaan väestö 2013/2014)

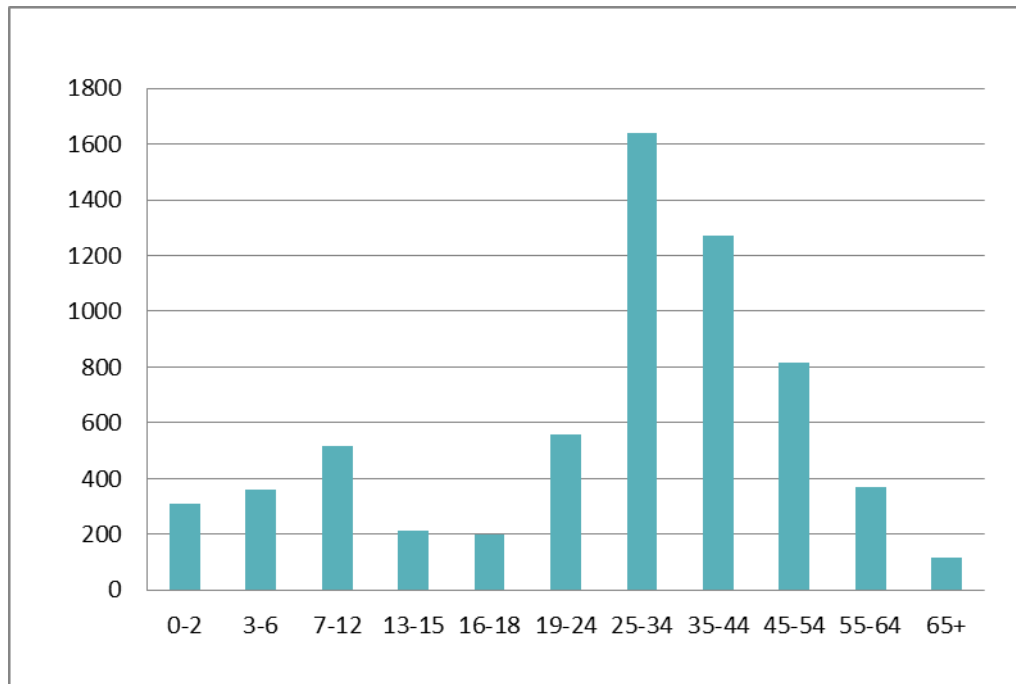

KUVIO 3. Vieraskielisen väestön sijoittuminen Tikkurilan seurakunnan alueelle

Tikkurilan seurakunnan alueella asuvista ihmisistä 6388 puhuu äidinkielenään jotain muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Suurin kieliryhmä ovat virolaiset (988 henkilöä). Lähes yhtä paljon on venäjänkielisiä (963 henkilöä). Muita kieliä ovat albania, englantia, vietnam, arabia, turkki, thai, kiina, somali ja kurdi. Albaniaa äidinkielenään puhuu 348 ihmistä ja kurdia 168. Muut sijoittuvat tähän väliin. Lisäksi on lukuisasti alle sadan hengen kieliryhmiä. Vantaalla puhutaan yhteensä 107 eri kieltä. (Tilastokeskus 2014: Vantaan väestö 2013/2014; Vantaan kaupunki 2013, 3.)

Tikkurilan seurakuntaan kuuluu 311 äidinkieleltään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvaa ihmistä. Näissä ihmisissä selkeästi painottuu äidinkielenä venäjä (101 henkilöä) ja viro (69 henkilöä). Englanninkielisiä on 56 ja kiinaa puhuvia 11. Muilla äidinkiellillä on vain yksittäisiä tai muutamia puhujia. (Seurakunnan väestökirjanpito 2015)

Vieraskielinen väestö Tikkurilan seurakunnan alueella on ikärakenteeltaan suhteellisen nuorta. Oheiseen taulukoon on jätetty näkyviin tarkemmin eroteltuna nuorimmat ikäluokat, koska seurakunnalla on lasten ja nuorten parissa paljon ikäryhmäperusteista työtä. Eniten on työikäistä väestöä, vanhusten osuus on vielä hyvin pieni.

KUVIO 4. Tikkurilan seurakunnan alueella asuvat maahanmuuttajat ikäryhmittäin

Lähde: (Tilastokeskus 2014. Vantaan väestö 2013/2014)

5 KOHDERYHMÄN NÄKÖKULMA

Kohderyhmän oman äänen saaminen kuuluviin on keskeistä työtä kehitettäessä. Tässä työssä käytän hyväkseni kirjallisuutta ja Vantaalla pidetyn maahanmuuttajafoorumien tuotoksia. Jatkossa kysymme kokemuksia ja toiveita laajemmalla joukolta kohderyhmän edustajia ja haastamme heitä mukaan työn kehittämiseen. Tätä ennen meidän pitää kuitenkin luoda yhteyksiä, kertoa toiminnastamme eri ryhmille ja toimia käytännössä yhdessä ihmisten kanssa. Jos ihmisillä ei ole kosketuspintaa seurakuntaan, on heidän vaikea esittää toiveita sen toiminnan suhteen.

Vantaan kaupunki on järjestänyt lokakuussa 2013 maahanmuuttajafoorumien, joka on koskenut kaupungin palveluita ja niihin kohdistuvia huomioita ja kehittämisehdotuksia. Osallistujina on ollut sekä maahanmuuttajia että kaupungin eri sektorien edustajia ja yhteistyökumppaneita. Foorumissa on esitelty kaupungin tilastoja ja toimintaa eri näkökulmista. Osallistajat ovat keskustelleet ja antaneet palautetta neljässä eri työryhmässä: sosiaali- ja terveysterveyst, työllisyys, asuminen ja lähiympäristö sekä suomen kieli ja koulutus. Muistiinpanot foorumista ja työryhmien työskentelystä löytyvät kokonaisuudessaan Vantaan kaupungin nettisivuilta. (Vantaan kaupunki 2005 i.a.) Työ- ja elinkeinoministeriö on toteuttanut syksyllä 2012 maahanmuuttajille kyselyn, jonka tulokset on luettavissa maahanmuuttajabarometrissa. Kohderyhmänä ovat olleet silloin Suomessa 3-5 vuotta asuneet 18-75-vuotiaat maahanmuuttajat. Barometrin avulla on kerätty tietoa maahanmuuttajaryhmien subjektiivisista näkemyksistä ja kokemuksista Suomessa asumisesta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 2-3). Kolmantena lähteenä maahanmuuttajien kokemuksia selvittäessäni olen käyttänyt Reet Mammonin väitöskirjaa, missä hän on tutkinut eri etnisten ryhmien kotoutumista Suomeen (Mammon 2010).

Maahanmuuttajabarometrin mukaan tärkeimmiksi kotoutumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi koettiin työ, kielitaito, turvallisuus, terveysterveyst sekä itselle ja perheelle sopiva asunto (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 1). Reet Mammon (2010, 100-104) on todennut väitöskirjassaan, että maahanmuuttajien omat voimavarat ja ympäröivä sosiaalinen tukiverkosto auttavat ihmistä selviytymään menestyksellisesti erilaisissa vaikeissa elämäntilanteissa. Koherenssin eli elämäntilanteiden tunne suuntaa ihmisen selviytymistä

käytettävissä olevien voimavarojen avulla. Tutkimus toi esille yhdeksän aluetta, joihin maahanmuuttajat kokivat sopeutuvansa kotoutumisprosessissa: muutto Suomeen, suomen kielen opiskelu, sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan, rasismien ja syrjäyttämisen kohtaaminen, sosiaalinen tukiverkosto, oma kulttuuri, työ ja koulutus, vapaa-aika ja harrastukset sekä minäkäsitys.

5.1 Työ, koulu ja uuden kielen oppiminen

Maahanmuuttajabarometrissa sekä miehet että naiset nimesivät työn kaikista tärkeimmäksi kotoutumisen ja Suomessa elämiseen liittyväksi tekijäksi. Vastaajista kokopäivätyössä oli 42 prosenttia, opiskelijoina 16 prosenttia, työttöminä 9 prosenttia, työvoiman ulkopuolella (esimerkiksi kotona lasten kanssa) oli 9 prosenttia ja yrittäjiä 5 prosenttia. Loput olivat osa-aikatoissa, työharjoittelussa tai eläkkeellä. Työssäkävivistä yli 70 prosenttia viihtyi työssään hyvin. Enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että heihin luotetaan, heidän työehtonsa ovat selkeät, heitä kohdellaan tasapuolisesti toisten kanssa ja heidän osaamisensa tunnustetaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 21, 53).

Samanlaisia kokemuksia oli ollut Reet Mammonin haastateltavilla (2010, 104-105).

Työtä pidettiin tärkeänä elämän osa-alueena ja elämässä eteenpäin pääsemisen keinona. Taloudellinen hyvinvointi ja tyytyväisyys elämään liittyivät työhön. Nuoret kokivat että Suomessa on mahdollista toteuttaa ammatillisia haaveita. Positiiviset kokemukset liittyivät pärjäämiseen suomen kielellä työtehtävissä ja suomalaisten työkavereiden kanssa. Työkokemus antoi positiivisen tunteen omasta osaamisesta ja ammatillisesta minästä. Negatiivisena asiana koettiin se, ettei aikaisempaa työkokemusta laskettu Suomessa soveltuvaksi ja että osa suomalaisista osoittaa epäluottamusta maahanmuuttajia kohtaan työntekijöinä. Joillain työpaikoilla oli kohdattu rasismia työtovereiden taholta.

Vantaan maahanmuuttajafoorumin osallistujat kokivat, että työllistyminen on haastavaa. Tietyt alat mielletään maahanmuuttajien aloiksi ja työllistyminen omaa koulutusta vastaaviin tehtäviin on vaikeaa. Ihmiset ovat kokeneet rasismia ja syrjintää sekä töitä hakiessaan että työyhteisöissä. Se on voinut ilmetä hiljaisena yhteisöstä ulossulkemisena. Eri ikä- ja sukupuoliryhmillä on erilaiset haasteet työllistymisessä. Pitkään kotona olleet

naiset ovat erityisen heikossa tilanteessa. Palkkatuettu työ, harjoittelut ja oppisopimus-koulutus ovat hyviä mahdollisuuksia edetä työelämään. Kokemus on kuitenkin se, ettei työharjoittelun jälkeen useinkaan työllisty, vaan harjoittelun jälkeen seuraa toinen harjoittelu. (Vantaan kaupunki 2015 i.a.)

Suomalainen koulu koetaan erilaiseksi kotimaahan verrattuna. Monille perheille se on ainoa yhteys suomalaiseen yhteiskuntaan. Vanhemmat kokivat, että kodin ja koulun välinen yhteydenpito on lasten kannalta tarpeellista ja siihen oltiin tyytyväisiä. Aikuiset olivat hyvillään, kun lapset menestyivät koulussa ja saivat hyvää palautetta opettajilta. Vantaalla erityistä kiitosta saivat koulun järjestämät retket. Kotitehtävien vähäisyys aiheutti hämmennystä peruskoulussa. Maahanmuuttajavanhempia huolestutti suomalais-ten nuorten huonojen käyttäytymistapojen ja koulussa esiintyvän opettajien vähäisen kunnioituksen vaikuttavan negatiivisesti omien lasten ja nuorten tapojen kehittymiseen. (Mammon 2010, 102-104; Vantaan kaupunki i.a.)

Miesten ja naisten välillä on eroja siinä, millaiseksi he kokevat suomen tai ruotsin kiel-
len taitonsa. Maahanmuuttajabarometrin mukaan erittäin tai melko hyväksi kielitaitonsa arvioi 59 prosenttia miehistä ja 57 prosenttia naisista. Melko tai erittäin huonoksi kielitaitoaan kuvasi 34 prosenttia miehistä ja 40 prosenttia naisista. Suurempi osa miehistä (7 prosenttia) arvioi, etteivät he ymmärrä lainkaan suomea tai ruotsia. Naisilla vastaava osuus oli 3 prosenttia. Kielen opetuksen laatua pidetään hyvänä, mutta vaikeuksia on opetuksen saatavuudessa ja riittävydessä. Vastaajista 29 prosenttia arvioi saaneensa liian vähän suomen tai ruotsin opetusta. Työssä olevat kertoivat hallitsevansa kieltä parhaiten ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat huonoiten. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 1, 29, 80.)

Vantaan maahanmuuttajafoorumissa suomen kielen oppiminen koettiin avainasiaksi Suomeen kotoutumiselle. Vantaalaiset vahvistavat maahanmuuttajabarometrin tulokset kielen opetuksen saatavuuden suhteen. Aikuisilla on paljon vaikeuksia suomen kielen opetukseen pääsemisessä. Kotiäidit ovat ryhmä, joka jää usein ilman opetusta. Aikuisten kurssit ovat päivisin, jolloin äidit ovat kiinni lastenhoidossa. Muutenkin koetaan että suomenkielen kurseja on vähän ja niille on vaikea päästä. Kaikki halukkaat eivät mahdu mukaan. Kursseille otetaan ensisijassa vasta maahan tulleita ja kurssit ovat liian ly-

hyitä ja katkonaisia. Samaan opetusryhmään laitetaan liian eritasoisia opiskelemaan yhdessä. (Vantaan kaupunki 2015 i.a.)

Reet Mammonin (2010, 100-101) tutkimuksessa tuli esille myös saman suuntaisia tyytymättömyyttä aiheuttavia asioita kielen opiskelussa. Näitä olivat liian nopea opiskelutahti, puutteet opetuksen laadussa, se että opettaja ei ota huomioon yksilöllisiä oppimisen ongelmia sekä kielitaidon hidas kehittyminen. Motivaatio kielen oppimiseen oli kohderyhmällä kuitenkin vahva. Tyytyväisyyttä toivat koulutuksen hyvä ilmapiiri, opettajien ystävällisyys ja ilo opiskelun edistymisestä. Motivaatiota lisäsi se, että itsenäinen asioiminen suomen kielellä alkoi sujua ja ulkopuoliset kehuivat hyvää suomen kielen taitoa.

5.2 Asuminen ja palvelut

Moni maahanmuuttaja kokee Suomen toiseksi kotimaakseen, jossa asuminen on turvallista ja vapaata. Asumisen suhteen Vantaa koetaan turvalliseksi ja monikulttuuriseksi. Puistot, urheilukentät ja leikkipuistot ovat hyviä. Vuokra-asunnoista on kuitenkin pula ja kaupungin vuokra-asuntoihin on jonotettava liian pitkään. Maahanmuuttajien asuminen on keskittynyt joillekin alueille. Kun samaan taloon asutetaan paljon maahanmuuttajia, kantäväestö muuttaa muualle. Jäljelle jääneet asukkaat suhtautuvat maahanmuuttajiin negatiivisesti. Joistain kommenteista tulee esille kokemus, että Vantaan kaupungin vuokra-asuntoja hallinnoiva VAV Asunnot oy kohtelee eri tavalla eri taustoista tulevia asukkaita eikä ole toiminnassaan oikeudenmukainen ja inhimillinen. Monilla paikkakunnilla turvattomuuden tunnetta aiheuttavat ihmisten outo tai aggressiivinen käyttäytyminen, häirintä, naapuruston turvattomuus ja juopot. (Vantaan kaupunki 2015 i.a.; Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 41-42.)

Palveluiden osalta maahanmuuttajabarometrin mukaan parhaiten toimivat lasten päivähoido, neuvola ja nuorten harrastustoimintaan liittyvät palvelut sekä kirjasto-, liikunta- ja kulttuuripalvelut. Vastaajista kuitenkin 59 prosenttia koki saaneensa melko vähän, vähän tai ei lainkaan tietoa tarjolla olevista palveluista. ihmiset saivat tietoa suomalais-

sesta yhteiskunnasta muun muassa internetistä, suomalaisilta tuttavilta, sanomalehdistä, muilta maahanmuuttajilta ja televisiosta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 1, 70).

Vantaalaiset toteavat sosiaali- ja terveystalvaeluiden olevan laadultaan hyviä ja Vantaa kaupunkina turvallinen paikka asua. Palvelut tarvitsisivat kuitenkin heidänkin mielestään enemmän ja parempaa markkinointia. Viranomaisten pitäisi osata toimia eri kulttuureista tulevien kanssa ja saada käyttöönsä enemmän kieli- ja tulkkipalveluita. Toivottiin, että esimerkiksi neuvoloissa huomioitaisiin myös se vanhempi, joka ei puhu suomea. Muutenkin kielitaidon huomioiminen on tärkeää. Kelan ja sosiaalitoimen päätöksiä ei ymmärrä, jos ei osaa suomea. Kommunikointi voi olla vaikeaa muun muassa lääkärissä, sosiaalitoimistossa ja mielenterveyspalveluissa. Kommunikointia voi vaikeuttaa kielitaidon ohella työntekijöiden tiukat aikataulut ja se, että käytännöt, toimintatavat ja kulttuuri ovat vieraita. Toiveena oli, että palveluihin palkattaisiin enemmän monikulttuurisia työntekijöitä. (Vantaan kaupunki 2015 i.a.)

5.3 Sosiaaliset suhteet ja vapaa-aika

Perheenjäsenten ja sukulaisten tuki koetaan merkittäväksi erityisesti muuton alkuvaiheessa. Myöhemmin tuttavien verkoston laajentuminen ja suomalaisten ystävien löytäminen koetaan tärkeäksi. Perheen ja ystävien ohella myös kouluttajien ja viranomaisten tuki sekä avun saaminen luotettavilta ihmisiltä korostuu. Maahanmuuttajat toteavat että sosiaalisissa suhteissa voimavarana on optimistisuus ja positiivinen ajattelutapa. Tyytymättömyyttä aiheuttaa vähäinen vuorovaikutus suomalaisten kanssa sekä suomalaisten hiljaisuus ja etäisyys. (Mammon 2010, 103.)

Maahanmuuttajabarometriin vastanneista 85 prosenttia kertoi, että heillä on suomalaisia tuttavita. Vastaajat ovat tavanneet suomalaiset tuttavansa pääasiassa töissä, naapurustossa tai vapaa-ajan aktiviteettien kautta. Kuukausittain suomalaisiin ystäviin oli yhteydessä noin kolmannes vastaajista. Yhtä suuri osa kertoi, ettei heillä ole yhtään suomalaista ystävää. Eniten suomalaisia ystäviä oli virolaisilla, kun taas somalialaisista 70 prosentilla ei ollut suomalaisia ystäviä. Pidempään Suomessa olleilla oli enemmän suomalaisia ystäviä, mutta vastaajien iällä ei ole havaittu olevan yhteyttä tähän asiaan. Maahanmuut-

tajista yli 70 prosenttia toivoi saavansa enemmän suomalaisia tuttavvia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 71, 73.)

Suomalaisiin tutustumisen vaikeuden merkittävin syy oli kieli. Puolet vastaajista ei kokenut puhuvansa tarpeeksi hyvin suomea. Toiseksi merkittävimpänä syynä tuotiin esille se, että kulttuurit ovat liian erilaisia. Avovastauksissa syinä mainittiin erityisesti: suomalaisten varovaisuus, ennakkoluuloisuus tai sisäänpäin sulkeutuneisuus, suomalaisten huono tai alentuva suhtautuminen sekä se, että vastaajilla ei ole aikaa tai tarvetta suomalaisiin tutustumiseen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 74, 76.)

Vapaa-ajan merkitys korostuu maahanmuuton alkuvaiheessa, jolloin rakennetaan sosiaalista verkostoa ja etsitään kontakteja suomalaisiin. Silloin vapaa-aikaa on enemmän ja sitä käytetään erilaisten pelien pelaamiseen, koulu- tai kurssikavereiden tapaamiseen sekä lähiympäristöön tutustumiseen. Myöhemmin vapaa-ajan vietto muuttuu opiskelun tai työn vuoksi. Vapaa-ajalla perhe, sukulaiset ja maanmiehet koetaan erityisen tärkeiksi. Heitä tavataan juhlapyhinä ja viikonloppuisin. Silloin tällöin pelataan jalka- tai lentopalloa, käydään kuntosalilla tai vietetään aikaa baarissa. Tyytymättömyyttä aiheutti se, että kiireen vuoksi ei ole aina aikaa tavata ystäviä ja vuorovaikutus suomalaisten kanssa jää vähäiseksi. (Mammon 2010, 104.)

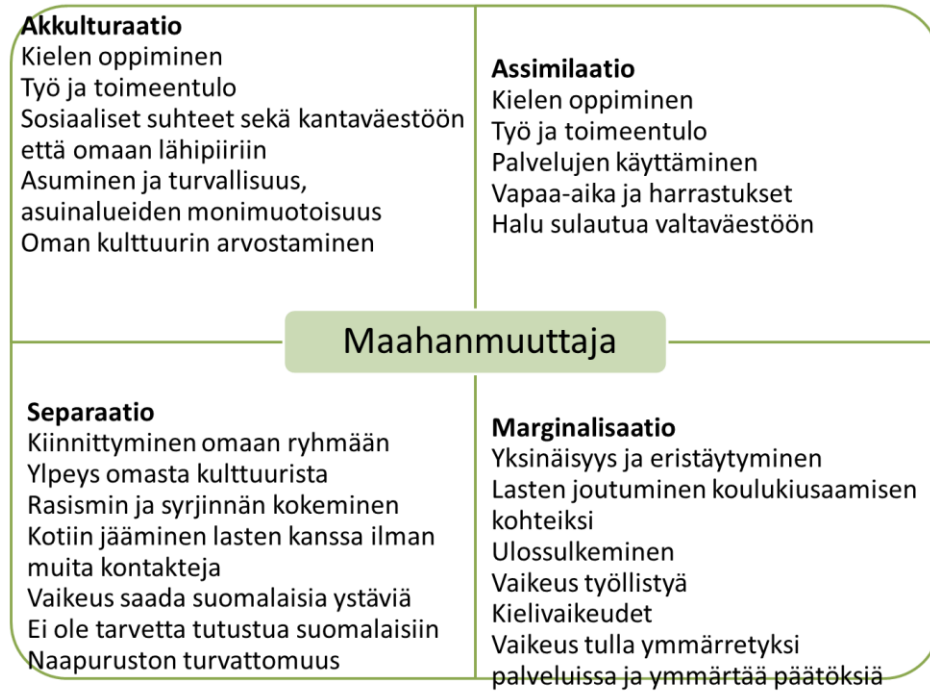
Muissakin maahanmuuttajia koskevissa tutkimuksissa usein tärkein vapaa-ajan viettotapa on ystävien ja sukulaisten kanssa seurustelu, toisella sijalla on lukeminen ja television katsominen, kolmannella sijalla liikunta. Maahanmuuttajabarometrin mukaan keskeisiä harrastuksia olivat liikunta tai urheilu, lukeminen ja elokuvat. Näitä harrasti noin puolet kaikista vastaajista. Noin neljänneksellä harrastuksiin kuuluivat taide ja käsityöt, musiikki tai kielet. Järjestötoimintaan osallistui 7 prosenttia vastaajista. Avovastauksissa harrastuksiksi lueteltiin myös kalastaminen, internet, puutarhanhoito, ruoanlaitto, matkustaminen ja valokuvaaminen. Viisi prosenttia kertoi, ettei heillä ole harrastuksia lainkaan. Keskeisimpinä harrastamattomuuden syinä oli tiedon puute sekä toiminnan kalleus. Myös ajan tai kiinnostuksen puute tai kieliongelmat vaikuttivat asiaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 61, 64.)

5.4 Syrjinnän ja rasismin kohtaaminen

Maahanmuuttajabarometriin vastanneista suurin osa koki olonsa Suomessa turvalliseksi tai melko turvalliseksi. Syyt turvattomuuden kokemuksiin olivat rasismi, maahanmuuttajavastaisuus, kielteisten asenteiden ja syrjinnän esiintyminen. Kaikista vastaajista noin neljännes oli kokenut syrjintää viimeisen vuoden aikana. Syrjintätapauksista suurin osa johtui etnisestä alkuperästä ja toiseksi suurin osa johtui kielestä. Syrjintää koettiin myös työssä tai työhönotossa. Yhdeksi syrjinnän muodoksi koettiin se että Suomalaiset vierastivat ulkomaalaisia tai välttivät kanssakäymistä heidän kanssaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 41-42.)

Tyytymättömyyttä aiheutti myös lasten joutuminen kiusaamisen kohteeksi koulussa huonon kielitaidon vuoksi. Ihmiset kokivat, että koulutusmahdollisuuksista ei saatu riittävästi tietoa, eivätkä työvoimaviranomaiset huomanneet maahanmuuttajien erityistarpeita. Enemmän maahanmuuttajilla on Mammonin tutkimuksen mukaan kuitenkin positiivisia kokemuksia, kuin negatiivisia. (Mammon 2010, 103.)

Olen kuvannut maahanmuuttajien kokemuksia John Berryn nelikentän avulla (Ahokas 2011, 234-235). Monet asiat voidaan sijoittaa useampaan kenttään. Se millaiseen suhteeseen yhteiskunnan kanssa eri kokemukset johtavat, riippuu kunkin maahanmuuttajan omasta näkökulmasta.

KUVIO 5. Maahanmuuttajan akkulturaatiostrategioita

6 STRATEGIOIDEN JA SUUNTAVIIVOJEN MAAHANMUUTTO

6.1. Kansainväliset sopimukset ohjaavat maahanmuuttopolitiikkaa

Suomen valtio on sitoutunut moniin kansainvälisiin sopimuksiin ja ihmisoikeusperiaatteisiin, jotka asettavat reunaehdot kaikelle kansalliselle maahanmuuttopolitiikalle (Sisäministeriö 2015, 23). Monet muuttoliikettä käsittelevistä normeista liittyvät pakolaisuuteen ja suojelun tarpeeseen. Toisen tärkeän kokonaisuuden muodostavat työvoiman liikkuvuuteen liittyvät sopimukset. Pakolaisuuden ja työperusteisen maahanmuuton lisäksi perheenyhdistämisellä on merkittävä osuus muuttoliikkeen sääntelyssä. Kansainväliset lait määrittelevät sitä, milloin muuttoliike on oikeutettua, mutta myös sitä milloin se on laitonta. Laiton muuttoliike liittyy usein järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai esimerkiksi ihmiskauppaan, paritukseen tai kiskonnantapaiseen työsyryntään. (Makkonen & Koskenniemi 2013, 61-63).

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset asettavat vähimmäistason kaikkien ihmisten oikeuksille valtioissa, jotka ovat sopimukseen sitoutuneet. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus vuodelta 1948, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus vuodelta 1966 sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus vuodelta 1966 ovat edelleen merkittäviä ihmisten tasavertaisen kohtelun ja oikeuksien toteutumisen kannalta. Niillä turvataan muun muassa oikeus elämään, henkilökohtaiseen turvallisuuteen, yksityiselämän suojaan, uskonnonvapauteen, yhdistymis- ja kokoontumisvapauteen, oikeuteen nauttia omasta kulttuuristaan ja käyttää omaa kieltään, nauttia oikeudenmukaisista ja suotuisista työoloista sekä saada opetusta. Sopimukseen sisältyvä laaja syrjäntäkielto velvoittaa sopimusvaltioita toimimaan etnisen syrjinnän kieltämiseksi työelämässä, koulutuksessa sekä tavaroiden ja palvelujen tarjonnassa. (Makkonen & Koskenniemi 2013, 64-65.)

Euroopan unionin perussopimuksissa on lukuisia määräyksiä työvoiman liikkuvuuden turvaamiseksi jäsenvaltioiden välillä sekä kansalaisten yhdenvertaisuudesta. Vaikka nämä oikeudet koskevat lähtökohtaisesti jäsenmaiden kansalaisia, on EU:n komissio tuonut julki tavoitteen saattaa unionin alueella oleskelevat muiden maiden kansalaiset

samaan asemaan jäsenvaltioiden kansalaisten kanssa. Esimerkiksi vuonna 2003 on annettu direktiivi, jolla EU:n jäsenvaltioiden alueella viisi vuotta laillisesti oleskelleet muiden maiden kansalaiset saavat lähes vastaavan aseman kuin unionin kansalaisilla on. Unionin yhtenä tavoitteena on ollut yhteisen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan luominen, mutta käytännössä jäsenvaltioiden turvapaikkapolitiikan täytäntöönpanossa on yhä suuria eroja. Yhteisesti on kuitenkin sovittu muun muassa kansainvälisen suojelun myöntämisen perusteista sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevista vähimmäisvaatimuksista jäsenvaltioissa. EU-maat ovat määritelleet kriteerit sille, mikä valtio on vastuussa EU:n alueella tehdyn turvapaikkahakemuksen käsittelystä. (Makkonen & Koskenniemi 2013, 66-68; Sisäministeriö 2015, 25.)

6.2 Kansalliset suuntaviivat

Lainsäädännön tasolla suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa ohjaavat ulkomaalaislaki, laki kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta, kansalaisuuslaki, kotouttamislaki ja yhdenvertaisuuslaki. Nykyinen ulkomaalaislaki on vuodelta 2004. Siinä on aiempaa kokonaisvaltaisemmin otettu huomioon ihmis- ja perusoikeudet sekä määritelty ulkomaalaisten oikeudet ja velvollisuudet. Kansalaisuuslaki vuodelta 2003 määrittelee kenen on mahdollista saada Suomen kansalaisuus. Yhdenvertaisuuslaki vuodelta 2004 velvoittaa viranomaisia edistämään yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassaan ja sisältää laajalajaisen syrjintäkiellon. Kotouttamislainsäädäntöä on uudistettu vuonna 2011, jolloin humanitaarisen maahanmuuton lisäksi on otettu enemmän huomioon myös työ- ja perheperusteisen maahanmuuton yleistymisen ja kotouttamistoimiin oikeutettujen maahanmuuttajien piiriä on laajennettu. (Makkonen & Koskenniemi 2013, 71-72, 77-78.)

Valtionhallinnossa maahanmuuttoasioita käsittelevät monet ministeriöt. Sisäministeriön alaisuudessa toimii maahanmuuttovirasto, joka käsittelee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita (Maahanmuuttovirasto i.a.). Työ- ja elinkeinoministeriöllä on yleisvastuu kotouttamisen kehittämisestä. Se hallinnoi useita hankkeita, joiden tarkoituksena on kehittää maahanmuuttajien kotouttamispalveluja ja niihin liittyviä hyviä käytäntöjä. Hankkeita on alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan tueksi, työperusteisen maahanmuuton ja maahanmuuttajien koulutuksen

tueksi sekä pakolaisten vastaanoton kehittämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön alaisuuteen on perustettu vuonna 2014 Kotouttamisen osaamiskeskus. Sen ydintehtävänä on maahanmuuttajien kotoutumista edistävän työn tukeminen paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti (Kotouttamisen osaamiskeskus i.a.). Opetushallinnon vastuulla on maahanmuuttajakoulutuksen yleinen kehittäminen. Siihen sisältyy muun muassa opetuksen sisältö, opettajien koulutus, opetusmateriaalit sekä osaamisen ja tutkintojen tunnustamisen kehittäminen. (Sisäministeriö 2015, 70.)

Kotoutuminen koskettaa yhteiskunnan eri aloja kuten työtä, koulutusta, asumista sekä sosiaali- ja terveystalvueluita. Maahanmuuttopolitiikka on sisällöltään vahvasti monialaista ja edellyttää yhteistyötä eri hallinnonalojen välillä. Se liittyy useisiin muihin politiikkoihin, erityisesti työvoima-, sosiaali- ja terveys, koulutus- ja kielipolitiikkaan. Tarvitaan sekä erityispalveluita että peruspalveluiden kehittämistä niin että ne soveltuvat myös maahanmuuttajille. Vapaa-ajan harrastuksista liikunnan, kulttuurin ja kansalais-toimintaan osallistumisen todetaan olevan hyviä väyliä ihmisille löytää oma paikkansa yhteiskunnassa. (Sisäministeriö 2015, 65, 70.)

Vuonna 2013 on valmistunut Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia. Sen keskeinen viesti on, että Suomeen muuttavat ihmiset on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta. Heidät tulee nähdä osallisina ja aktiivisina toimijoina, ei vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteena (Sisäministeriö 2015, 10). Strategiassa on esitelty kolme suuntaviivaa: Suomi on turvallisesti avoin, jokainen löytää paikkansa ja moninaisuus on arkea (Sisäministeriö 2013, 12).

Ensimmäinen suuntaviiva, *Suomi on turvallisesti avoin*, käsittelee erilaisten maahanmuuttajaryhmien vastaanottamista. Suomi tarvitsee aktiivista, suunnitelmallista ja kohdennettua työperäistä maahanmuuttoa. Tarve työntekijöiden saamiseksi on iso etenkin sosiaali- ja terveystalvueluissa. Tämän vuoksi halutaan olla houkutteleva maa nuorille osaaville työntekijöille, asiantuntijoille ja yrittäjille. Ulkomaalaisten opiskelijoiden edellytyksiä jäädä Suomeen tutkinnon suorittamisen jälkeen halutaan parantaa. (Sisäministeriö 2013, 13).

Samalla tunnustetaan myös haasteet, joita kansainvälisen liikkumisen lisääntyminen tuo. Ne liittyvät muun muassa laittomaan maahanmuuttoon, ihmiskauppaan, harmaaseen talouteen ja ulkomaalaisten työntekijöiden työsyRJintään. Laitonta maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa halutaan ehkäistä viranomaisyhteistyöllä lähtömaissa, lähialueilla, ulkorajoilla ja maan sisäisesti. Ihmiskaupan uhrien tunnistamista, auttamista ja oikeuksien toteutumista halutaan tehostaa. Muutenkin haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset pitää tunnistaa ja heidän erityistarpeisiinsa vastata. (Sisäministeriö 2013, 14, 17.)

Lupahakemusten käsittely pitää tapahtua viivytyksettä ja kohtuullisessa ajassa. Päätösten pitää olla oikeita ja hyvin perusteltuja. Jos lupapäätös on kielteinen, on poistamismenettelyn oltava joutuisa, tehokas ja ihmisarvoa kunnioittava. Ensisijainen vaihtoehto on aina vapaaehtoinen paluu. (Sisäministeriö 2013, 17.)

Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin suojelemaan niitä, jotka joutuvat lähtemään kotiseudultaan vainon, vakavien ihmisoikeusloukkausten tai aseellisten selkkauksen vuoksi. Heidän oikeutensa turvataan kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Niihin kuuluu myös oikeus perheen yhdistämiseen. Maahanmuuttopolitiikalla on yhteys ulko- ja kehityspolitiikkaan. Kehitysyhteistyöllä halutaan tukea kehitysmaiden olosuhteiden paranemista siten, että siirtyminen maasta toiseen on ihmisille valinta eikä pakko. (Sisäministeriö 2013, 15-16.)

Toinen suuntaviiva, *Jokainen löytää paikkansa*, käsittelee maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen. Maahanmuuttajat kotoutuvat muun muassa työn, koulutuksen, lasten päivähoiton, harrastusten ja järjestötoiminnan kautta. Eri väestöryhmien välinen vuorovaikutus arjessa auttaa maahanmuuttajia löytämään paikkansa yhteiskunnassa. (Sisäministeriö 2013, 18.)

Keskeinen tavoite on tukea ihmisten sijoittumista työelämään. Maahanmuuttajien olemassa oleva ammatillinen osaaminen pitää tunnistaa ja tunnustaa. Tarvitaan myös joustavia koulutuspolkuja uuden osaamisen hankkimiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään nuoriin, jotka ovat käyneet Suomessa koulunsa. On todettu että heidän on usein vaikea työllistyä koulutustaan vastaavalle alalle. Työelämään sijoittuminen ei ole kiinni ainoastaan maahanmuuttajasta. Moninaisuus pitää ottaa huomioon osana työelämän laatu- ja

kehittämiskysymyksiä. Työelämän asenneilmapiiriä ja monimuotoisuusjohtamista halutaan kehittää. (Sisäministeriö 2013, 18-19.)

Kielitaidolla on suuri merkitys yhteiskuntaan osallistumisessa. Kotimaisten kielten osaaminen on tärkeää niin työllistymisen, asioimisen kuin arjen vuorovaikutuksen kannalta. Myös työelämän ulkopuolella oleville maahanmuuttajille on turvattava mahdollisuus kotimaisten kielten opiskeluun ja muihin kotouttamistoimiin. (Sisäministeriö 2013, 18-19.)

Usein kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle jäävät muun muassa puolisoina maahan saapuneet ja kotona lapsia hoitavat naiset. Haastavassa tilanteissa ovat myös vaikeista olosuhteista saapuneet pakolaiset, ikäihmiset, alhaisen koulutustaustan omaavat, vaikeasti sairaat tai vammaiset ihmiset. Erityistä huomiota tarvitsevat myös nuoret, jotka ovat tulleet Suomeen yläkouluiässä tai oppivelvollisuusiän jälkeen. Kotoutumispolku voi olla moninainen ja työllistyminen hitaampaa. Työelämän ei pidä olla ainoa vaihtoehto oman paikan löytämiseen yhteiskunnassa, vaan osaamista pitää voida käyttää muuallakin. Panostamalla maahantulon alkuvaiheeseen voidaan nopeuttaa työllistymistä ja vähennetään mahdollisesta syrjäytymisestä syntyviä ongelmia ja kustannuksia. (Sisäministeriö 2013, 18-20.)

Julkisissa palveluissa kehitetään osaamista, jotta osataan ottaa huomioon maahanmuuttajat ja heidän tarpeensa. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat käyttävät samoja perus- ja erityispalveluja kuin muut. Kuitenkin etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa yksilöllisen palvelun saaminen on tärkeää. Viranomaiskielen tulee olla selkeää ja ymmärrettävää. Tiedottamista ja neuvontaa pitää saada myös muilla kuin kotimaisilla kielillä. Maahanmuuttajien kokemukseräisen tiedon hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä on tärkeää. Yhteistyötä tarvitaan eri viranomaisten välillä sekä valtion ja kuntien välillä. Järjestöillä ja uskonnollisilla yhteisöillä on tärkeä rooli viranomaisten palvelujen täydentäjänä ja yhteistyökumppaneina. (Sisäministeriö 2013, 16-19.)

Kolmannessa suuntaviivassa, *Moninaisuus on arkea*, kiinnitetään huomio ihmisten yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon, syrjimättömyyteen ja keskinäiseen vuorovaikutukseen. Perustuslakiin on kirjattu ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapaus ja oikeudet

sekä oikeudenmukaisuuden edistäminen. Vaikka vastuu perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisesta kuuluu julkiselle vallalle, on jokaisella ihmisellä vastuu myönteisestä vuorovaikutuksesta ja ennakkoluulojen murtamisesta arjessa. (Sisäministeriö 2013, 22.)

Kaikenlaista syrjintää halutaan ehkäistä ja torjua puuttumalla siihen tehokkaammin ja tekemällä syrjintäkokemuksia näkyväksi. Myönteistä asenneilmapiiriä halutaan luoda aktiivisin toimenpitein muun muassa aktivoimalla vastuullista yhteiskunnallista keskustelua maahanmuutosta. Vastuunkantamista oikean tiedon välittämisestä, mielikuvien luomisesta ja rasismien ennalta ehkäisemisestä odotetaan arvojohtajilta, poliitikoilta ja viranomaisilta. (Sisäministeriö 2013, 22.)

Ennakkoluuloja halutaan murtaa maahanmuuttajayhteisöjen ja kantaväestön välisellä myönteisellä kanssakäymisellä. Vuorovaikutusta tapahtuu luontevasti koulussa, työpaikalla ja harrastuksissa. Myös taide ja kulttuuri sekä yhteiskunnallinen osallistuminen tuovat erilaisia ihmisiä yhteen. Asuinalueiden kehittäminen monimuotoisiksi ja eriytymiskehityksen pysähtyttäminen ovat tärkeitä tavoitteita. Myönteinen asenne maahanmuuttajia kohtaan helpottaa uusien tulijoiden asettumista Suomeen. Kielteiset asenteet voivat johtaa esimerkiksi vaikeuksiin saada Suomeen ulkomaista työvoimaa ja tänne jo tulleiden työntekijöiden pois muuttamiseen. (Sisäministeriö 2013, 22.)

Maahanmuuton tulevaisuusstrategia vaikuttaa ehjältä kokonaisuudelta, missä on otettu huomioon maahanmuuton kysymykset sekä lupamenettelyn että kotoutumisen kannalta. Strategian muotoilut ovat kuitenkin vain suuntaa-antavia ja sallivat melko suuren liikumavaran käytännön toimenpiteiden suhteen. Lainsäädännöltään ja poliittisilta periaatteitaan Suomi näyttäytyy hyvin multikulttuuriselta maalta, mutta käytännössä etnisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden tukeminen on melko vaatimatonta (Saukkonen 2013, 138).

Esimerkkinä käytännön tasolla ristiriitaisuuksia sisältävästä kohdasta strategiassa voidaan nostaa maahanmuuttajien lupamenettelyn, maasta poistamisen ja niin kutsutun laittoman maahanmuuton kokonaisuus. Vuonna 2014 turvapaikkaa Suomesta haki 3651 henkilöä. Myönteisen päätöksen sai reilu kolmannes eli 1346 henkilöä. Kansainvälisen suojelun kriteereitä tulkitaan tiukasti. Jos kielteisen turvapaikkapäätöksen saanutta hen-

kilöä ei voida poistaa maasta esimerkiksi sen takia että häntä ei oteta kotimaassaan vastaan, voidaan hänelle myöntää tilapäinen oleskelulupa. Sisäministeriössä on valmisteltu ohjetta, jonka mukaan kaikilta kielteisen päätöksen saaneilta edellytetään vapaaehtoista paluuta. Jos henkilö kieltäytyy tästä, poistetaan hänet vastaanottokeskuksesta eikä tilapäistä lupaa myönnetä. Samalla hänestä tulee laittomasti maassa oleskeleva ihminen, jolla ei kuitenkaan ole muuta vaihtoehtoa. Laitonta maahanmuuttoa taas halutaan strategian mukaan aktiivisesti ehkäistä. (Välimäki 2015.)

Maahanmuuttokysymykset liittyvät vahvasti politiikkaan. Strategiassa toivotaan arvojohtajien, poliitikkojen ja viranomaisten kantavan vastuuta myönteisen asenneilmapiirin luomisessa. Kuitenkin puolueiden viralliset ohjelmat voivat olla hyvin kriittisesti maahanmuuttoon suhtautuvia ja jopa rasistisia. Oma lukunsa on puolueiden kansanedustajien omat kannanotot. Valtakunnallinen politiikka ja julkinen keskustelu vaikuttavat maahanmuuttajien asemaan ja mahdollisuuksiin asettua Suomeen. Kunnilla ja kuntalaisilla on merkittävä rooli ihmisten ottamisessa vastaan ja kotoutumisen tukemisessa.

6.3 Vantaan kaupungin monikulttuurisuusohjelma

Laki kotoutumisen edistämisestä edellyttää kunnilta kotouttamissuunnitelman tekemistä. Tavoitteena on, että eri kulttuurisia ja kielellisiä taustoja edustavat ryhmät ovat yhdenvertaisessa asemassa keskenään ja kantasuomalaisten kanssa (Vantaan kaupunki 2013, 4). Vantaan monikulttuurisuusohjelma on linjassa Maahanmuuton tulevaisuus -strategian kanssa. Se konkretisoi strategiassa esiin nostettuja asioita Vantaan näkökulmasta ja listaa käytännön toimenpiteitä ja eri tahojen vastuita niiden toteutumiseksi. Monikulttuurisuusohjelman tavoitteet on jaoteltu kolmeen pilariin, jotka ovat: Työ, taidot ja tulevaisuus, Kaikkien yhteinen kaupunki sekä Verkostot ja kumppanuudet voimavarana. Jokaiseen pilariin on määritelty viidestä kuuteen tavoitetta. Konkreettisia tekoja kuvataan jokaisen tavoitteen kohdalla erikseen. (Vantaan kaupunki 2013, 5.)

Pilarissa *Työ, taidot ja tulevaisuus* ensisijainen tavoite on, että maahanmuuttajataustaisten ihmisten työllisyysaste nousee. Vantaalla työttömyysaste on pääkaupunkiseudun korkein. Noin joka neljäs vantaalainen työtön on vieraskielinen. Työllistymiseen liitty-

viä esteitä ovat muun muassa puutteet kielitaidossa, tutkintojen ja ammattitaidon tunnistamisen vaikeus ja työnantajien ennakkoluulot. Vantaan kaupungin tavoitteena on, että kaupunki itse työllistäisi maahanmuuttajia samassa suhteessa Vantaan vieraskielisen väestön osuuteen. Tällä hetkellä maahanmuuttajataustaisia ihmisiä työskentelee eniten vanhus- ja vammaispalveluissa sekä varhaiskasvatuksessa. Palvelun laatu on parantunut laajemman kielitaidon ja kulttuuriosaamisen myötä, mutta vielä on paljon matkaa siihen että moninaisuus olisi työyhteisöissä arkea. Ennakkoluuloja erilaisuutta kohtaan esiintyy edelleen. (Vantaan kaupunki 2013, 6, 11, 17.)

Käytännön toimina maahanmuuttajataustaisten ihmisten työllisyyden edistämiseksi esitetään suomen ja ruotsin kielen opetuksen lisäämistä. Töihin pääsyä edistetään neuvonnan, työkykyä edistävän toiminnan, kohdennetun työvoimakoulutuksen, yritys- ja rekrytointitapahtumien, koulutuksen ja välityömarkkinoiden avulla. Johtamisen ja työyhteisöjen kehittämisen avuksi on tehty malleja rekrytointiin, syrjintään puuttumiseen, perehdyttämiseen ja suomen kielen testaamiseen. (Vantaan kaupunki 2013, 6, 11, 17.)

Huomiota kiinnitetään eri-ikäisten maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten taitojen kehittymiseen ja paikan löytämiseen yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Lapsia tulee Vantaalle eri-ikäisinä ja koulu-uran eri vaiheissa. Maahanmuuttajataustaisista nuorista pienempi prosentti (72,5 %) hakeutuu ammattiopintoihin kuin kaikista peruskoulun päättäneistä nuorista (88,1 %). He myös keskeyttävät opintonsa herkemmin kuin kantasuomalaiset. Lasketaan että maahanmuuttajataustaisten syrjäytymisriski on viisinkertainen verrattuna suomalaisiin. Erityisen vaikeassa tilanteessa ovat oppivelvollisuuden jälkeen saapuneet nuoret, joilla on heikko koulupohja. He tarvitsevat muita enemmän tukea sekä opinnoissa että elämänhallinnassa. Kaikille lapsille ja nuorille halutaan tarjota yhtäläiset mahdollisuudet päästä kiinni yhteiskuntaan. Tämä on pitkälti määritelty koulujen tehtäväksi. (Vantaan kaupunki 2013, 11, 14-15.)

Toiseen pilariin, *Kaikkien yhteinen kaupunki*, on koottu tavoitteet ja toiminta joiden avulla Vantaasta halutaan luoda kaikille sen asukkaille viihtyisä ja turvallinen kaupunki. Tässä osiossa käsitellään muun muassa palveluita, asumista, tiedonsaantia suomalaisesta yhteiskunnasta, harrastustoimintaa, yhteisöllisyyttä, vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä rasmin vastaista toimintaa. Peruseriaatteena on järjestää kaikille, sekä maahan-

muuttajille että kantaväestölle, yhteiset palvelut ja osallistumisen mahdollisuudet. Myös eriytettyjä palveluja ja erityistä tukea tarvitaan, jotta yhdenvertaisuus toteutuisi nykyistä paremmin. Tavoitteena on kaupungin monikulttuurisen ilmapiirin vahvistuminen. (Vantaan kaupunki 2013, 7, 18-23.)

Kotoutumislaki velvoittaa kuntaa tarjoamaan kaikille maahanmuuttajille perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Tiedonsaanti oikeuksista ja velvollisuuksista on yksi kotoutumisen kulmakivistä. Maahantulon alkuvaiheessa tarjotut palvelut, kuten alkukartoitukset ja neuvonta, nopeuttavat sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Asiakkaan tulisi saada kaikki tarvittava informaatio ja julkisen hallinnon palvelut yhteisistä asiakaspalvelupisteistä. Vantaalla maahanmuuttajien viranomaisneuvonta on keskitetty yhteispalveluun, mutta neuvontavelvollisuus koskee kaikkia viranomaisia. Kaupungilla on myös maahanmuuttajatyön tiimi, jossa työskentelee kolme maahanmuuttajakoordinaattoria, sosiaaliohjaaja ja Silkinportin toimintakeskuksen maahanmuuttajatyöntekijä. Pakolaisten ja entisen Neuvostoliiton alueelta saapuvien paluumuuttajien vastaanotto on erityispalvelu, josta huolehtii Vantaan maahanmuuttajapalvelut. Viranomaiset voivat vastata vain rajallisesti henkilökohtaista neuvontaa ja tukea kaipaavien asukkaiden tarpeisiin. Tämän takia monien järjestöjen tarjoama omakielinen neuvonta ja vertaistuki ovat tärkeässä roolissa. (Vantaan kaupunki 2013, 18, 20.)

Maahanmuuttajille tarjotaan samat peruspalvelut kuin kantaväestöllekin. Tarvitaan ymmärrettävää tietoa palveluista ja niiden saatavuudesta, jotta palvelut olisivat eri ryhmien saavutettavissa. Erityisiä haasteita Vantaa kohtaa tällä hetkellä sosiaalipalveluissa. Maahanmuuttaja-asiakkuudet ovat kasvussa sosiaalityössä, toimeentulotuessa ja lastensuojelussa. Väestön ikääntyessä myös maahanmuuttajataustaisten vanhusten palvelutarpeita tulee ennakoida, jotta niihin pystytään vastaamaan. Yhteistyö järjestöjen ja seurakunnan kanssa täydentävien palveluiden tuottamiseksi nousee yhä tärkeämmäksi. (Vantaan kaupunki 2013, 18.)

Vantaan asunto-ohjelmassa tavoitteena on alueiden sosiaalisen monimuotoisuuden turvaaminen. Vuokralla asuminen on selvästi yleisempää vieraskielisellä väestöllä kuin kotimaisia kieliä puhuvilla. Ahtaasti asumisen ja asunnottomuuden lisäksi haasteena on, että maahanmuuttajataustaisten perheiden asuminen keskittyy joillekin asuinalueille.

Nämä ovat usein sellaisia alueita, joille on kasautunut ongelmia kuten työttömyyttä ja syrjäytymistä yleensä. Vantaalla sosiaalista eheyttä halutaan vahvistaa ja ottaa asukkaat mukaan lähiympäristön ja palveluiden suunnitteluun. (Vantaan kaupunki 2013,7, 19.)

Osallisuutta pyritään muutenkin vahvistamaan tavoilla, jotka rakentavat luottamusta asukkaiden ja kaupunkiorganisaation välille. Asukkaita innostetaan toimimaan tärkeinä pitamiensä asioiden hyväksi ja rohkaistaan osallistumaan asukastilaisuuksiin. Tärkeänä pidetään kuntalaisten mahdollisuutta osallistua kunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Erikseen mainitaan työ sen eteen, että lapset ja nuoret voivat osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Maahanmuuttajiin liittyvä yhteisiä asioita käsittelevä luottamuselin on monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta, mihin kuuluu edustajia eri maahanmuuttajaryhmistä. (Vantaan kaupunki 2013, 21, 23.)

Osallisuus ja yhteisöllisyys nivoutuvat usein yhteen. Vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa esimerkiksi järjestöissä, harrastuksissa tai omalla asuinalueella luo pohjaa yhteisöllisyyden syntymiselle. Vantaalla on yli seitsemänsataa rekisteröityä yhdistystä, joista noin kolmekymmentä on maahanmuuttajien omia. Maahanmuuttajien osallistuminen suomalaiseen järjestötoimintaan edistää kaksisuuntaista kotoutumista ja tukee kaupungin asettamia tavoitteita. Järjestöt työskentelevät aktiivisesti monikulttuurisen ja yhteisöllisen ilmapiirin luomiseksi. Lasten ja nuorten kohdalla tavoitteena on, että jokainen voi löytää sopivan harrastuksen, joka tarjoaa onnistumisen ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Monilla foorumeilla on toivottu enemmän kohtaamispaikkoja, joissa eri-ikäiset ja eritaustaiset ihmiset voivat tavata toisiaan. Tavoitteena onkin kehittää kohtaamispaikkojen verkostoa ja luoda lisää mahdollisuuksia asukkaiden kohtaamiselle. (Vantaan kaupunki 2013, 23, 32)

Keskeinen kehittämiskohde on ihmisten yhdenvertainen kohtelu arjessa. Siihen liittyy erilaisuutta hyväksyvän asenneilmapiirin ja avoimen keskustelukulttuurin vaaliminen. Uskontojen välistä dialogia halutaan edistää. Rasismin nollatoleranssiin sitoudutaan kaikilla tasoilla sekä kehitetään tapoja tehdä rasismin vastaista työtä ja vähentää ennakkoluuloja. Eri toimijoista koostuva rasisminvastainen verkosto järjestää tapahtumia erityisesti YK:n rasismin vastaisella viikolla joka vuoden maaliskuussa. (Vantaan kaupunki 2013, 23.)

Kolmas pilari, *Verkostot ja kumppanuudet voimavarana*, linjaa yhteistyötä kaupungin ja eri toimijoiden välillä, pääkaupunkiseudulla ja kansainvälisissä verkostoissa. Tavoitteena on yhteistyön vahvistaminen. Vantaa haluaa olla aktiivinen ja aloitteellinen pääkaupunkiseudun yhteisten palveluiden kehittämisessä sekä alueellisissa ja kansallisen tason hankkeissa (Vantaan kaupunki 2013, 8).

Vantaalla kotouttamis- ja monikulttuurisuustyötä tehdään yhteistyössä järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kolmannen sektorin roolit kotouttamisessa vaihtelevat suuresti. Järjestöt ovat itsenäisiä toimijoita, joilla on omat tavoitteensa. Ne voivat täydentää viranomaisten palveluja tai kunta voi ostaa palveluja järjestöiltä. Lisäksi järjestöt voivat toimia kriittisenä äänenä kaupungin suuntaan ja auttaa kaupunkia kehittämään palveluja asiakaslähtöisesti. Tulevaisuudessa kaupungin omat palvelut täydentyvät yhä enemmän yritysten, kolmannen sektorin ja yhteiskunnallisten yritysten palvelutuotannolla. Kumppanuutta halutaan vahvistaa ja eri toimijoiden rooleja selkiyttää. (Vantaan kaupunki 2013, 24, 26-27.)

Pääkaupunkiseudun yhteistä työskentelyä monikulttuurisuuskysymyksissä pidetään tärkeänä. Yli puolet Suomen maahanmuuttajataustaisista ihmisistä asuu pääkaupunkiseudulla. Se on yhtenäinen talousalue, eikä kuntarajoilla ole päivittäisasiain kannalta suurta merkitystä. Monet maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvät asiat ratkaistaan kuitenkin valtakunnan ja lainsäädännön tasolla. Pääkaupunkiseudun kaupungit tarvitsevat yhteistä edunvalvontaa, jotta niiden ääni kuuluu paremmin päätöksenteossa. (Vantaan kaupunki 2013, 25.)

Kansainvälisessä verkostotyössä halutaan oppia muiden kaupunkien kokemuksista sekä suunnitella ja toteuttaa yhteisiä kehittämishankkeita. Työtä tehdään Euroopan suurimpien kaupunkien Eurocities -verkostossa ja kaupunkisuunnitteluun erikoistuneessa European New Towns Platformissa. Yhteisiä aiheita ovat muun muassa maahanmuutto integraatio ja romaneja koskevat kysymykset. Vantaa valmistelee hankkeita, joissa edistetään romaniväestön osallisuutta ja ulkomailta muuttaneiden kotiäitien kotoutumista. (Vantaan kaupunki 2013, 24.)

6.4 Kirkolliset suuntaviivat

Kirkkohallitus ja hiippakunnat eivät voi yhtä suoraan ohjata seurakuntia strategioilla ja lainsäädännöllä, kuin valtio ohjaa kuntia. Seurakunnat ovat suhteellisen itsenäisiä toimijoita. Yhteisiä suuntaviivoja ja linjauksia tehdään, mutta seurakunnat tekevät valintoja sen suhteen, miten aktiivisesti linjausten ehdotuksia toteutetaan. Toimintaan vaikuttaa vahvasti myös kunkin seurakunnan toimintaympäristö. Varsinaista monikulttuurisuustyön linjausta ei ole tehty, mutta monikulttuurisuus alkaa näkyä entistä vahvemmin kaikissa valmisteluissa, lausunnoissa ja kehittämistyössä.

Vahvimmin lähivuosina Kirkkohallituksen julkaisemista mietinnöistä ja toimenpideohjelmista monikulttuurisuus näkyy syksyllä 2014 julkaistussa kirkon tulevaisuusselonteossa. Sitä valmistellutta työryhmää oli evästetty keskittymään kirkkona olemiseen monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Pohdittavaksi oli annettu kysymyksiä: Mitä monikulttuurinen ja moniarvoinen toimintaympäristö merkitsee kirkolle? Miten kirkko elää yhteiskunnassa, joka maallistuu monin tavoin? Millainen on yhteisöllinen, vieraanvarainen ja ulospäin suuntautuva kirkko, joka näkee ympärillään yhä enemmän mahdollisuuksia sen sijaan että jäisi tuijottamaan laskevaa jäsenkehitystä? (Suomen ev.lut. kirkko 2014b, 4.) Toinen samaan aikaan valmisteltu dokumentti on Kohtaamisen kirkko, joka päivittää kirkon strategian vuoteen 2020 katsovaksi. Myös siinä on otettu huomioon monikulttuuristuva Suomi kirkon toimintaympäristönä.

Tulevaisuusselonteossa, *Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa*, kirkon elämää tarkastellaan neljästä näkökulmasta. Kirkko on kulttuurien rajat ylittävä eli transkulttuurinen, ympäristönsä huomioon ottava eli kontekstuaalinen, vastakulttuurinen eli kriittisenä muutosvoimana toimiva sekä kulttuurienvälinen. Selonteossa on monikulttuurisuuden sijasta etsitty kulttuurienvälisyyttä. Sen mukaan monikulttuurisuuteen riittää monien kulttuurien läsnäolo, kun taas kulttuurienvälisyys edellyttää yhdenvertaista osallisuutta ja vuorovaikutusta ihmisten kesken. Kulttuurienvälisyyttä kirkossa tukee vieraanvaraisuus, joka johtaa kohti yhdenvertaisuutta ja kumppanuutta. Vieraanvaraisuudeksi luetaan sovinnon rakentaminen, syrjään jätettyjen äänenä toimiminen, muukalaisvihamielisyyttä vastaan toimiminen sekä kaikkien ihmisten palveleminen etnisen taustan erottamatta. (Suomen ev.lut. kirkko 2014b, 5, 33, 34-36.)

Tulevaisuusselonteossa tavoitteeksi määritetään kumppanuuden kirkko, joka elää jäsentensä kautta selkeämmin kuin ennen. Tavoitteeseen pyritään neljän kohdan kautta, jotka kaikki sisältävät myös konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Ensimmäisessä kohdassa todetaan että sitoutuminen Kristukseen on uudistumisen ytimessä. Kirkko on olemassa, jotta ihmisissä syntyisi usko Kristukseen ja rakkaus lähimmäiseen. Siispä kirkon tulee kehittyä kohtaamaan ne, joille kirkko on vieras ja etäinen. Seurakuntien toivotaan kehittyvän kykyään tavoittaa, etsiä ja kutsua ihmisiä. Yhdeksi välineeksi tarjotaan sosiaalista mediaa. Erilaisten näkemysten väliselle vuoropuhelulle, kokemusten jakamiselle ja yhteiselle toiminnalle halutaan luoda tilaa. Yhteinen rukous liittyy kaikkeen kirkon toimintaan. (Suomen evl.lut. kirkko 2014b, 40-41.)

Toinen kohta nostaa esille vapaaehtoisuuden ja seurakuntalaisten työn kirkon työnä. Työntekijöiden tulevaisuuden haaste on se, miten vapaaehtoisille onnistutaan antamaan tilaa ja näkemään heidät työkumppaneina. Seurakunnissa tulee olla tarjolla ihmisten ja yhteisön tarpeiden, osaamisen ja kiinnostuksen pohjalta nousevia konkreettisia tehtäviä. Vapaaehtoistoimintaa ja seurakuntalaisten vastuuta korostetaan erityisesti jumalanpalveluselämän kohdalla sekä osana rippikoulua ja isoskoulutusta. Vapaaehtoistoiminnan vahvistumisen myötä seurakuntien elämä ja toiminta monipuolistuvat. (Suomen evl.lut. kirkko 2014b, 42.)

Kolmanneksi kirkko tukee hengellistä kotoutumista. Kirkko on ihmisistä kiinnostunut ja vieraanvarainen. Se tarjoaa hengellisen kodin kristityille maahanmuuttajille ja auttaa myös muiden uskontojen ja katsomusten edustajia. Kirkon halutaan kehittyvän monikieliseksi, jotta maahanmuuttajia voitaisiin palvella heidän omilla kielillään. Toiminnassa luodaan säännöllisesti tilaa kulttuurien väliselle kohtaamiselle. Tavoitteena on ihmisten tasavertaisuus ja täysivaltaisuus seurakunnan elämässä. Työyhteisöjen monimuotoistuminen tukee kirkon kulttuurienvälisen identiteetin kehittymistä ja siksi rekrytoinnin tulee olla tässä suhteessa määrätietoista ja mahdollisuuksia luovaa. Myös työntekijöiden uskontoteologista ja kulttuurienvälistä asiantuntemusta halutaan kehittää sekä koulutuksella että tiimimäisellä työotteella. (Suomen evl.lut. kirkko 2014b, 42-43.)

Neljännessä kohdassa rakenteita kehitetään kevyemmiksi ja kirkon perustehtävää sekä seurakuntalaisten aktiivisuutta ja vastuunkantoa tukeviksi. Jumalanpalvelukset, toimitukset, diakonia ja kasvatus halutaan turvata. Seurakuntien toivotaan vahvistavan yhteistyötään työntekijöiden ja toiminnan suhteen. Uusia yhteistyön muotoja etsitään myös yli omien organisaatorajojen. (Suomen evl.lut. kirkko 2014b, 44-45.)

Myös *Kohtaamisen kirkko* -strategiassa on päädytty neljään painopistealueeseen, joissa tuodaan esille osin samoja asioita kuin tulevaisuusselonteossa. Visiona on, että maailmanlaajuinen kirkko elää jäsenissä ja paikallisseurakunnissa. Usko yhdistää ihmisen Jumalaan ja lähimmäisiin. Kirkon vaikutus suuntautuu sekä jäseniin että ulospäin. Kristillinen seurakunta yhdistää ihmisiä yli inhimillisten rajojen. Se yhdistää eri kulttuurit, kielet ja sukupolvet. (Suomen evl.lut. kirkko 2014a, 16.)

Ensimmäisenä painopisteenä on sanoman esille nostaminen. Kristillinen sanoma ei saa eriytyä arkitodellisuudesta. Sanomastaan käsin kirkon tulee puuttua sekä paikallisesti että globaalisti vaikuttaviin syrjäyttäviin voimiin sekä puolustaa lakkaamatta ihmisen arvokkuutta. Jumalasta, Jeesuksesta ja Pyhästä Hengestä puhutaan rohkeasti ja ymmärrettävästi kaikkialla. Seurakuntien tulee miettiä, miten he ottavat huomioon erilaiset puhutut ja kulttuuriset kielet ja miten tavoittavat uudet seurakuntalaiset ja muuttajat. (Suomen evl.lut. kirkko 2014a, 19-20.)

Toisena painopisteenä on kohtaaminen ja sen koskettavuus. Kohtaaminen edellyttää ihmisten elämäntilanteiden, ajatusten ja toiveiden huomioon ottamista. Kulttuurienvälisyys todetaan olevan kaikkia rikastuttavaa. Se edellyttää, että jokaisen kertomuksille on tilaa, niitä kuunnellaan ja otetaan todesta. Syrjään joutuneiden ja jätettyjen kohtaaminen edellyttää kirkolta aktiivista etsivää työtä. (Suomen evl.lut. kirkko 2014a, 21-22.)

Kolmantena painopisteenä rakastetaan lähimmäistä. Huomioon otetaan haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset Suomessa ja ulkomailla sekä myös tulevat sukupolvet. Ympäristöön, rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen liittyvät kysymykset haastavat kirkon pohtimaan omaa rooliaan. Kulttuurisesti monimuotoistuvassa yhteiskunnassa kirkon halutaan oleva keskeinen siltojen rakentaja. (Suomen evl.lut. kirkko 2014a, 22-23.)

Viimeisenä kohtana on jäsenyyden arvostaminen. Henkilökohtainen kohtaaminen on tärkeää. Kirkko elää yksilökeskeisyyden ja yhteisöllisyyden välisessä jännitteessä. Eri-laisuuden ja yksilöllisyyden tunnistamisen ohella halutaan nostaa esille yhteyden merkitys. Yhteys ei vaadi yhdenmukaisuutta, mutta yhteys Kristukseen motivoi etsimään ihmisten välistä yhteyttä suurissakin erimielisyyksissä. Seurakunnan toimintaa linjataan ihmisten elämän, odotusten ja palautteen perusteella. Seurakuntalaisia kutsutaan sekä toiminnan suunnitteluun että toteuttamiseen. (Suomen evl.lut. kirkko 2014a, 24-25.)

Tulevaisuusselonteko ja strategia tarkastelevat kirkon toimintaa kokonaisuutena ja antavat yleisiä suuntaviivoja seurakuntien perustehtävän toteuttamiseksi. Näiden lisäksi ja tueksi eri työaloille on tehty linjauksia, jotka nostavat esille kunkin työalan erityiskysymykset ja -tarpeet. Maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuustyöhön on kirkon keskuhallinnon tasolla ja järjestöjen kanssa yhteistyössä tuotettu monenlaista tietoa, aineistoja ja yhteisiä projekteja. Näistä yhdessä koostuu kuva siitä, millaisia tavoitteita työlle on asetettu, millaisia hyviä käytäntöjä on kehitetty ja mihin suuntaan seurakunnissa toivotaan kuljettavan. Välineitä on kehitetty muun muassa maahanmuuttajien työllistämiseen, pakolaisten ja kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden tukemiseen, jumalanpalveluksen kehittämiseen ja asennevaikuttamiseen. Lapsi- ja nuorisotyön linjauksissa monikulttuurinen todellisuus on vahvasti läsnä. Kaikki linjaukset ja aineistot löytyvät Kirkkohallituksen ylläpitämiltä Sakasti-nettisivuilta (Suomen ev.-lut. kirkko 2015 i.a.).

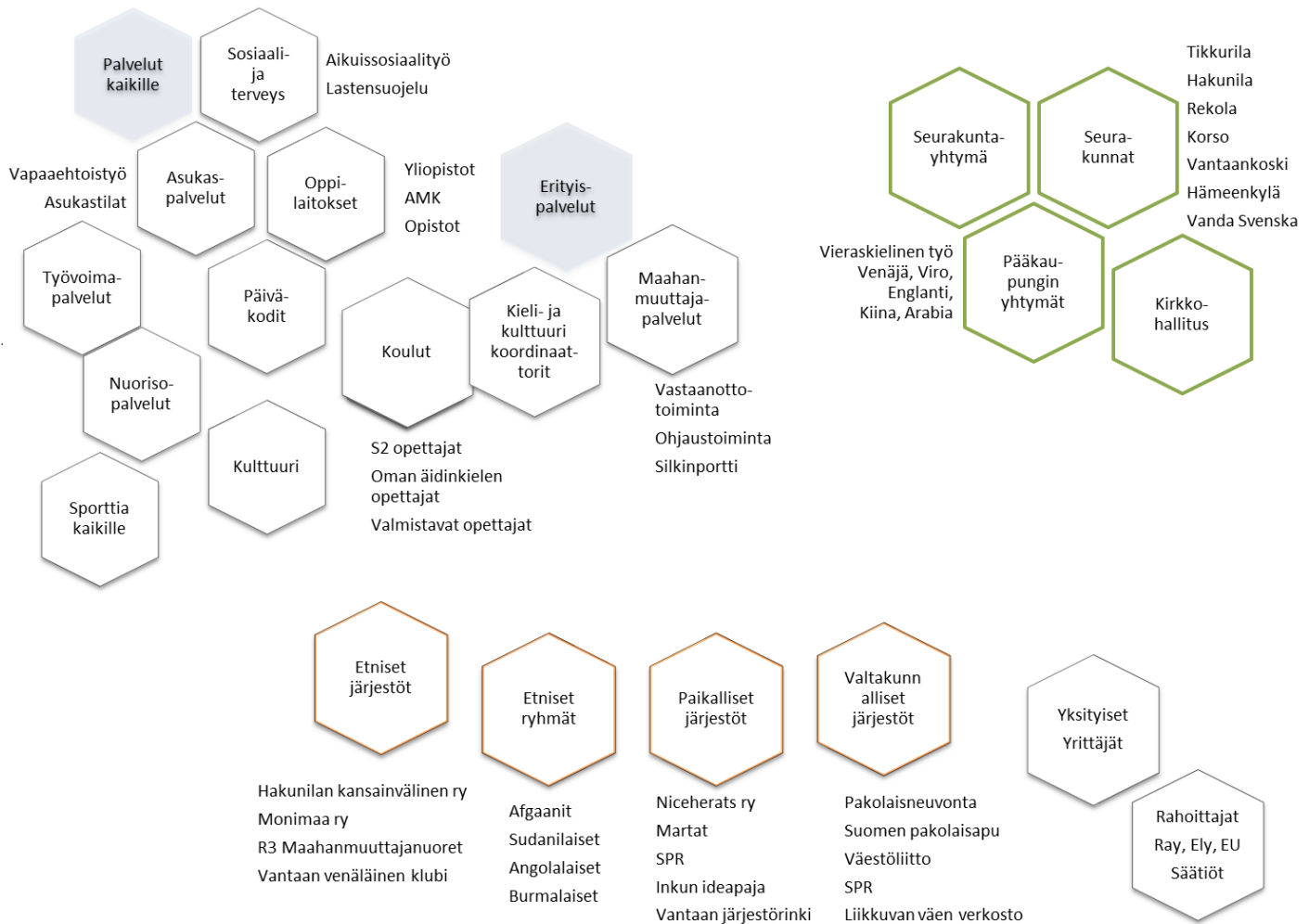
Kirkon tulevaisuusselonteko ja strategia kuvaavat tulevaisuuden toimintaympäristöä suurten globaalien muutosten kautta. Esille nostetaan muun muassa maailmanlaajuinen muuttoliike, ilmastonmuutos, kasvava kuilu rikkaiden ja köyhien välillä sekä poliittisten ja uskonnollisten ääriliikkeiden ja terrorismin uhkien lisääntyminen. Suurin osa toimenpiteistä liittyy kuitenkin kirkon sisäisen rakenteen ja toiminnan kehittämiseen. Strategian tausta-aineistossa todetaan, että suuri osa kirkon haasteista nousee kirkon sisäisestä kehityksestä. (Suomen evl.-lut. kirkko 2014a, 6-7, 13; 2014b, 8-10.) Jos ääriliikkeet tarjoavat nuorille yhteisöä, elämäntehtävää ja identiteettiä (Creutz & Juntunen 2015 i.a.), niin seurakunnan tilaisuuksiin osallistuminen vaikuttaa aika laimealta vaihtoehdolta. Toimintaympäristön suuriin haasteisiin keskittymällä seurakunnastakin voisi löytyä ihmisille mahdollisuus vaikuttaa suuriin kehityskulkuihin ja löytää sitä kautta elämäntehtävä sekä yhteisö, jossa toimia.

Kirkon yhteiset strategiat ja ohjeistukset tukevat seurakuntien työtä. Seurakuntien pitää itse tehdä omat monikulttuurisuusohjelmansa, jotta asia tulee käytännön tasolla mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tikkurilan seurakunnan kehittämisprosessi on yksi osa tätä työtä. Vantaan seurakunnat ovat tekemässä vuoden 2015 aikana yhteisiä suuntaviivoja monikulttuurisuustyölle. Näiden sisältöön on mahdollista vaikuttaa.

7 SEURAKUNNAN SIDOSRYHMÄT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Maahanmuuttajien parissa Vantaalla on monia toimijoita. Osa palveluista tai järjestöjen toiminnasta on kohdennettu varta vasten maahanmuuttajille, osa toiminnasta palvelee kaikkia asukkaita. Haastattelin kuutta henkilöä, joista neljä oli Vantaan kaupungin eri sektoreiden työntekijöitä, yksi järjestön ja yksi Vantaan seurakuntayhtymän edustaja. Haastattelujen avulla halusin saada kokonaiskuvan maahanmuuttajien kanssa toimivista tahoista ja heidän tehtävistään. Haastattelemani ihmiset toimivat niin kutsutun ensimmäisen maahanmuuttajasukupolven kanssa. Työn keskeiseksi tavoitteeksi he määrittivät kotouttamisen ja kotoutumisen tukemisen. Jokaisella taholla on oma erityinen roolinsa kokonaisuudessa. Kaikki tekevät myös yhteistyötä toistensa kanssa joko sovitun työnjaon perusteella tai yhdessä toimien.

Eri tahoilla yhteistyökumppanit hieman vaihtelivat. Kuva toimijakentästä muodostui haastattelujen perusteella kuitenkin yhteneväiseksi. Kaikki kuvasivat verkoston koostuvan kaupungin eri toimialoista, etnisistä järjestöistä tai ryhmistä, paikallisista ja valtakunnallisista järjestöistä sekä Vantaan seurakuntayhtymästä tai jostain paikallisseurakunnasta. Kaikilla tahoilla oli yhteyksiä pääkaupunkiseudulla muihin alan toimijoihin ja useimmilla myös valtakunnallisesti. Seurakuntayhtymän edustaja oli ainoa, joka nimesi moskeijat yhteistyökumppanikseen. Alla oleva kartta ei ole täydellinen, eikä siihen ole kuvattu jokaista haastatteluissa mainittua tahoa erikseen. Sen kautta saa kuitenkin käsityksen maahanmuuttajatyön toimijoista Vantaalla.

KUVIO 6. Maahanmuuttajatyön toimijat Vantaalla

7.1. Vantaan kaupunki vastaa kotouttamisen järjestämisestä

Kunnalla on lain mukaan vastuu siitä että lakisääteiset kotouttamispalvelut ovat ihmisten saatavilla. Kunnalla on myös erilaisten kotouttamistoimien yhteensovittamisvastuu (Lautiola 2013, 23; Sisäministeriö 2015, 71). Työtä tehdään koko väestölle suunnatuissa palveluissa ja erikseen maahanmuuttajille suunnatuissa toiminnoissa. Kaupungin nettisivuilta löytyy kootusti maahanmuuttoon liittyvää tietoa. Maahanmuuttajapalvelut jakautuvat vastaanottotoimintaan ja kotoutumista tukevaan ohjaustoimintaan. Vastaanottotoiminta huolehtii pakolaisten ja entisen Neuvostoliiton alueelta saapuvien paluu-

muuttajien kotouttamisesta maahanmuuton alkuvaiheessa. Siellä tehdään lakisääteisiä alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia. Työnhakijoiksi ilmoittautuneille alkukartoituksen tekee työ- ja elinkeinotoimisto.

Kotoutumista tukevissa ohjauspalveluissa annetaan neuvontaa ja ohjausta kaikille maahanmuuttajille sekä järjestetään leirejä, tapahtumia ja ryhmätoimintaa. Työn painotus on vähän aikaa Suomessa asuneissa, mutta tarvittaessa apua saavat myös muut. Silkinportti on Vantaan kaupungin ylläpitämä matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Tiloja voivat eri ryhmät, järjestöt ja seurakunnat käyttää ilmaiseksi kotoutumista tukeviin toimiin. Tiloja käyttävät muun muassa eri etniset ryhmät omiin tapaamisiinsa. Kaupunki mahdollistaa maahanmuuttajien oman kulttuurin säilymistä kokoontumistiloja tarjoamalla. Silkinportissa järjestetään myös opetusta luku- ja kirjoitustaidottomille.

Koulujen ja päiväkotien kanssa toimivat kieli- ja kulttuuriryhmien aluekoordinaattorit tapaavat perheet heti maahanmuuton jälkeen. He huolehtivat lasten ja nuorten kouluihin tai esiopetukseen sijoittumisesta. Kouluissa maahanmuuttajat opiskelevat samoissa luokissa muiden oppilaiden kanssa heti, kun se on mahdollista. Kielitaidosta riippuen lähetetään liikkeelle valmistavasta ryhmästä. Silloinkin osa opetuksesta on integroituna tavalliseen luokkaan. Oman äidinkielen opetus on vapaaehtoista, mutta sitä suositellaan ja tarjotaan kaksi tuntia viikossa. Oppivelvollisuusiän ylittäneet nuoret ja aikuiset ohjataan kielikursseille aikuisopistoon.

Kaupungin toimijoilla on oma monikulttuurisuusverkosto, jossa käsitellään yhteisiä kysymyksiä ja jaetaan kokemuksia. Kaupunginhallitus on nimennyt monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan, johon kuuluu eri etnisten ryhmien edustajia ja virkamiehiä eri hallinnonaloilta. Neuvottelukunta tekee esityksiä maahanmuuttajia ja vähemmistöjä koskevien asioiden kehittämiseksi ja kuulee maahanmuuttajia ja heitä edustavia järjestöjä ja ryhmiä (Vantaan kaupunki i.a. 2015). Viranomaisilla on erilaisia rooleja suhteessa järjestöihin. He voivat ohjata maahanmuuttajia järjestöjen toimintaan, tehdä yhteistyötä, avustaa järjestöjä taloudellisesti ja ostaa kotoutumista tukevia palveluja. Kunta myös kuulee järjestöjä palveluja suunniteltaessa. (Lautiola 2013, 23.)

7.2. Järjestöt toimivat kotoutumisen tukena

Järjestökentällä erilaisia toimijoita on paljon. Mukana on sekä suomalaisten perustamia valtakunnallisia tai paikallisia järjestöjä että maahanmuuttajien omia järjestöjä. Järjestöt ovat itsenäisiä ja määrittelevät itse omat tehtävänsä. Järjestöillä on erilaisia rooleja kotouttamisen kokonaisuudessa: omien tavoitteiden mukainen toiminta, täydentävä kumppanuus ja yhteistyö viranomaisten kanssa, palveluntuotanto, asiantuntijarooli ja kriittisen äänen käyttäminen suhteessa viranomaisiin sekä edunvalvontarooli. Jako perustuu laajaan järjestöille tehtyyn haastatteluaineistoon. Valtaosa järjestöjen kotouttamistyöstä on niiden omiin tavoitteisiin pohjautuvaa itsenäistä työtä. Tätä ei välttämättä nimetä kotouttamiseksi, mutta käytännössä se kuitenkin tukee sitä. Tällaista toimintaa järjestävät muun muassa monet urheiluseurat sekä kulttuuri- ja harrastusjärjestöt. Järjestö voi olla perustettu kotoutumisen tukemista varten tai se kohtaa maahanmuuttajia uusina järjestön toimintaan mukaan tulevana jäsenenä. (Lautiola 2013, 23, 25-26, 54-55.)

Haastattelujen perusteella keskeinen linkki maahanmuuttajayhteisöjen ja viranomaisten tai muiden toimijoiden välillä olivat maahanmuuttajien omat yhdistykset ja epäviralliset ryhmät. Yhteensä mainittiin 12 erilaista ryhmää, joiden kanssa tehdään yhteistyötä. Suurin osa oli jonkun etnisen ryhmän omia yhteisöjä. Mainituista järjestöistä kaksi toimii laajasti monikulttuurisuuden teeman parissa yhdistäen eri kulttuureista tulevia keskenään. Vantaan järjestörinki pitää yllä portaalia vantaalaisista järjestöistä. Heidän sivuiltaan löytyy yhteystiedot 25 maahanmuuttajayhdistykseen (Vantaan järjestörinki ry 2015 i.a.). Yhdistykset tarjoavat omankielisen yhteisön samasta kulttuuritaustasta tuleville ja auttavat kotiutumaan uuteen asuinmaahan. Yhdellä etnisellä ryhmällä voi olla useita eri yhdistyksiä, joilla kaikilla on omat jäsenkuntansa. Maahanmuuttajien omien järjestöjen vahvistaminen kotouttamistyön tueksi on yksi valtion kotouttamispolitiikan painopiste (Sisäministeriö 2015, 68).

Vantaalla on myös suomalaisten perustamia yhdistyksiä, jotka toimivat maahanmuuttajien parissa. Esimerkkinä näistä haastattelin Vantaan Nicehearts ry:tä, jonka toimitilat ovat Tikkurilassa. Järjestö on perustettu tuottamaan tyttötyötä Vantaalle. Alusta asti kävijöinä on ollut myös maahanmuuttajataustaisia tyttöjä. Heidän kauttaan on muodostunut yhteys kotona työelämän ulkopuolella oleviin äiteihin. Noin 80 prosenttia kaikista

kävijöistä on maahanmuuttajia, vaikka toiminta on tarkoitettu kaikille. Ihmisiä tulee työvoimatoimiston, sosiaalityön, mielenterveystyön, perhetyön, muiden järjestöjen, toisten kävijöiden ja netin kautta. Tavoitteena on kokonaisvaltainen hyvinvoinnin tukeminen. Järjestössä työskennellään sekä työllisyyden edistämiseksi että sosiaalisen tuen antamiseksi. Rahoitus haetaan pääosin erilaisten projektien kautta.

Qutomo-hankkeessa järjestö on mallintanut kulttuuri- ja sukupuolisensitiivistä kotouttamista, johon löytyy opaskirjanen järjestön nettisivuilta (Nicehearts ry 2015 i.a.). Työn tueksi on rakennettu pilottikoulutus ja valmennusta. Hankkeen puitteissa on järjestetty yhteistyöfoorumia, joissa on edustettuina sekä maahanmuuttajaryhmät että viranomaiset ja muut palveluntarjoajat. Foorumille on valittu teema, josta tapaamisessa keskustellaan. Teemoja on ollut kotoutuminen, dialogi, perhe sekä työ ja opiskelu. Kun mukana on ollut sekä palvelun tarjoajia että käyttäjiä, on kuultu miten erilaiset tarpeet kohtaavat ja miten palveluita pitäisi kehittää. Tavoitteena on nostaa asioita esille, löytää uusia ideoita ja tapoja toimia sekä synnyttää yhteistyöverkostoja.

Uutena projektina järjestöllä on alkamassa Naapuriäiti-hanke. Kohderyhmänä ovat maahanmuuttajanaiset, jotka ovat syrjäytyneitä tai syrjäytymisuhan alla ja jotka ovat pääosin kodeissaan. He eivät välttämättä käy missään muualla kuin kaupassa. Hankkeessa koulutetaan etnisestä kulttuurista olevia äitejä mentoreiksi, jotka tukevat heikoimmalla olevia. Myös mentoreiden tietotaito kasvaa ja heille voi avautua portteja työelämään. Tavoitteena on synnyttää alueelle naisten keskinäinen verkosto. Mukana on neljä lähiötä Vantaalla: Hakunila, Tikkurila, Koivukylä ja Martinlaakso. Malli on käytössä muun muassa Saksassa.

Luetaan yhdessä -toiminnassa opetellaan suomen kieltä. Suomalaisnaisten verkosto tarjoaa vapaaehtoistyönä lukutaidon ja suomen kielen opetusta maahanmuuttajanasille. Verkosto on valtakunnallinen ja Vantaalla toimii ryhmiä Nicehearts ry:n lisäksi muun muassa Silkinportissa ja Aikuisopistossa (Luetaan yhdessä -verkosto i.a.). Kielen opetus on kunnan tehtävä, mutta tarvetta on enemmän kuin mitä virallisilla kursseilla voidaan antaa. Luku- ja kirjoitustaidottomuus sekä suuret erot koulutustaustassa voivat estää ihmisiä osallistumasta virallisille kielikursseille.

Nicehearts ry:n toiminta on hyvä esimerkki täydentävästä kumppanuudesta, missä järjestöt auttavat viranomaisia kotouttamistehtävässä erilaisten projektien ja kehittämissankkeiden kautta. Tässä tarvitaan koordinoitumpaa yhteistyötä kuin järjestöjen omien tavoitteiden mukaisessa toiminnassa, jotta eri tahojen työ todella tukee toisiaan. (Lautiola 2013, 31, 35.) Valtion kotouttamispolitiikassa järjestöt mainitaan merkittävänä yhteistyökumppaneina. Järjestöt nähdään muun muassa myönteisen vuorovaikutuksen edistäjinä kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä, uuden kielen ja kulttuurin opettajina sekä elämänhallinnan ja arkitaitojen tukijoina. (Sisäministeriö 2015, 68.)

7.3. Vantaan seurakuntayhtymä tekee hengellistä ja yhteiskunnallista työtä

Kirkon tulevaisuusselonteko toteaa uskonnoilla olevan keskeisen roolin kulttuurien välisessä kohtaamisessa. Kirkko palvelee yhteiskunnassa sekä kantasuomalaisia että yhä kasvavaa muuttajien joukkoa. Kirkkohallituksen lausunnossa Maahanmuuton tulevaisuusstrategiaan toivotaan uskonnon merkityksen vahvempaa korostamista kotoutumiselle. Siinä todetaan seurakunnilla olevan osaamista ja mahdollisuuksia kehittää sitä uskontojen välisessä dialogissa sekä yleisen yhteiskuntarauhan ja kotoutumisen edistämiseksi. Kansallisessa maahanmuuton tulevaisuusstrategiassa uskonnollisten yhteisöjen todetaan tukevan vuoropuhelua eri väestöryhmien välillä. (Suomen ev.-lut. kirkko 2013, 1; 2014b, 18; Sisäministeriö 2013, 18.)

Vantaan seurakuntayhtymässä on yksi täysipäiväinen monikulttuurisuustyötä tekevä työntekijä, jonka toimenkuvaan kuuluu maahanmuuttajatyötä, lähetystyötä, kansainvälistä diakoniaa ja romanityötä. Hänen roolinsa on tehdä työtä maahanmuuttajien parissa, olla resurssihenkilönä seurakunnille ja toimia yhteistyöverkostossa muiden pääkaupunkiseudun yhtymien kanssa. Tavoitteet ovat väljät ja antavat liikkumavaraa, mutta pääosassa on maahanmuuttajien kotouttaminen. Asiakastyöhön kuuluu ryhmien ohjaamista, yleisötapahtumien järjestämistä, leirityötä ja vapaaehtoisten ohjaamista. Toimittaessa pienillä resursseilla, on painotus ollut yhteisöllisessä työotteessa. Kokoavassa toiminnassa tavoitteena on että maahanmuuttajat saisivat tutustua toisiinsa ja kantaväestöön. Monia asioita tehdään yhdessä seurakuntien, kaupungin ja järjestöjen kanssa. Seurakun-

tien maahanmuuttajatyöstä vastaavat työntekijät kutsutaan muutaman kerran vuodessa yhteen suunnittelemaan työtä ja vaihtamaan kokemuksia.

Seurakunnilla on pääkaupunkiseudulla yhteisesti viron-, venäjän-, englannin-, kiinan- ja arabiankielistä työtä, joille kaikille on palkattu omat pappinsa. Maahanmuuttajat muodostavat omia yhteisöjään kielen perusteella ja he liikkuvat luontevasti yli kunta- ja seurakuntarajojen. Helsingin ja Espoon yhtymien sekä hiippakunnan kanssa järjestetään koulutuksia seurakuntien työntekijöille. Pääkaupunkiseudun verkostossa tehdään tarvittaessa kannanottoja ja lausumia esimerkiksi muuttumassa olevaan lainsäädäntöön tai otetaan kantaa muihin ajankohtaisiin asioihin. Maailma kylässä -festivaaleilla ollaan esittelemässä kirkon monikulttuurista työtä yhdessä Kirkkohallituksen ja muiden yhtymien kanssa.

Yksi osa työtä on uskontodialogin edistäminen. Kirkkoherrat ovat tavanneet imaamit kerran työkauden aikana. Moskeijat kuuluvat yhteistyöverkostoon ja yhteistyötä muslimien kanssa toivottaisiin enemmän. Koivukylässä on seurakunnan työntekijän kanssa käynnistetty naisten uskontodialogiryhmä.

7.4 Yhteisen toiminnan alue ja yhteistyö eri tahojen välillä

Kaikki haastattelemani tahot korostivat yhteistyön merkitystä. Sillä voitiin tarkoittaa eriytynyttä työnjakoa, jossa toimijat tuntevat toistensa työtä ja osaavat ohjata maahanmuuttajia heidän tarvitsemansa palvelun piiriin. Yhteistyötä kaivattiin palvelujen aukkohtien paikkaamiseen. Yksi yhteistyön muoto haastattelujen perusteella oli maahanmuuttajien palveluneuvonta ja edunvalvojina toimiminen. Yhteistyö oli usein myös kumppanuutta, jossa ideoitiin ja toimittiin yhdessä sekä yhdistettiin taloudellisia resursseja, työntekijöiden aikaa ja osaamista. Kaupungin työntekijöiden haasteena on, että heillä ei ole rahaa käytettävissä ryhmiin tai muuhun toimintaan maahanmuuttajien kanssa. Se on pakottanut tekemään työtä yhdessä toisten kanssa, mikä on lopulta ollut hyvä asia.

Asiakkaiden ohjaus- ja neuvontatyö kuului oleellisena osana kaupungin kotouttamista tukevien palvelujen, Nicehearts ry:n ja seurakuntayhtymän toimintaan. Ohjausta tarjoavat myös muun muassa Järjestörinki ja paikallisseurakunnat. Neuvonnan tarve on kasvanut maahanmuuttajien määrän lisääntyessä. Heti muuttamisen jälkeen on tarjolla paljon apua. Myöhemmin monet kokevat jäävänsä yksin, eivätkä osaa toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Monella maahanmuuttajalla voi olla isoja ongelmia ja he kaipaavat pitkäjänteistä kanssakäymistä. Esille tulee perhe-elämän ongelmia, asunnon tai velkajärjestelyn tarvetta, väkivaltaa, lastensuojelun kysymyksiä ja monia muita asioita. Välillä tarvitaan oikeusapua esimerkiksi huoltajuuskiistoissa, valitusten tekemisessä tai työpaikan laittoman toiminnan takia. Asiakastyö voi tapahtua toimistossa tai kotikäynneillä.

Asiakkaat ottavat itse yhteyttä tai heitä voi tulla muun muassa lastensuojelun tai sosiaaliaseman kautta. Joskus toimitaan välittäjänä maahanmuuttajien ja peruspalvelujen työntekijöiden välillä. Asiakkaan kanssa voidaan mennä lääkäriin tai verkostopalavereihin. Asiakkaat tarvitsevat kieli- ja kulttuuritulkkeja, jotka huolehtivat siitä, että asiakas tulee kuulluksi. Myös viranomaiset saavat näin enemmän tietoa. Tapaamisten aikana ja niiden jälkeen huolehditaan siitä, että asiakas ymmärtää keskustelun sisällön. Luottamuksen syntyminen on tärkeää. Kolmannen sektorin edustajat toimivat usein lähempänä asiakkaan elämää kuin viranomaiset ja lähestymistapa on kokonaisvaltaisempi (Lautiola 2013, 39). Vantaalla myös kaupungin maahanmuuttajapalvelujen ohjaajilla on tämä sama rooli asiakkaiden äänen kuuluviin tuomisessa ja edunvalvojina toimimisessa.

Yhteistyötä eri tahojen välillä tehtiin myös ryhmien järjestämisessä. Osa ryhmistä on järjestäjiensä omaa toimintaa, johon muut voivat ohjata osallistujia. Monet ryhmistä ideoidaan ja ohjataan yhdessä kahden tai useamman tahon välisenä kumppanuutena. Silkinportin viikkotoiminnassa on päivittäin erilaisia ryhmiä, joita järjestävät vapaaehtoiset, järjestöt tai eri etniset ryhmät. Äideille on käsityökerho, minkä aikana lapset voivat leikkiä samassa tilassa, senioreille suomenkielinen keskusteluryhmä. Keväällä 2015 on alkamassa taloudenhallinnan kurssi yhteistyössä Vantaan Nicehearts ry:n kanssa. Luetaan yhdessä -verkosto pitää suomenkielen opintoryhmiä useassa eri paikassa. Sosiaaliohjaaja on mukana Rekolan seurakunnan ja seurakuntayhtymän kanssa esimerkiksi naisten uskontodialogiryhmässä ja ruoanlaittoryhmässä. Tyttöjen päivää järjestetään yhdessä seurakuntayhtymän kanssa. SPR:n kanssa ollaan aloittamassa joka toinen viik-

ko kokoontuvaa kaikille avointa kansainvälistä klubia. Seurakuntayhtymällä ja Tikkurilan seurakunnalla on inkeriläisten paluumuuttajien ryhmä. Kokeiluna on toteutettu maahanmuuttajaäitien vertaisryhmä neuvolassa Pakkalassa, joka tosin jäi resurssien puutteessa kertaluonteiseksi.

Yleisötapauksien järjestäminen on mahdollista vain yhdessä toimien. Kaupungin sosiaaliohjaaja on ollut alullepanijana monessa tapahtumassa. Vähitellen vastuu on voinut siirtyä muille toimijoille tai järjestämistä on jatkettu verkostoyhteistyönä. Vuosittain toteutetaan kansainvälinen naistenpäivän juhla sekä monikulttuurinen itsenäisyyspäivän juhla. Monikulttuurisiin tapahtumiin on saatu maahanmuuttajia, kun kontaktit ovat olleet olemassa. Suomalaisten mukaan saaminen on ollut haastavampaa. Perheille järjestetyssä Sun -festivaalissa on onnistuttu tämän asian suhteen.

Hyvä yhteistyön muoto on ollut leirit, joita järjestetään vuosittain vaihdellen eri kohderyhmille. Järjestäjinä ovat olleet kaupunki, seurakuntayhtymä ja seurakunnat sekä maahanmuuttajajärjestöt. Rekolassa on järjestetty muun muassa naisten leiri, joka toteutui hyvin. Myös miesten leiriä kokeiltiin, mutta sinne ei saatu riittävästi tulijoita. Leirien pitää olla kohderyhmälleen räätälöityjä, jolloin osallistujat kutsutaan mukaan ryhmänä. Tarvetta olisi muun muassa järjestää leiri syksyllä 2014 tulleille syyrialaisille.

Eri tahojen ryhmien ohjaajina, leireillä ja tukihenkilötoiminnassa on mukana vapaaehtoisia. Työn koordinointi ja vapaaehtoisten tukeminen kuuluu muun muassa kaupungin ja seurakuntayhtymän työntekijöiden työnkuvaan. Seurakuntayhtymälle vapaaehtoisia tulee Suurella sydämellä -nettisivujen kautta. Heille etsitään tehtäviä Silkinportin kautta. Isovanhempien yhdistyksessä toimii tukiverkosto noin 50 perheelle. Vapaaehtoiset ovat varttuneempia ihmisiä, jotka ovat maahanmuuttajaperheiden tukena. Seurakuntayhtymän työntekijä ohjaa heitä. Kaupungillakin on ollut tukihenkilötoimintaa, mutta ongelmana on ollut saada vapaaehtoiset ja maahanmuuttajat kohtaamaan toisensa. Painopiste on siirtynyt tapahtumien järjestämiseen, jolloin ihmisille syntyy tilaisuuksia kohdata toisensa luontaisesti. Nicehearts ry:n ryhmätoiminnassa vapaaehtoiset ja maahanmuuttajat ystävystyvät yhdessä toimimisen myötä ja oman verkoston rakentaminen mahdollistuu. Ihmiset oppivat käymään myös muualla kuin tuetussa toiminnassa.

7.5 Palvelujen kokonaisuus tukee kotoutumista

Maahanmuuttajilla katsotaan olevan erilaisia kotoutumisen strategioita (Ahokas 2011, 234). Kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden oletetaan tukevan kotoutumista. Julkiset strategiat ja linjaukset tähtäävät akkulturaatioon, jossa muuttaja sopeutuu elämään suomalaisessa yhteiskunnassa ja voi samaan aikaan säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa. Myös käytännön toimet on suunniteltu palvelemaan tätä tavoitetta. Riippuu kuitenkin palvelujen käyttäjästä ja hänen mahdollisuuksistaan valita erilaisten strategioiden välillä, mihin suuntaan eri palvelut häntä tukevat. Etniset ryhmät ja järjestöt tukevat oman kulttuurin säilymistä, mutta voivat olla myös mahdollisuus eristäytyä oman ryhmän pariin. Hyvä kielitaito ja työllistyminen voivat tukea yhtä hyvin sulautumista kantaväestöön tai samaan aikaan oman kulttuurisen identiteetin vahvistumista.

Minua mietitytti kulttuuritulkkien ja edunajajien suuri tarve peruspalveluiden, etenkin sosiaalitoimen kanssa asioitaessa. Rivien välistä tulee viesti, että ihmiset saavat parempaa palvelua, jos heillä on rinnallaan joku joka osaa viranomaiskielen ja -kulttuurin. Tai että peruspalveluissa ei ole aikaa ottaa selville maahanmuuttajan tilanteesta kokonaisuudessaan. Tässä voi olla nähtävissä rakenteellista rasismia. Ihmiset eivät ole tasavertaisia, jos he eivät osaa kieltä tai toimintakulttuuria riittävän hyvin. Ongelman ydin ei uskoakseni ole työntekijöiden asenteissa, vaan työprosesseissa, ajankäytössä ja resursoinnissa. Strategioissa nimetään paljon tehtäviä ja asioita, jotka edistävät maahanmuuttajien kotoutumista. Samaan aikaan strategioiden toteuttamista ei resursoida riittävästi.

Eri toimijoiden tarjoamaa tukea kotoutumiselle voi tarkastella saman Berryn nelikentän kautta, kuin maahanmuuttajien kotoutumisen strategioita (Ahokas 2011, 234-235). Suuri osa toimenpiteistä on suunniteltuja ja toteuttavat Vantaan monikulttuurisuusohjelmaa. Marginalisaatiota edistävät asiat ovat kehittämiskohteita joko palvelujen kehittämisen tai niiden resursoinnin näkökulmasta.

KUVIO 7. Kotoutumisen tukeminen

7.6 Yhteistyökumppaneiden odotuksia Tikkurilan seurakunnalle

Useimmilla haastateltavilla oli kokemusta yhteistyöstä seurakunnan kanssa joko oman työnsä puitteissa tai muista yhteyksistä. Yhteistyön muotoja oli tavallisesti helppo nimeä. Seurakuntaa kaivattiin muun muassa järjestämään kerhoja tai ryhmiä, joihin itsellä ei ole resursseja, mutta johon ihmisiä voisi ohjata. Seurakunta koettiin hyväksi kumppaniksi, koska sieltä löytyy monia erilaisia toimintoja eri ikäryhmille. Yhteistyö oli tervetullutta kaikessa olemassa olevassa toiminnassa, jota muutenkin järjestetään useamman tahon kesken. Asiakastyön suhteen seurakunnalla on erityinen rooli, koska diakoniatyöllä on mahdollisuus myöntää taloudellista tukea ruokaan, laskuihin tai lasten harrastuksiin.

Eri etnisten ryhmien ja kantaväestön kohtaaminen koettiin hyväksi tavaksi lieventää ennakkoluuloja. Seurakunnalta kaivattiin matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, johon kaikki voivat tulla. Haastatteluissa kävi ilmi, että avoimia kohtaamispaikkoja on muun muassa Silkinportissa, Niceheartsilla ja seurakuntien Olotilassa. Lisäksi SPR on aloittanut kansainvälisen klubitoiminnan joka toinen viikko. Nämä kaikki toimivat Tikkurilan keskustan tuntumassa. Tilastojen perusteella Tikkurilan seurakunnan alueista eniten

maahanmuuttajia on Pakkalassa ja Simonkylässä. Jos halutaan kehittää kohtaamispaikkatoimintaa, olisi hyvä kokeilla sitä alueilla, joilla tällaisia kokoontumismahdollisuuksia ei vielä ole. Seurakunnalta odotettiin juuri alueella tapahtuvaa toimintaa ja kontaktien luomista ihmisiin. Sosiaalityö ja lastensuojelu tarvitsisivat toimintaa johon ohjata perheitä. Äiti-lapsi-kerhoille olisi kysyntää, kuten myös muille ryhmille joihin ihmisiä voi ohjata.

Ala-asteikäisille lapsille toivottiin harrastuksia, kerhotoimintaa ja läksypiirejä iltapäivisin. Koulujen kielikoordinaattorit kertoivat, että usein työn takia Suomeen muuttavien lapset viettävät pitkiä aikoja päivässä yksin. Vanhemmat siivoavat ja tekevät pitkiä työpäiviä. Iltapäiväkerhoja on vain pienimmille koululaisille. Ala-asteen oppilaat eivät vielä pääse nuorisotalolle. Pelit ottavat ylivallan ja peliriippuvuus näkyy jo pienillä lapsilla. Tarvittaisiin erilaisia kerhoja, missä eri taustoista tulevat lapset toimisivat yhdessä. Seurakunnan toivottiin järjestävän kerhoja koululla, jolloin kynnyksellä osallistua olisi paljon pienempi kuin kirkolla tapahtuvaan toimintaan.

Lapsille kaivattiin myös päiväleirejä ja retkiä. Kesällä voi olla että lapset ovat yhteydessä vain omaan kieliryhmään ja perheeseen. Leireillä voisi pitää yllä suomen kielen taitoa ja tavata muita lapsia. Koulujen valmistavien luokkien opettajat tekevät lasten kanssa tutustumisretkiä uuteen asuinympäristöön. Opettajat tarvitsisivat työpareja, jotta voivat lähteä lapsiryhmän kanssa liikkeelle. Kerhojen, leirien ja retkien kautta voi rakentaa yhteyttä myös lasten vanhempiin.

Vuonna 2016 tulee kouluihin uudet opetus suunnitelmat. Niissä eri uskontojen opetustunnit ovat samaan aikaan, vaikka opetus onkin eriytettyä. Uskontojen moninaisuutta pitäisi voida hyödyntää niin että eri näkökulmat tulisivat esille, eikä kaikki opetus olisi erillisissä ryhmissä. Tässä kaivattiin seurakunnalta ja uskonnollisilta yhteisöiltä yhteistyötä. Kouluissa mietitään myös radikalisoitumisen kysymyksiä. Tarvitaan ohjattuja kohtauksia eri ryhmien välillä ja kerhotoimintaa, jossa teemana voisi olla eri kulttuurien kohtaukset. Näin voitaisiin välttää kulttuurikolareita ja negatiivisia joukkoilmiöitä lasten ja nuorten joukossa.

Koulujen oman äidinkielen opettajat toivoivat seurakunnalta tilaisuuksia, missä oppilaat voivat tutustua seurakuntaan ja sen toimintaan. Yläkouluikäisille toivottiin luentosarjaa eri uskonnoista. Toisesta kulttuurista Suomeen muuttaneet oman äidinkielen opettajat kysyivät, mitä seurakunnat tekevät ja mitä on ylipäänsä mahdollista toivoa. Siinä missä muut vastaajat lähestyivät yhteistyökysymystä seurakunnan yhteiskunnallisen roolin kautta, oman äidinkielen opettajat toivoivat oppilailleen uskontoon liittyvää opetusta, vuoropuhelua ja tutustumiskäyntejä seurakuntaan.

7.7 Kokemuksia ja oppimista

Yhtenä teemana haastatteluissa oli se, mitä eri tahot ovat oppineet maahanmuuttajatyötä tehdessään. Monet kokemukset liittyivät jollain tavalla kategorioinnin ja stereotyyppien tunnistamiseen ja niiden purkamiseen. Ihmiset luokittelevat asioita ja toisia ihmisiä eri kategorioihin kuuluvaksi. Kategoriointi ei sinällään ole hyvä tai paha, mutta on merkitystä millainen sisältö esimerkiksi kategorialle ”maahanmuuttaja” annetaan. Tiettyyn ryhmään voidaan liittää stereotyyppioita, jotka vaikuttavat suhtautumiseen ryhmän jäseniä kohtaan. Ihmisiä ei enää pidetä ainutkertaisina yksilöinä, vaan kategorian jäseninä. (Pirttilä-Backman 2011, 245-246; Ahokas 2011, 228.) Haastateltavat painottivat sitä, ettei maahanmuuttajia voi ajatella yhtenä ryhmänä ja kaikkia heidän kysymyksiään maahanmuuttoon liittyvinä asioina. Jokaisen kohtaaminen yksilönä on merkittävä asia ja siihen tulee käyttää aikaa.

Kohtaaminen vie tavallista enemmän aikaa. Paljon on tehtävä työtä luottamuksen rakentamiseksi. Aina ei pystytä käymään syvällisiä keskusteluja ihmisten kanssa, vaan kohtaaminen rakentuu arkisten asioiden äärellä. Maahanmuuttajat ottavat hyvin vastaan, kun joku on heistä kiinnostunut. Tärkeämpää kuin kielitaito tai muu osaaminen, on avoin mieli ja kiinnostus ihmisiä kohtaan. Asenne on tärkeämpi kuin osaaminen. Aina voi kysyä ja aina voi oppia. Yleistää ei saa, että kaikki maahanmuuttajat ovat sitä tai tätä. Kaikki ovat yksilöitä. Kulttuurisensitiivisyys ottaa huomioon sen, ovatko kysymykset persoonan ja identiteetin kysymyksiä, vai vaikuttaako mukana joku kulttuurinen tekijä. Tarvitaan valmiutta dialogiin. Monikulttuurisuuden rakentaminen on kahdensuuntaista, ei vain sitä että muuttajat sopeutuvat.

Motivaatio vaikuttaa kielen oppimiseen, vaikka lähtökielelläkin on väliä. Oppimisessa voi olla eroja kulttuuritaustasta riippuen. Somalit oppivat puhekielen nopeasti ja alkavat käyttää sitä ilman suurta kynnystä. Joillakin toisilla kansallisuusryhmillä puhumisen kriteerit voivat olla paljon korkeammat. Useimmiten oppimista ja sopeutumista ei selitä kuitenkaan kulttuuritausta vaan persoonat, sosioekonominen tausta, koulutus ja muut samat muuttajat kuin suomalaisillakin.

Kategorisoiminen liittyy myös ryhmien välisiin suhteisiin. Ihmiset määrittelevät itseensä ryhmäjäsenyyksien avulla. Oma sisäryhmä (me) koetaan usein paremmaksi kuin ulkoryhmä (he). Ryhmäjäsenyyksillä on suuri merkitys ihmisen minäkäsityksen ja itsetunnon muodostumisen kannalta. (Ahokas 2011, 220-221.) Maahan muuttavien kannalta on merkitystä sillä, millaisiin ryhmiin he voivat ja haluavat samaistua. Kotoutumista edistää liittyminen samoihin ryhmiin myös kantaväestön kanssa. Samalla ryhmät muuttuvat ja niitä ei enää voi kategorisoida kantasuomalaisuuden, vaan jonkun muun yhdistävän tekijän (jalkapallojoukkue, työyhteisö) perusteella.

Merkittävä rooli on täällä olevalla yhteisöllä ja sillä miten se tukee tulijoita - saako nuori kavereita muistakin kuin omaa äidinkieltä puhuvista lapsista ja löytyykö suomenkielisiä nuorista ystäviä. Poikia yhdistää jalkapallo. Siinä pääsee heti käyttämään omia taitojaan ja yhteistä jalkapallokieltä. Lasten kohdalla integroituminen on sitä helpompaa, mitä nuorempa lapsi tulee Suomeen. Kaikkinainen vapaaehtoisuus vaikuttaa sopeutumiseen. Sopeutuminen voi olla haasteellista esimerkiksi nuorelle, joka tulee perheensä mukana Virosta ja ajattelee, että palaa heti takaisin kun vain voi.

Kun työyhteisöön tulee joku eri etnisen taustan omaava, tuo hän omat verkostonsa mukanaan. Tämä on koettu merkittäväksi asiaksi toiminnan kehittämisen kannalta. Kun kohderyhmä on itse suunnittelemassa toiminnan, siitä tulee tarpeiden mukaista. Ihmiset itse kertovat kiinnostaako joku asia tai onko sille tarvetta. Näin myös vastuun kantaminen jakaantuu ja sitoutuminen kasvaa. Ongelmallista on kotoutumisen polkujen luominen ilman, että kohderyhmän ajatuksia kysytään.

Uskonto voi myös olla kategoria, joka luo rajoja ihmisten välille. Maahanmuuttajien kanssa käytännön ongelmaksi on joskus muodostunut se, että toiminta on seurakunnan tiloissa ja samassa rakennuksessa on kirkko. Jotkut ryhmät ovat peruuntuneet, koska sinne kutsutut ihmiset eivät tulleet kirkon tilaan. Hyvien kokemusten kautta asia on myös muuttunut. Käytännön kautta on huomattu, että seurakunnan tiloissa ja leirikesköksissä ollaan tervetulleita ja siellä voidaan olla. Lasten ryhmätoiminnan osalta uskonto voi olla joitakin ulos rajaava tekijä. Osa muiden uskontojen edustajista voi hyvin olla yhteydessä kirkkoon ja lapset voivat osallistua toimintaan. On myös ehdottomasti vain oman uskonnon tai uskonottomuuden sisällä pysytteleviä, jotka eivät halua lapsen olevan mukana seurakunnan järjestämässä toiminnassa.

8 SEURAKUNNAN NYKYTILA JA TAVOITTEET

8.1 Monikulttuurisuustyön valmistelu ja työskentelyn aloitus

Seurakunnan yhteisissä tavoitteissa vuodelle 2015 on monikulttuurisuuden huomioon ottaminen. Tavoite on ollut mukana jo useampana vuotena ja on yksi seurakuntayhtymän asettamista yhteisistä tavoitteista kaikille seurakunnille. Kukin palvelukokonaisuus on miettinyt toimintasuunnitelmaa tehdessään, millaisia konkreettisia tavoitteita ja käytännön toimenpiteitä tähän liittyy. Nimettynä työntekijänä ja vastuuhenkilönä Tikkurilan seurakunnan maahanmuuttajatyössä on ollut yksi pappi. Diakoniatiimin työnjaossa maahanmuuttajatyö nimettiin yhdeksi vastuualueeksi syksyllä 2014 ja se tuli osaksi minun työtäni. Aiemmin tämä ei ole diakoniatyössä ollut nimettynä vastuuna kenelläkään. Työyhteisönä Tikkurilan seurakunta on jonkin verran monikulttuurinen. Vakinaisina työntekijöinä on kanttori ja lastenohjaaja, jotka ovat taustaltaan maahanmuuttajia. Lisäksi tilapäistyövoimana on säännöllisesti toinen maahanmuuttajataustainen kanttori. Lastenohjaaja toimii tarvittaessa unkarin ja venäjän kielen tulkkina.

Kahden hengen työparina papin kanssa teimme alustavan monikulttuurisuustyön toimintasuunnitelman vuodelle 2015. Siihen sisältyi tiimin kokoaminen, johon tulisi edustajat eri työaloilta ja kohderyhmästä. Tiimi pohjautui ajatukseen, että monikulttuurisuus koskettaa jollain tavalla kaikkia työaloja ja työtä mitä seurakunnassa tehdään. Jotta mukaan saadaan kaikki näkökulmat ja osaaminen, on työn suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa syytä olla mukana alusta asti kaikkien työalojen edustus. Toinen kantava ajatus oli, että työtä suunnitellaan yhdessä kohderyhmän kanssa, jolloin tiimiin kutsutaan mukaan maahanmuuttajataustaisia ihmisiä.

Alustava toimintasuunnitelma sisälsi kolme näkökulmaa, mistä käsin tarkastella monikulttuurisuustyötä. Ensimmäisenä oli yhteys ja osallisuus, joka tarkoittaa toisaalta kristittyjen maahanmuuttajien kutsumista seurakunnan yhteyteen, mutta myös yhteyden rakentamista laajemminkin ihmisten välille. Toisena näkökulmana oli diakonia ja syrjäytymisen ehkäiseminen, joka toteutuu eri työaloilla. Kolmanneksi näkökulmaksi nostettiin uskontojen välinen dialogi ja rasismien vastainen työ. Kaikki nämä nousevat seu-

rakunnan perustehtävästä. Sekä tiimimäinen työote toimintatapana että sisällölliset asiat ovat linjassa kirkon yleisten suuntaviivojen kanssa.

Alustava toimintasuunnitelma esiteltiin seurakunnan laajennetulle johtoryhmälle ja pyydettiin jokaista työalaa nimeämään edustajansa perustettavaan monikulttuurisuus-tiimiin. Suunnitelma hyväksyttiin syksyllä 2014, mutta kutsua piti uudistaa useampaan otteeseen ennen kuin tiimiin käytännössä oli työntekijät nimettyinä. Vaikka tiimin jäseniksi oli mietitty maahanmuuttajataustaisia ihmisiä, päätettiin kuitenkin kokoontua ensin työntekijäjoukolla. Oli tärkeää kuulla kaikkien työalojen näkemyksiä ja muodostaa yhteistä ymmärrystä suuntalinjoista, jotta kaikkien oli mahdollista sitoutua työhön. Viisihenkisen tiimin ensimmäinen kokoontuminen pidettiin 9.1.2015. Edustettuina tiimissä ovat lapsi-, perhe-, ja nuorisotyö, diakonia- ja lähetys sekä aiempi maahanmuuttajatyö. Kokouksessa käytiin läpi tilastotietoa alueen maahanmuuttajista ja keskusteltiin alustavassa suunnitelmassa määritellyistä näkökulmista. Tiimi piti niitä asianmukaisina ja korjauksia haluttiin lähinnä muotoiluihin.

Keskustelussa hahmotettiin lisäksi kolme periaatetta, jotka ohjaavat suunnittelua. Työn painopisteeksi määriteltiin seurakunnan alueella asuvat ihmiset. Maahanmuuttajat muodostavat yhteisöjä kaupunkien ja seurakuntien rajojen yli. Alueella asuu kuitenkin niin paljon maahanmuuttajataustaisia ihmisiä, että tavoitteena on saada kontaktia ensisijaisesti heihin ja alueellisen toiminnan kehittäminen. Toisena periaatteena on etsiä tapoja, miten voimme sisällyttää monikulttuurisuuden näkökulman olemassa olevaan toimintaan ja kehittää sitä kaikille soveltuvaksi ja saavutettavaksi. Tavoitteena ei pidetty kokonaan uuden toiminnan luomista, vaan olemassa olevan kehittämistä. Kolmanneksi seurakunnan vahvuutena ja mahdollisuutena pidettiin kohtaamisen mahdollistamista erilaisten ihmisten välille. Toiveena on edistää vuorovaikutusta erilaisten ihmisryhmien (eri-ikäiset, eri kulttuuritaustoista tulevat) välillä, eikä järjestää toimintaa jokaiselle ryhmälle erikseen.

Käytännön toimenä päätettiin tehdä kartoitus seurakunnan eri työaloille siitä, mitä tällä hetkellä teemme, tiedämme ja osaamme maahanmuuttajatyössä. Kartoitus tehtiin, jotta tunnetaan paremmin koko työyhteisön tilanne, eikä yritetä kehittää sellaista joka jo ehkä toimii tai keskittyy johonkin, mitä ei koeta tarpeelliseksi. Jokaisella työntekijällä on

mahdollisuus osallistua työn kehittämiseen. Vastaaminen itsessään herättää arvioimaan maahanmuuttajatyötä oman työn näkökulmasta.

Toisena käytännön toimenä päätettiin ottaa yhteyttä Tikkurilan seurakuntaan kuuluviin maahanmuuttajataustaisiin ihmisiin, joita on 311 henkeä. Lähetimme vuoden 2015 alussa kirjeet (liite 2) kaikille seurakunnan vieraskielisille jäsenille. Kirjeitä lähti 229 kpl. Perheisiin ja pariskunnille meni yhteinen kirje. Ihmisiä kutsuttiin kynttiläpäivän jumalanpalvelukseen ja keskustelemaan niistä kokemuksista, toiveista ja odotuksista, mitä heillä on seurakunnasta ja seurakunnan suhteen. Kirje kirjoitettiin suomeksi, mutta siinä kiinnitettiin huomiota kielen selkeyteen. Seurakunnan vieraskielisten jäsenten taustat ovat moninaiset. Monet ovat olleet Suomessa jo pitkään ja tulevat hyvin toimeen suomen kielellä. Jatkossa mietitään tiedotuksen kääntämistä ainakin viroksi, venäjäksi ja englanniksi. Silloin pitäisi osata edes jonkin verran myös vastata kyselyihin näillä kielillä. Toteuttaminen on mahdollista vapaaehtoisten ja kielitaitoisten työntekijöiden avulla.

Tulos kutsukirjeellä ainakin tässä vaiheessa oli olematon. Kukaan ei vastannut kutsuun kirjeen perusteella. Osasyynä oli ehkä talven tuulisin ja sitä kautta kylmin keli tai kieli-vaikkeudet. Olisimme kuitenkin odottaneet edes jonkun tulevan. Lähtökohtana oli, että ihmisillä jotka maahan muuttaessaan liittyvät ev.lut. seurakuntaan, on joku erityinen syy tai peruste kuulua kirkkoon. Siksi myös oletettiin, että he haluaisivat kertoa elämästään ja odotuksistaan. Kirjeen perusteella jumalanpalvelukseen tulematta jättäminen ei toki kerro, ettei näin olisi. Kyse lienee tavoittamisen ongelmasta. Tarpeita, toiveita sekä kohtaamisen ja toiminnan mahdollisuuksia olisi luultavasti paljonkin, mutta seurakunnalla ei ole tällä hetkellä riittävästi kontakteja, jota kautta viesti kulkisi.

8.2 Monikulttuurisuustyö tällä hetkellä – kartoituksen tuloksia

Seurakunnan työaloille tehdyn kartoituksen tarkoituksena oli saada ensisijaisesti tietoa siitä, millainen tilanne Tikkurilan seurakunnassa on monikulttuurisuustyön suhteen tällä hetkellä. Kysymys siitä, mitä tulisi tehdä jatkossa, oli mukana jotta kaikilla olisi mahdollisuus kertoa ajatuksensa myös tästä aiheesta. Ohjeistuksessa toivottiin, että kaikki vastaisivat ainakin kysymykseen siitä mitä tällä hetkellä tehdään. Siksi myös vastauk-

sisä painottui nykytilanne. Kartoituksen pohjana olivat monikulttuurisuustyöryhmän vahvistamat kolme linjaa: yhteyden rakentaminen ja osallisuus, diakoninen näkökulma ja syrjäytymisen ehkäisy sekä uskontodialogi ja rasismien vastainen toiminta.

Maahanmuuttajia kohdataan jonkin verran kirkollisissa toimituksissa ja vähäisessä määrin jumalanpalveluksissa ja kirkkokahveilla. Useimmin maahanmuuttajia kohdataan kasteissa, jonkin verran myös vihkimisissä ja hautajaisissa. Kastettavan jompikumpi vanhemmista saattaa olla toisesta kulttuurista. Suomen omista vähemmistöistä toimituksissa näkyvät jonkin verran romanit. Pääkaupunkiseudulla on eri kieliryhmille myös omia pappeja (venäjä, viro, arabia, kiina, englantia), joiden kanssa maahanmuuttajat voivat olla yhteydessä oman seurakunnan pappien sijaan. Lähes kaikissa pappien vastauksissa sanotaan, että monikulttuuriset toimitukset tulevat työssä vastaan harvoin. Joskus monikulttuurisuus tulee vastaan sairaalakäynneillä ja terveyskeskuksissa.

Toimituksissa ihmisiä saattaa olla mukana hyvinkin monista kulttuureista ja välillä tulee pyyntöjä myös jonkun muun kuin suomen kielen käyttämiseen. Tätä toivetta on pidetty tärkeänä toteuttaa esimerkiksi niin, että joitakin osioita toimituksesta on ollut toivojan omalla kielellä. Tämä on toteutunut läheisten, kieltä osaavien turvin. Tai pappi on itse käyttänyt suomen rinnalla toista kieltä. Toimituksissa yhteyttä on rakennettu esimerkiksi puhumalla tarvittaessa englantia. Kaste keskustelussa monikulttuuriselta vanhemmalta on kysytty hänen uskonnollista vakaumustaan ja se on joskus johtanut pidempäänkin keskusteluun. On voitu kysyä myös isovanhempien vakaumusta ja sitä, millaisia ajatuksia se perheessä herättää, että lapsenlapsi kastetaan kristilliseen kirkkoon.

Maahanmuuttajataustaiset ihmiset tuntuvat olevan luontevasti mukana perhekerhoissa, perheleireillä, iltapäiväkerhoissa, ja perheille suunnatuissa tapahtumissa. Tärkeä lähtökohta on yhteisöllisyyden lisääminen, yksinäisyyden lievittäminen ja vertaistuki. Iltapäiväkerhoissa toteutuu myös diakoninen näkökulma. Lapset ja vanhemmat tarvitsevat neuvontaa käytännön asioissa. Heitä on ohjattu muun muassa lääkäriasioissa ja siinä millaisissa asioissa voi ottaa yhteyttä viranomaisiin.

Nuorisotyössä monikulttuurisuus on osana nuorten omaa arjen kulttuuria. Taustaltaan monikulttuuriset nuoret ovat mukana kerhoissa, leireillä, rippikoulussa ja isosina. Maa-

hanmuuttajia kohdataan pääosin kouluissa ja muun verkostotyön kautta. Erityisnuorisotyöntekijä työskentelee ammattikouluissa, missä monikulttuurisuus on vahvasti esillä. Nuorisotyön näkökulmasta monikulttuurisia nuoria ei kohdata perustyön tasolla niinkään autettavina tai maahanmuuttajastatuksen kautta. He ovat osa ryhmää siinä kuin muutkin. Vastaajat miettivät, korostuuko diakonisessa näkökulmassa liian paljon uhri- ja ongelmakeskeisyys. Toisaalta maahanmuuttajat, jotka ovat kielitaidottomia tai muuten vaikeassa elämäntilanteessa, eivät perinteisen seurakuntanuorisotyön saavuttamissa ryhmissä ole kovin vahvasti läsnä.

Diakoniapäivystyksissä kohdattujen maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt viime vuosina. Ihmisillä on taloudellisia huolia, sairautta ja työttömyyttä. Jonkin verran on ollut vanhempien ja aikuisten lasten välisiä ongelmatilanteita, missä on mietitty kulttuurin vaikutusta tilanteen syntyyn. Usein lähettävänä tahona on sosiaalityöntekijä, joka on kehottanut hakemaan ruoka-apua diakoniatyöltä. Monella maahanmuuttajalla on ollut vaikeuksia ymmärtää toimeentulotukipäätöstä tai he ovat kokeneet, etteivät saa tarvitsemaansa apua. Heille on avattu kunnan päätösten sisältöä ja sitä, miten sosiaaliturva Suomessa rakentuu. Sosiaalitoimen kanssa on tehty sekä yhteistyötä maahanmuuttajien asioissa että yritetty vaikuttaa joihinkin toimeentulotukipäätöksiin.

Diakoniavastaanotolla on avustettu ruoassa, elämisessä ja vuokratilanteissa seurakunnan omin varoin tai yhdessä Vantaan seurakuntayhtymän diakoniarahaston kanssa. Tukikummeilta on saatu avustuksia lasten harrastuksiin, vaatteisiin ja opiskeluun. Kotikäyntejä on tehty jonkin verran maahanmuuttajien luokse. Joitakin pitkiä asiakaskontakteja on ollut esimerkiksi puolison kuolemaan liittyvässä surutyössä. Työntekijällä on ollut aikaa ja mahdollisuuksia tavata ihminen tai perhe useampaan kertaan. Ihmisiä on ohjattu muun muassa Kirkon ruokailuun, johon osallistuu kantaväestön ohella paluumuuttajia, maahanmuuttajia ja muita matkustavaisia.

Olotilan kävijäkunnasta noin viisi prosenttia on etnisen taustan omaavia. Kohtaamisissa on mukana ihmisiä, joiden elämäntilanteet ovat hyvin vaikeita. Olotilaan on tullut muun muassa naisia, jotka ovat olleet pitkään lasten kanssa kotona ja he ovat saaneet jalansijaa kodin ulkopuoliseen elämään. Yhtenä ryhmänä näkyvät thaimaalaiset naiset, jotka ovat naimisissa suomalaisen miehen kanssa. Yksinäisyys tuntuu olevan suurempaa etni-

sen taustan omaavilla kuin kantasuomalaisilla. Sosiaaliseen kulttuuriin ja elämään tottuneet ihmiset kärsivät sosiaalisen yhteisön puutteesta.

Kuntouttavaan työtoimintaan tai harjoitteluun on palkattu maahanmuuttajia. Tällä hetkellä Kirkon Ruokailussa on työllistettyinä kaksi maahanmuuttajaa. Olotilassa pyritään siihen, että lähes koko ajan eri kulttuureista on työkokeilijoita, kuntouttavan toiminnan ihmisiä tai opiskelijoita osana yhteisöä. Seitsemän vuoden aikana Olotilassa on ollut opiskelija, vapaaehtoinen, työkokeilija tai -harjoittelija 14 eri maasta. Yhteensä näitä henkilöitä on ollut työvoimatoimiston lähettämänä 23.

Useammassa vastauksessa todetaan, että omalla työalalla ei järjestetä mitään sellaista, missä olisi erityisesti ajateltu monikulttuurisia ihmisiä. Heitä toivotaan mukaan kaikkien olemassa olevaan - myös vaikuttamaan ja tekemään. Näin rakennetaan yhteyttä ja osallisuutta. Tikkurilan eläkeläiskerhossa käy muutamia inkeriläisiä paluumuuttajia. Ilahduttavaa on ollut että syksyn 2014 vapaaehtoiskurssilaisista neljä (kymmenestä) oli virolais- ja venäläistaustaisia. Inkeriläisten paluumuuttajien kanssa on säännöllistä omaa toimintaa. He kokoontuvat kerran kuukaudessa paluumuuttajien piiriin ja lisäksi järjestetään retkiä.

Maahanmuuttajille kohdennettua toimintaa on toteutettu yhteistyössä seurakuntayhtymän ja/tai kaupungin kanssa. On ollut naisten leirejä, perheleirejä ja retkiä. Osallistujat ovat olleet koko Vantaan alueelta. Kerran on yritetty naisten ryhmää, mutta osallistujia oli haastavaa saada sitoutumaan kokoontumisiin. Perheellisten oli vaikea lähteä liikkeelle iltaisin ja monet olivat töissä tai opiskelivat. Retkille puolestaan on ollut helppo saada osallistujia, jos hinta on ollut alhainen. Diakoni on aikaisemmin ohjannut miestenryhmää Silkinportin toimintakeskuksessa. Monikulttuurisuustyön pappi on ollut mukana järjestämässä Vantaan seurakuntien yhteisiä joulujuhlia, sekä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa muun muassa naisten päivän juhlaa ja monikulttuurista Sun-festivaalia. Myös lapsityöntekijät ovat olleet mukana työntekijöinä maahanmuuttajille suunnatuissa tapahtumissa. Näissä on ollut hyvin osallistujia.

Juhlat ovat olleet toimivia ja tavoittaneet paljon ihmisiä. Kirkon ruokailussa voi olla jatkossa etnisiä ruokailupäiviä, kun työssä on aasialaistaustainen ihminen. Keväällä voi-

si järjestää uskonnollisen juhlan vastaavasti, kuin joulujuhla on talvella. Kokemusten mukaan monet tulevat mielellään osallistumaan kertaluonteisiin tapahtumiin ja leireihin, mutta säännöllinen ”harrastaminen” on jo vaikeaa. Monessa muussa kulttuurissa hengellisyys on erilaista ja monet maahanmuuttajat hakeutuvat vapaisiin suuntiin. Venäläiset ja virolaiset voivat kokea luterilaisuuden läheisemmäksi.

Uskontodialogi ja suvaitsevaisuuden lisääminen koetaan seurakunnassa ruohonjuuritason työksi ja sitä tapahtuu eri työmuotojen arjessa. Kristillinen ihmiskäsitys on perustyön kohtaamisissa, keskusteluissa, toiminnassa ja opetuksessa itsestään selvä osa työtä ja kanssakäymistä. Tätä pidetään jo itsessään rasismin vastaisena eetosena. Keskustelutilaisuuksia on yritetty järjestää, mutta ihmisten saaminen niihin on koettu vaikeaksi. Nuorisotyöntekijät toteavat, että perinteistä rotuun tai ihonväriin kohdistuvaa rasistisuutta kohdataan työssä aika vähän. Syrjinnässä ja kiusaamisessa motiivit selittyvät yleensä muulla tavoin. Kysymykset suhteista eri uskontoihin ovat useinkin esillä rippikoulussa. Dialoginen näkökulma toteutuu myös iltapäiväkerhojen ja päiväkotiyhteyksien kautta. Olotilan asiakas keskusteluissa käydään uskontodialogia ja tutustutaan erilaisiin etnisiin taustoihin ja kulttuureihin.

Monikulttuurisuuteen sisältyy laajemmin ottaen moniarvoistunut kulttuuri. Usein muun muassa nuori joka kohdataan tai joka on toiminnassa aktiivisesti mukana, tulee uskonnottomasta perheestä. Kulttuurien kohtaaminen ja uskontodialogi eivät tapahdu vain eri uskontojen välillä, vaan monet katsomukset elävät rinnakkain. Ihmisen kohtaaminen omana itsenään eikä etnisen taustansa edustajana, on tärkein käytännön kautta opittu asia. Ystävällinen ja avoin suhtautuminen kannattaa aina. Tärkeää on yhdessä oleminen, tutustuminen ja keskustelu. Yhteyden rakentamiseen tarvitaan aikaa ja läsnäoloa. Ryhmään kuulumisen ja dialogi vahvistuvat silloin kun eritaustaiset ihmiset toimivat keskenään tasavertaisesti. Kulttuurien välinen konkreettinen työskentely vahvistaa kaikkia osapuolia. Rippikoulussa monikulttuuristen nuorten kokemukset usein rikastavat keskustelua.

Lähetystyössä tutustutaan eri maiden kulttuureihin ja se kasvattaa eri-ikäisiä suhtautumaan luontevasti monikulttuurisuuteen. Eri uskontoihin tutustutaan teoriassa, työmuodon piirissä ei tavata muiden uskontojen edustajia. Lähetystyö kulkee käsi kädessä kehi-

tysyhteistyön kanssa. Asiasta puhutaan ja siihen uhrataan varoja. Työntekijöillä ja rippikoululaisilla on omat kummilapset. Rippikouluissa varjoa kummilapselle kootaan tyhjiä pulloja keräämällä. Kokemukset ovat olleet hyviä. Työntekijän kokemus on, että lähetysaktiivit eivät pelkää vieraiden kulttuurien edustajia. Omaa uskontoa osataan arvostaa ja samalla kunnioittaa toisten uskontojen edustajien omistautumista omalle uskonnolleen.

Jatkotyöskentelyn suhteen peruskysymyksenä oli, järjestetäänkö maahanmuuttajille omaa ja heille erityisesti suunnattua toimintaa, vai kutsutaanko heitä mukaan kaikkeen olemassa olevaan. Monille on tärkeää saada olla identiteetiltään muutakin kuin maahanmuuttaja. Toisaalta omat etniset ryhmät ovat tärkeitä jakamisen paikkoja. Toiseksi teemaksi nousi jalkautuvan, ihmisten pariin menevän työn ja seurakuntien tiloihin kutsuvan työn suhde. Maahanmuuttajien osallistumista työn suunnitteluun ja sen tekemiseen pidettiin tärkeänä.

Kirkon todettiin olevan toistaiseksi hyvin kantasuomalaisten kirkko, vaikka maahanmuuttajat ovat löytäneetkin joitain osallistumisen mahdollisuuksia. Parasta olisi, jos mukaan voisi tulla ilman monikulttuurisuustaan leimaa. Erillisen toiminnan järjestäminen voi olla turhaa lokerointia. Yhteys ja osallisuus rakentuvat vain, jos kaikki ovat yhdessä. Seurakunta voi luoda mahdollisuuksia kantaväestön ja muualta tulevien kohtaamiseen ja yhdessä toimimiseen. Toisaalta vastauksissa pohdittiin sitä, pitäisikö maahanmuuttajille tarjota oman tai englanninkielistä ryhmätoimintaa. Myös ryhmiä suomen kielen opetteluun ehdotettiin.

Monella maahanmuuttajalla on omat etniset verkostonsa ja ryhmänsä, joissa he kokoontuvat. Ryhmien kutsuminen yhteen vaatii sitä, että on tuttu ainakin joidenkin kanssa. Henkilökohtainen kutsuminen ja muistuttaminen toimivat. Jos saadaan yhteys yhteen, voi sitä kautta löytää toisia. Maahanmuuttajille otaksutaan olevan tärkeää että työntekijä on tuttu, eikä vaihdu jatkuvasti. Ihmisten tavoittamiseen vaikuttaa jos seurakunta saa hyvän maineen maahanmuuttajien kesellä ja he itse vievät viestiä eteenpäin. Jos henkilöstössä (vapaaehtoisina, harjoittelijoina, työntekijöinä) on ihmisiä muista etnisistä ryhmistä, tavoitetaan myös kävijöiksi ja osallistujiksi enemmän maahanmuuttajia. Eri-tyisryhmille seurakunta voi tarjota pehmeämmän vaihtoehdon työllistäjänä. Tasavertai-

nen työkumppanuus voi olla hyvinkin tervehdyttävää pitkään kotona olleelle ihmiselle. Kielen oppiminen on helpompaa, kun pääsee käyttämään sitä työssä ja muiden ihmisten kanssa.

Yhteistyö ja omien seinien sisältä ulos lähteminen koettiin tärkeäksi. Kiinteää yhteistyötä eri kulttuurien etujärjestöjen ja viranomaistahojen kanssa toivottiin. Seurakunnan tulee hakeutua sinne, missä ihmiset ovat valmiiksi. Sitä kautta löydetään uusia ihmisiä ja työ- sekä kohtaamistapoja heidän kanssaan. Pitäisi osata verkostoitua ja tehdä työtä yhdessä, ei erikseen. Yhdeksi nuorisotyön toimintaympäristöksi nähtiin koulut, jotka ovat jo itsessään monikulttuurisia. Nuorisotyön painopistettä olisi mahdollista muuttaa jalkautuvammaksi. Nuorisotyössä ja muillakin työaloilla tulisi toimia aktiivisemmin ja suuremmin muiden kirkko- ja uskontokuntien kanssa ja löytää yhteisiä päämääriä. Nuorisotyöllä olisi jossain määrin valmiuksia ja koulutusta esimerkiksi uskontodialogiseen toimintaan.

Vastauksissa todettiin, että seurakunnassa pitäisi oppia elämään avoimemmin kristittyinä, oman uskontomme edustajina ja keskustelemaan kunnioittavasti, hyvässä hengessä muiden uskontojen edustajien kanssa. Uskontodialogi on tärkeää, mutta ongelmana on, miten saada väkeä liikkeelle. Usein keskustelutilaisuuksiin tulevat he, jotka ovat sinne puhujiksi kutsuttuja, muu väki ei lähde liikkeelle. Pitää olla ruohonjuuritason toimintaa eli retkiä tai iltoja, joissa keskustellaan esimerkiksi naisten kesken, nuorten kesken tai miesten kesken niin, että eri uskontoja tai kansanryhmiä edustavat ihmiset ovat yhdessä. Lähetystyön näkökulmasta pitäisi levittää evankeliumia ja kohdata muiden uskontojen edustajia myös kotimaassa ja lähiympäristössä perustehtävän toteuttamiseksi. Kysymys ei ole kuitenkaan ainoastaan siitä mitä teemme, vaan miten teemme.

Ytimeltään meidän pitäisi kutsua monikulttuurisuustyössäkin ihmisiä uskomaan ja vahvistumaan uskossaan. En tarkoita tällä evankelioimiskampanjoita, mutta vain kutsumalla ytimen ääreen voi lopulta rakentua osallisuutta ja yhteyttä, jotka kantavat. Edellä mainittu tarkoittaa vaivannäköä eli sanoman kielellistämistä uudelleen ja vaivannäköä myös uudenlaisten toimintatapojen aloittamisessa.

8.3 Toimintasuunnitelma kartoituksen ja haastattelujen pohjalta

Monikulttuurisuustiimin toisessa tapaamisessa 26.3.2015 tarkasteltiin koostetta seurakunnan tiimeille tehdystä kartoituksesta, verkostoa jossa toimitaan, muiden tahojen tavoitteita ja toimintaa sekä odotuksia seurakuntaa kohtaan. Keskustelussa esille nostettiin teemoina viestintä, juhlat ja yhteys sekä eri ryhmien toimiminen aidosti yhdessä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Seurakunnan toiminnasta viestimisestä haluttiin kehittää niin, että se aidosti tavoittaa myös maahanmuuttajat ja avaa ovia tulla mukaan. Viestinnän sisällön ohella merkitystä on sillä, missä viestitään. Sosiaalinen media on mahdollisuus. Toimijaverkoston kautta voi viestiä myös saada eteenpäin. Viestinnän ja toiminnan sisällön pitää olla yhteneväiset. Ehdotuksena oli, että otettaisiin muutama toiminto, esimerkiksi varhaisnuorten päiväleirit, perhekerho ja diakoniapäivystys, joita tarkasteltaisiin ja kehitettäisiin maahanmuuttajien näkökulmasta ja yhdessä heidän kanssaan.

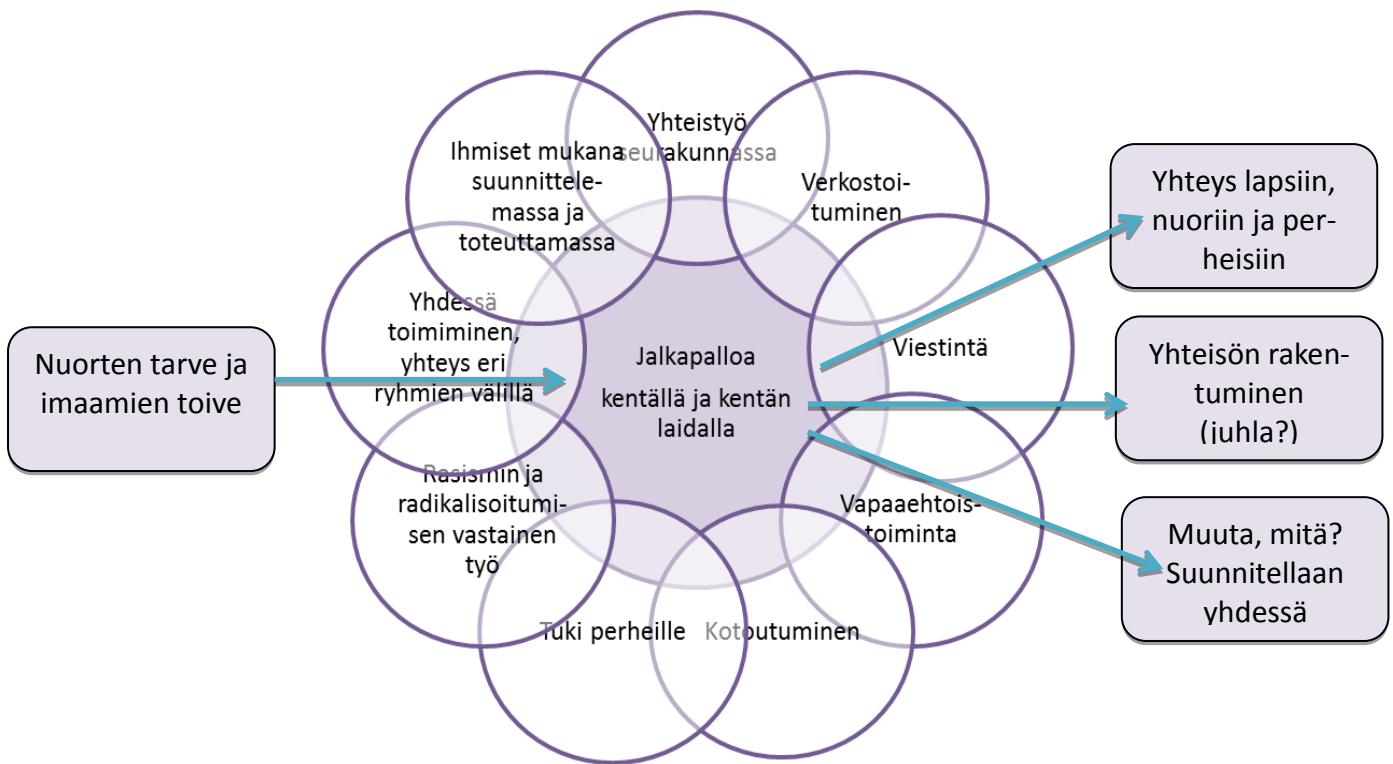
Työryhmän haaveena oli yhteisen juhlan ja Maailmojen messun rakentaminen. Juhlinnan puitteissa olisi mahdollisuus tutustua puolin ja toisin. Pyhän Laurin kirkossa voisi järjestää maailmojen messun kesäaikaan, jolloin ruokailu toteutuisi kojuista eri maiden katuruokana. Juhlan tai jumalanpalveluksen tulisi olla sellainen, johon myös kantasuomalaiset haluaisivat osallistua. Parhaimmassa tapauksessa monikulttuurinen messu voisi tavoittaa etenkin nuorempaa väkeä paremmin kuin perinteinen jumalanpalvelus. Työryhmässä todettiin kuitenkin että ensin pitää löytää yhteys ihmisiin. Juhlat ovat yhteisössä tapahtuvia juttuja. Pitää olla seurakunta, kenen kanssa juhlietaan.

Kolmanteen teemaan liittyi monia juonteita yhdessä tekemisestä, yhteyden löytymisestä, asenteiden muuttumisesta ja vierauden tunteen voittamisesta rasismiin vastustamiseen. Sekä seurakunnan omista että muiden tahojen kokemuksista nousi vahvasti esille se, kuinka tärkeää on maahanmuuttajien ja koko kohderyhmän oleminen alusta asti toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Työryhmässä korostettiin nimenomaan yhdessä toimimista osallistumisen sijaan. Ei toivota virkamiestoimintaa, vaan mukana olevan porukan oloista ja näköistä tekemistä. Rasismia on huomattu olevan myös eri maahanmuuttajaryhmien, ei ainoastaan kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välillä. Haas-

teena on saada monet erilaiset ryhmät toimimaan yhdessä. Tämän kolmannen teeman puitteissa syntyi toimintaidea, mistä seurakunnassa lähdetään liikkeelle kokeilemaan ja oppimaan yhdessä tekemisen kautta.

Jalkapallo yhdistää monia erilaisia ihmisiä ja on kansainvälinen kieli. Nuorisotyöltä on toivottu toiminnan organisoimista. Aloite oli tullut seurakuntayhtymän maahanmuuttajatyön koordinaattorille imaamien kautta. He ovat huolissaan nuorten syrjäytymisestä ja radikalisoitumisesta. Apua ja yhteistyötä on toivottu seurakunnilta. Urheiluseuroissa harjoittelu on monesti tiivistä, tavoitteellista ja huippu-urheiluun tähtäävää. Jalkapallon harrastaminen urheiluseurassa on monelle perheelle myös liian kallista. Urheiluseurassa on valmentamisen osaamista, mutta ei välttämättä osaamista eikä mahdollisuuksia perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Toisaalta vanhempia sitoutetaan seuratoiminnassa joukkueiden rahoittajiksi ja tueksi. Haastatteluissa tuli hyvin esille, kuinka lasten ja nuorten kautta on mahdollista saada yhteys myös perheisiin.

Kokeilemme rakentaa mahdollisuuden jalkapallon pelaamiseen niin, että mukana on sekä lapsia että aikuisia. Lasten ja nuorten kautta rakennetaan yhteyttä perheisiin – myös mahdollisesti kotona oleviin äiteihin. Toiminnassa tarvitaan vapaaehtoisia valmentajia ja ohjaajia. Paljon voi tapahtua myös kentän laidalla. Lopulta kokonaisuus muodostuu mukaan tulevien ihmisten tarpeiden, toiveiden ja ideoiden mukaan. Toive on lähtenyt imaameilta ja liittynyt pelkoon somalipoikien radikalisoitumisesta. Kohderyhmäksi määrittelimme kuitenkin kaikki alueellamme (ja alueemme lähistöllä) asuvat etniset ryhmät. Tarpeellista olisi saada mukaan myös kantasuomalaisia, jolloin vuorovai-
kutusta syntyy eri maahanmuuttajaryhmien ja kantaväestön kesken. Jalkapallon ohella on mahdollisuus kehittää monia muita asioita ja vahvistaa verkostoa monikulttuurisuustyössä. Oheisessa kuviossa on kuvattu erilaisia toimia, joita yhteisen projektin puitteissa voidaan edistää.

KUVIO 8. Monikulttuurinen jalkapallo seurakunnassa

Tavoitteena toiminnalla on mielekkään tekemisen tarjoaminen sekä tuntemisen ja yhteisöllisyyden lisääntyminen. Tätä kautta toivomme voivamme vaikuttaa asenteisiin, myös omiimme, rasismiin ja radikalisoitumisen vähentämiseksi. Taustalla on kotoutumisen tukeminen ja erityisesti kaksisuuntaisen kotoutumisen mahdollistaminen. Toiminnan kautta kielitaito voi vahvistua ja ihmisillä on mahdollisuus omien verkostojensa kasvatamiseen. Tarvittaessa voidaan tarjota neuvontaa, ohjausta, tukea ja apua. Mahdollisuutena on esimerkiksi tukikummiavustusten hakeminen perheille.

Tavoitteiden toteuttamiseksi tehdään yhteistyötä seurakunnan sisällä. Yhteisen projektin kautta aletaan opiskella maahanmuuttajatyötä. Samalla yhdistetään eri työalojen voimia, aikaa ja osaamista. Verkostoitumista tarvitaan myös seurakunnan ulkopuolelle. Mieluummin jalkaudutaan ulospäin kuin yritetään koota ihmisiä seurakunnan seinien sisäpuolelle. Yhteistyötä on jo seurakuntayhtymän kanssa, mitä kautta imaamien toive on

tullut. Työtä konkretisoidessa ollaan yhteydessä Tikkurilan palloseuraan, kouluihin ja paikallisiin etnisiin yhdistyksiin. Kunnan organisoimalla Sporttia kaikille -hankkeella on kokemusta urheilutoiminnan järjestämisestä. Otetaan selvää myös Kirkon Ulkomaanavun liikkeelle laittamasta Peace United –toiminnasta ja Icehearts - jääkiekkotoiminnan kokemuksista. Kokonaisuudessaan toiminta on yksi keino vahvistaa seurakunnan verkostoja maahanmuuttajatyössä ja maahanmuuttajien parissa.

Tiimi on käytännössä ollut varsin produktiivinen, vaikka ensimmäisessä kokoontumisessa kaikki totesivat, ettei työskentelyyn ole kovin paljon käytettävissä aikaa. Asiat ovat edenneet harppauksin kummassakin kokoontumisessa. Faktatieto ja kartoitusten tulokset ovat auttaneet kokonaisuuden hahmottamisessa. Teoreettisen pohdinnan rinnalla joka tapaamisen jälkeen on ollut konkreettisia askelia, jotka on toteutettu. Seuraava kokous pidetään toukokuussa, milloin tarkastellaan jalkapalloprojektin edistymistä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ, POHDINTAA JA ARVIOINTIA

Yhteiskunta tunnustaa lainsäädännössään ja strategioissaan etnisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden, arvostaa sitä ja tukee monikulttuurisuuden säilymistä erilaisin keinoin. Kirkon tulevaisuusselonteossa ja strategiassa monikulttuurisuus määritellään rikkaudeksi ja olemuksellisesti seurakuntaan kuuluvaksi asiaksi. Monikulttuurisuuden tuoma vuorovaikutteinen muutos toivotetaan tervetulleeksi. Käytännön toimenpiteet ja niihin laitetut resurssit eivät välttämättä ole riittäviä, jotta strategioiden tavoitteet toteutuisivat. Käytännön työssä eletään tämän ristiriitaisen todellisuuden kanssa. Tämän tutkimuksen aineistot antaisivat mahdollisuuden jatkotarkasteluun, jossa voisi vertailla julkilausumia ja strategioita käytännön toimenpiteisiin ja arkitodellisuuteen. Juhlapuheet ja resursointi eivät välttämättä ole samassa linjassa. (Suomen ev.-lut. kirkko 2014b, 14; Saukkonen 2013, 12.)

9.1 Kaksisuuntainen kotoutuminen

Strategioissa, kirjallisuudessa ja tämän tutkimuksen haastatteluissa viitataan usein siihen, ettei kotoutuminen ole vain yksisuuntaista maahanmuuttajan sopeutumista Suomeen. Kotoutuminen ja monikulttuuristuminen on prosessi, jossa ovat vuorovaikutuksessa kantasuomalaiset ja erilaiset etniset vähemmistöt. Kaikki osapuolet muuttuvat, oppivat ja parhaassa tapauksessa rikastuvat tästä vuorovaikutuksesta. Käytännössä kuitenkin suurin osa toimenpiteistä, mitä kotouttavassa työssä toteutetaan, kohdistuvat maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajayhteisöihin. Kantaväestön mukaan saaminen todetaan vaikeaksi, vaikka hyviäkin kokemuksia on saatu muun muassa kaikille suunnatusta Sun-festivaalista sekä luetaan yhdessä -verkoston toiminnasta.

Hyvin vähän missään aineistossa nousi esille sellaisia toimintoja, missä kotoperäistä väestöä yritettäisiin saada vuorovaikutukseen mukaan ja tarkastelemaan omia asenteitaan. Kotoutumisvelvollisuus koskee lopulta vain maahanmuuttajia, ei kantaväestön edustajia (Saukkonen 2013, 139). Vuorovaikutusta tapahtuu kaikkialla arjessa: kauppoissa, naapurustossa, työpaikoilla, kirjastoissa ja järjestöissä. Siitä huolimatta vaikuttaa

siltä että moni yhteisö, järjestö tai työpaikka voi elää monokulttuurisen kuplan keskellä. Näihin lukeutuu myös seurakunta. Maahanmuuttajia voi tulla, jos ovat tullakseen, mutta aktiivisia toimenpiteitä sen edistämiseksi ei tehdä.

Seurakunnalla voisi olla luonteva rooli eri ryhmien yhteisen toiminnan edistäjänä ja sitä kautta yleiseen asenneilmapiiriin vaikuttajana. Seurakunnassa voidaan kehittää toimintamuotoja, joissa eri taustoista tulevat ihmiset työskentelevät yhdessä esimerkiksi jonkun teeman ympärille toteutetun ryhmän tai projektin puitteissa. Myös vakiintuneita toimintoja ja niiden tiedottamista on syytä tarkastella maahanmuuttajien näkökulmasta. Sekä monikulttuurisuustiimin että kyselyyn vastanneiden työntekijöiden toive oli saada maahanmuuttajia mukaan olemassa olevaan toimintaan sen sijaan että maahanmuuttajille järjestettäisiin erillistoimintaa. Jotta tämä olisi aito mahdollisuus, pitää ihmisiä ohjata aktiivisesti toiminnan pariin ja toimintaa kehittää kaikille avoimeksi ja vastaanottavaksi. Toimintaa tulee tarkastella siitä näkökulmasta, mitä pitäisi aktiivisesti tehdä, jotta yhteys ja osallisuus tulisivat todeksi. Seurakunnan työntekijät esimerkiksi totesivat, että jumalanpalvelukseen voi olla monella maahanmuuttajalla vaikea tulla, koska hartauden harjoittamisen perinteet ovat niin erilaiset. Yritämmekö siis opettaa omia tapojamme tulijoille vai voidaanko kehittää uusia muotoja jumalanpalvelukselle? Pitääkö olla erikseen erityismessuja, joissa voidaan poiketa tutusta kaavasta vai voiko tuttu kaava muuttua?

Pohdin sekä seurakuntalaisten että työntekijöiden asenteita monikulttuurisuutta kohtaan. Kirkon julkilausumissa ja ohjeistuksissa pidetään pohjaoletuksena myönteistä suhtautumista muualta tuleviin. Periaatteiden tasolla tämä on totta, mutta onko suhtautuminen käytännössä yhtä mutkatonta, kuin julkilausumat ja ihanteet antavat ymmärtää? Suomen kansa jakautuu mielipiteissään maahanmuuttajia kohtaan. Luultavasti tämä jako koskee myös seurakuntalaisia ja vaikuttaa siihen, miten vastaanottavaisia seurakunnan eri toimintapiireissä ollaan.

Kantaväestöllä on merkittävä rooli maahanmuuttajien vastaanottamisessa. Monet maahanmuuttajat kommentoivat sitä, että suomalaiset ovat hiljaisia ja kontaktia on vaikea saada. He kokevat tulevansa syrjityiksi tai suljetuiksi ulos. Kaikki ulossulkeminen ei liene kuitenkaan tarkoituksellista. Tätä työtä tehdessäni olen havainnut, että minun on

helpompi istua kotona tutustumassa erilaisiin teorioihin ja muiden ehdotuksiin siitä, mitä pitäisi tehdä, kuin lähteä tekemään työtä ja tutustumaan muiden kulttuurien edustajiin. Oma ennakkoluuloisuuteni kohdistuu enemmän itseeni kuin muihin: osaanko minä, ymmärrämmekö toisiamme, löytyykö yhteistä kieltä. Oman epävarmuuden takia voi kontakti jäädä ottamatta myös monelta muulta. Seurakunnassa pitäisi kiinnittää huomiota tällaiseen passiivisen ulossulkemiseen. Syrjimistä on myös se, että ei aktiivisesti toimita erilaisten raja-aitojen ja ennakkoluulojen purkamiseksi

Alla olevassa kuviossa olen tarkastellut kantaväestön roolia maahanmuuttajien kotoutumisessa jo tutuksi tulleen nelikentän avulla. Akkulturaatio edellyttää käytännön vuorovaikutusta ja yhteistä oppimista. Joskus hienovaraisuudeksi tulkittu rauhaan jättäminen, voi aiheuttaa kokemuksen ulos sulkemisesta ja eristää ihmisiä toisistaan. Eristäminen voi olla myös aktiivista rasismia ja oman etnisen ryhmän pitämistä muita parempana. Marginalisaatiota kuvataan teorian tasolla sekä oman että uuden kulttuurin hylkäämisinä. Myös kantaväestön edustaja voi ajautua marginaaliin muun muassa hylkäämällä tasa-arvon idean, joka kuuluu keskeisesti suomalaiseen kulttuuriin. Radikalisoituminen ei koske vain äärijärjestöihin liittyneitä maahanmuuttajia, vaan myös maahanmuuttajia vastaan aktiivisesti toimivia ryhmiä.

KUVIO 9. Kantaväestön rooli akkulturaatiossa

Kotoutumisen kokonaisuuteen vaikuttaa maahanmuuttajan omat lähtökohdat ja akkulturaatiostrategiat, vuorovaikutus kantaväestön kanssa sekä erilaiset politiikat ja kotoutumisen tukeminen. Yhteistyö ei ole vain viranomaisten ja kolmannen sektorin välistä toimintaa, vaan sen tulisi koskea kaikkia.

9.2 Kehittämissideoita

Haastatteluissa huomioin, että suomalaistaustaisten työntekijöiden oli helppo ajatella seurakunnan roolia kokonaisuudessa ja ehdottaa, missä seurakunta voisi olla mukana. Heillä oli jonkinlainen tieto ja kokemus siitä, mitä seurakunnat tekevät. Yhteistyöstä, seurakunnan yhteiskunnallisesta roolista ja työntekijöiden monipuolisesta osaamisesta oli kokemusta. Maahanmuuttajataustaisilla toimijoilla ei ollut tätä tietoa ja silloin yhteistyön ideointi oli vaikeaa. He tunsivat kohderyhmän tarpeita, mutta eivät kirkon toimintatapoja. Samoin kokevat luultavasti maahanmuuttajat yleisemminkin. Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei ole ihmisille tuttu, jolloin sieltä on vaikea lähteä etsimään hengellistä kotia, yhteisöä tai apua.

Tarvitaan maahanmuuttajille suunnattu selkokielineen esite seurakunnan tehtävistä ja toiminnasta, siitä mitä tehdään, mitä tapahtuu ja miten voi tulla mukaan. Kirkkohallitus on tehnyt yleisesitteen siitä, mikä kirkko on ja se on käännetty useille kielille. Siihen liitteenä voisi tehdä Tikkurilan seurakunnan esitteen, mihin olisi nostettu toimintoja, joihin maahanmuuttajia erityisesti kutsutaan mukaan (esimerkiksi perhekerhot, varhaisnuorten kerhot, diakoniatyö, jumalanpalvelukset). Esite olisi hyvä olla suomen lisäksi ainakin venäjäksi, viroksi ja englanniksi. Esitettä olisi jaossa muun muassa Vantaan yhteispalvelupisteessä, kaupungin maahanmuuttajapalveluissa ja koulujen maahanmuuttajatyön koordinaattoreilla. Vastaavat tekstit löytyisivät myös nettisivuilta, jotka olisivat linkitetty kaupungin *maahanmuuttajille* -nettisivustoon. Seurakunnan tervetulokirjeeseen voisi laittaa tällaisen esitteen mukaan, kun muuttajan äidinkieli on joku muu kuin suomi.

Tarvetta olisi tehdä diakoniatyöntekijöille päivystystyön avuksi opas maahanmuuttajan palveluohjaukseen. Siinä olisi perustiedot maahanmuuttajia koskevasta lainsäädännöstä,

sekä kooste kotouttamispalveluista. Toimeentulotuen osalta on hyvä tietää maahanmuuttajia koskevat lait sekä niiden soveltamisohjeet ja käytännöt. Näiden lisäksi pitää olla ajan tasalla oleva tieto erilaisista palveluista, projekteista ja kokoontumispaikoista, joihin ihmisiä voi ohjata. Tarpeen on myös tietää tulkkipalveluista ja niiden saatavuudesta. Mietin myös, voisiko kehittää diakoniapäivystykseen tuleville maahanmuuttajille tukimuotoa, johon sisältyisi useampi tapaaminen ja mahdollisesti joitakin tutustumiskäyntejä yhdessä diakoniatyöntekijän tai vapaaehtoisen kanssa. Diakoniapäivystykseen tulevalle ihmiselle voisi tarvittaessa tarjota mahdollisuuksia omien verkostojen luomiseen asuinpaikkakunnallaan ja yhteyden löytämiseen muihin ihmisiin. Oma kysymyksensä on, miten diakoniatyössä tunnistamme esimerkiksi ihmiskaupan uhreja tai muita haavoittuvia ryhmiä. Mitkä ovat mahdollisuutemme etsiä, löytää ja kohdata heitä?

Seurakuntayhtymä suunnittelee yhdessä kunnan kanssa uudisrakentamista seurakuntien talon ja Tikkurilan kirkon tontille. Vanhat rakennukset puretaan ja tilalle rakennetaan asuntoja, liiketiloja ja tilat seurakunnan toimistoille ja toiminnalle. Mietin, pitäisikö seurakunnan korttelin kehittämisessä ottaa huomioon maahanmuuttajataustaiset ihmiset. Yhtymän maahanmuuttajatyöntekijä on kertonut, että maahanmuuttajien asunnottomuus näkyy hänen työssään koko ajan enenevässä määrin. Rakennetaanko tontille asukastiloja ja mikä on niiden yhteys seurakunnan tiloihin?

9.3 Monikulttuurisuustiimin ja tutkimusprosessin arvio

Ajatus toimintaympäristön kartoittamisesta ja tiedonhankinnan yhdistämisestä moniammatillisen tiimin työskentelyyn on toteutunut mielestäni hyvin. Tutkimusaiheet ja kartoituksen kohteet ovat nousseet osin omasta tarpeestani hahmottaa maahanmuuttajien parissa tehtävää työtä ja osin niitä on ideoitu monikulttuurisuustiimissä. Kartoitukset ja niiden kokoaminen on ollut helppo toteuttaa, koska olen voinut opintojeni puitteissa käyttää niihin aikaa. Kerätty tieto on edistänyt työn suunnittelua ja ankkuroinut sitä tukevammin ajankohtaiseen tilanteeseen.

Monikulttuurisuustiimi itsessään on tuntunut toimivalta ratkaisulta seurakunnan työn kehittämiseen. Alkuvaiheessa tiimin kokoaminen oli hidasta, mutta kun työskentely on

päässyt käyntiin, on se ollut tuloksellista. Tiimin jäsenet ovat olleet tyytyväisiä siihen että joka kerta on saatu aikaan jotain konkreettista ja päästy asiassa eteenpäin. Eri työalojen näkökulmat ovat korvaamattoman tärkeitä. Yhdessä tehtävä työ motivoi ja tuntuu mielekkäältä lähteä toteuttamaan myös yhteistä käytännön projektia.

Olen ollut yhtenä tiimin jäsenenä kehittämässä toimintaa. Minulla on ollut myös toinen rooli tutkijana. En pidä tätä kaksoisroolia eettisesti ongelmallisena, koska tarkoituksena ei ole ollut tutkia tiimin toimintaa, vaan tukea tutkimuksen avulla tiimin kehittämistyötä. Minun on kuitenkin pitänyt kiinnittää erityistä huomiota koko seurakunnan näkökulmaan ja huolehtia siitä, etteivät diakoniatyön kysymykset painotu tiedonhankinnassa liikaa. Tätä en ole pystynyt kokonaan välttämään. Esimerkiksi haastateltavani toimivat eri tavoin kotouttamisen erityiskysymysten kanssa ja olivat lähellä diakonian kenttää. Erilaisen kuvan kokonaisuudesta olisi saanut, jos olisin valikoinut haastateltaviksi enemmän, kulttuurin ja liikunnan parissa toimivia ihmisiä sekä koulujen opettajia.

Puutteena tässä prosessissa on ollut maahanmuuttajien vähäinen osallisuus sekä tiedon ja kokemuksen lähteinä että työn kehittäjinä. Alkuperäisessä suunnitelmassamme monikulttuurisuustiimistä, oli mukana ajatus maahanmuuttajien mukaan kutsumisesta. Työn alkuvaiheessa olemme kuitenkin halunneet ajatella asiaa ensin yhdessä työntekijöiden kesken ja vasta seuraavassa vaiheessa ottaa muita mukaan. Tämä on lisännyt omaa hallinnan tunnettamme työn suhteen. On voitu rauhassa kuulla työalojen ajatuksia ja keskustella suunnasta, kun ei ole ollut ulkopuolista painetta. Tässä vaiheessa toimintatapa on tuntunut hyvältä. Suunnitelma tiimin laajentamisesta on edelleen olemassa. Sen lisäksi käytännön toimintaideamme antaa paljon tilaa erilaisille ihmisille olla mukana kehittämässä ja tekemässä työtä yhdessä kanssamme.

Yritimme tavoittaa seurakuntaamme kuuluvia maahanmuuttajia kirjeitse. Tämä yhteydenottoyritys oli tulokseton. Maahanmuuttajien edustajia olisi tavoittanut haastateltaviksi esimerkiksi etnisten järjestöjen kautta. Sopimani haastatteluaika Vantaan venäläiselle klubille siirtyi tulevaisuuteen. Kouluista voisi löytyä halukkaita haastateltavia. Tämä osa työstä jää kuitenkin tehtäväksi myöhemmin. Työn tutkimuksellisen kehittämisen ideana on käydä vuoropuhelua käytännön työn ja siitä nousevien tutkimustarpeiden/tutkimusten välillä. Vaikka opinnäytetyössä tämä näkökulma jää ohueksi, on sitä

mahdollisuus vahvistaa prosessin edetessä. Aineistoa kerätään prosessin eri vaiheissa eri näkökulmista ja erilaisten kysymysten perusteella (Toikko & Rantanen 2009, 120.)

Alkuperäinen tarkoitus oli saada hahmotettua haastattelujen avulla kokonaiskuvaa vantaalaisesta toimijakentästä, eri tahojen tehtävistä ja odotuksista seurakunnalle. Haastattelukierroksen jälkeen voin todeta, että olen kuullut jotain erityisesti maahanmuuttajille tarjotuista palveluista, mutta muun muassa peruspalveluiden (koulut, kulttuuri, sosiaali-toimi, liikunta, nuorisopalvelut jne.) edustajien näkökulmat ovat jääneet huomiotta. Mitä enemmän olen lukenut, haastatellut, keskustellut ja tutkinut, sitä tietoisemmaksi olen tullut siitä kuinka pieni osa kokonaisuudesta tämän työn avulla on kartoitettu. Lähtötiedot minulla tutkijana olivat aiheesta hyvin vähäiset ja tämä työn tekeminen on ollut hyvä oppimisprosessi itselleni. Uskon että tästä on ollut hyvä tuki ja apu myös monikulttuurisuustyöryhmällemme ja seurakunnalle.

Aineistot ovat kaikkineen laajat. Tutkimuksen kannalta syvemmälle olisin päässyt, jos olisin ottanut aineistoksi vain yhden näistä monesta. Laajempi näkökulma on palvelut kuitenkin paremmin kehittämistyötämme ja omaa oppimistani monikulttuurisuusasioissa. Kehittämistoiminnassa ei voida keskittyä yhtä syvälliseen tiedon keräämiseen kuin perinteisessä tutkimuksessa (Toikko & Rantanen 2009, 119).

LÄHTEET

- Ahokas, Marja 2011. Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa Suoninen, Eero; Pirttilä-Backman Anna-Maija; Lahikainen, Anja Riitta; Ahokas, Marja 2011. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOY.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Björklund, Liisa & Grönlund, Henrietta 2009. Kirkko heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäjänä. Helsinki. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 28/2009.
- Creutz, Karin & Juntunen, Marko 2015 i.a. Tunne epäoikeudenmukaisesta yhteiskunnasta tuottaa radikalisoitumista. Viitattu 3.4.2015.
www.ihmisoikeusliitto.fi.
- Forsander, Annika 2004. Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Helsinki: Väestöliitto.
- Harinen, Päivi & Ronkainen, Jussi 2010. ”Uusi tuuli puhaltaa, painaa pilviin juuret.” Monikulttuuriset nuoret ja kulttuurisen erilaisuuden puolustus. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Heikkinen, Hannu L. T. & Jyrkämä Jyrki 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikkinen, Hannu L. T.; Huttunen Rauno & Moilanen Pentti (toim.) 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva: Atena kustannus.
- Helsingin hiippakunta 2015 i.a. Viitattu 10.3.2015. www.helsinginhiippakunta.fi.
- Hiltunen, Pekka Y & Vasko, Timo 2011. Hyvä tietää uskontodialogista. Näkökulmia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille. Helsinki: Kirkon ulkoasiain osasto.
- Huovinen, Eero 2015, Miten harjoittaa ekumeniaa totuusyhteisössä? Kanava-lehti 2/2015.
- Kaivo-oja, Jari 2014 i.a. Radikalisoituminen ja ennakointi. Viitattu 3.4.2015.
www.foresight.fi.

- Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyö 2010. Kirkko turvapaikkana – opas seurakunnille. KDY: Helsinki.
- Kotouttamisen osaamiskeskus 2015 i.a. Viitattu 20.2.2015. www.kotouttaminen.fi
- Korhonen, Vesa 2013. Kulttuurien kohtaaminen yhteiskunnallisena kysymyksenä. Teoksessa Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386. Viitattu 27.3.2015. www.finlex.fi/ajantasa/2010/20101386
- Lautiola, Hannele 2013. Kumppanuutta kotouttamisen kentillä. Esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa. Helsinki: Osallisena Suomessa -hanke.
- Luetaan yhdessä -verkosto 2015 i.a. Viitattu 26.4.2015. www.luetaanyhdessa.fi
- Maahanmuuttovirasto 2015 i.a. Viitattu 23.2.2015. www.migri.fi
- Makkonen, Timo 2000. Rasismi Suomessa. Tutkimusraportti. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.
- Makkonen, Timo & Koskeniemi Eero 2013. Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien aseman oikeudellinen sääntely. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Mammon, Reet 2010. Kolmen etnisen ryhmän kotoutumisprosessi Suomessa. Jyväskylän yliopisto.
- Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Martikainen, Tuomas; Saari, Matti & Korkiasaari, Jouni 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja suomi. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Nicehearts ry. 2015 i.a. Viitattu 26.4.2015. www.nicehearts.com.
- Ojasalo, Katri; Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy

- Parek, Bhikhu 2000. Rethinking Multiculturalism. Cultural diversity and political theory. London: Macmillan.
- Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2011. Arkiajattelu. Teoksessa Suoninen, Eero; Pirttilä-Backman Anna-Maija; Lahikainen, Anja Riitta; Ahokas, Marja 2011. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOY.
- Pitkänen, Pirkko 2006. Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä. Helsinki: Edita.
- Pyykkönen, Miika & Martikainen, Tuomas 2013. Muuttoliike ja kansalaisyhteiskunta. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Rastas, Anna 2005. Rasismi. Oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia. Teoksessa Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) 2005. Suomalainen vieraskirja. kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.
- Rytkönen, Aaro 2014. Nuorten radikalisoituminen on uhka myös Suomessa. Tekoja – lehti 3.9.2014. Kirkon Ulkomaanapu.
- Sarala, Urpo & Sarala, Anita 2001. Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Saukkonen, Pasi 2007. Maahanmuutto, monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka: taustatietoja tutkimukselle ja toiminnalle. Cuporen verkkojulkaisuja 1/2007.
- Saukkonen, Pasi 2013. Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.
- Shakir, Aysu & Tapanainen, Maippi (toim.) 2005. Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2004. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.

Sisäministeriö

- 2013. Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020-strategiasta.
- 2015. Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011-2014. Sisäministeriön julkaisu 2/2015

Suomen evankelis-luterilainen kirkko

- 2009. Meidän kirkko. Ykseyttä etsivä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen strategia vuoteen 2015.

- 2012. Seurakuntarakenteiden kehittämisen päälinjat. Kirkkohallituksen esitys 11/2102 kirkolliskokoukselle.
- 2013. Lausunto Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –työryhmän ehdotuksesta. Sisäministeriön lausuntopyyntö SM077:00/2011.
- 2014a. Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.lut.kirkon julkaisuja 7.
- 2014b. Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 16.
- 2015 i.a. Viitattu 10.3.2015. sakasti.evl.fi/monikulttuurisuus

Suoranta, Juha & Ryyänen, Sanna 2014. Taisteleva tutkimus. Helsinki; Into Kustannus oy.

Teräs, Marianne; Lasonen, Johanna & Sannino, Annalisa 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymät koulutukseen ja työelämään. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Tilastokeskus 2014. Ulkomaalaistaustainen väestö 2013. Suomen virallinen tilasto. Helsinki.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Maahanmuuttajabarometri 2012. TEM raportteja 11/2013. Helsinki.

Vantaan järjestöryt ry 2015. Viitattu 26.4.2015. www.vantaalla.info.

Vantaan kaupunki 2013. Kaikkien yhteinen Vantaa. Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017.

Vantaan kaupunki i.a. Viitattu 17.3.2015. www.vantaa.fi/maahanmuuttajille.

Vitikainen, Annamari 2014 i.a. Monikulttuurisuus. Julkaistu 15.8.2014. Viitattu 31.3.2015 www.filosofia.fi.

Välimäki, Liisa 2015. Turvapaikanhakijana Suomessa. Luento Seurakunta maahanmuuttajan kotina -koulutuksessa 13.3.2015.

LIITTEET

LIITE 1: Haastattelupohja yhteistyökumppaneille

1. **Kerro omasta työstäsi ja edustamasi tahon tehtävistä**

Millaisia tavoitteita edustamallasi taholla on?

Millaista toimintaa?

Millaisia rooleja suhteessa muihin?

Millaisia odotuksia sinulla on muille?

Millaisia odotuksia muilla on edustamallesi taholle?

2. **Kuvaa asiakaskuntaasi. Keitä he ovat?**

Mitä kautta he ottavat yhteyttä ja millaisissa asioissa?

3. **Piirrä verkostokartta omasta/oman työsi näkökulmasta**

Keitä toimijoita tai toimijatahoja verkostoon kuuluu?

Kenen kanssa teet yhteistyötä eniten/vähiten ja ketkä ovat tärkeimmät yhteistyökumppanit?

Kuka koordinoi erilaisia toimia?

Puuttuuko verkostosta jotain, mitä tarvittaisiin?

Miten ajattelet asiakkaiden näkevän teidät tämän verkoston osana?

Miten verkosto heitä palvelee ja miten se heidän näkökulmastaan toimii?

Onko väliinputoajia, jotka eivät saa tarvitsemiaan palveluja?

4. **Millaisia asioita Tikkurilan seurakunnan pitäisi ottaa huomioon työskennellessään maahanmuuttajien parissa?**

Mitä asioita on tärkeä tietää ja huomioida?

Millaisia asioita olette itse oppineet työtä tehdessänne?

Mitä meidän kannattaisi tehdä, jotta työmme palvelisi ihmisiä ja löytäisi oman paikkansa kokonaisuudessa?

Muita terveisiä seurakunnalle?

LIITE 2: Kysely seurakunnan tiimeille/työntekijöille

Suunnittelemme seurakuntamme monikulttuurisuustyötä ja ensimmäinen tiimipalaveri on pidetty. Totesimme, että on hyödyllistä tietää mitä tällä hetkellä seurakunnassa tapahtuu ja millaista kokemusta meillä on monikulttuurisuudesta ja työstä maahanmuuttajien parissa. Siksi teemme pienen kartoituksen tiimeille ja pakalle tästä aiheesta.

Olemme ajatelleet työtä kolmesta näkökulmasta käsin:

- Yhteyden rakentaminen ja osallisuus; maahanmuuttajien (kristittyjen ja muiden) oman paikan löytäminen ja yhteys suomalaisväestön kanssa)
- Diakoninen näkökulma ja syrjäytymisen ehkäisy
- Uskontodialogi ja rasismien vastainen toiminta

Miettikää näiden otsikoiden alle

- Asioita, joita seurakunnassa tehdään parhaillaan tai on tehty aiemmin.
- Millaisia kokemuksia on saatu (hyviä ja huonoja)?
- Mitä olemme oppineet ja mitä osaamme?

Voitte miettiä myös

- Mitä meidän tulisi tehdä?
- Mitä meidän pitäisi osata/oppia?

Kirjatkaa ylös kaikkea mieleen tulevaa – pientä ja isompaa. Miettikää työtä sitä kautta, missä kohdataan maahanmuuttajataustaisia tai vähemmistökulttuureiden ihmisiä tai myötätuntoa/ennakkoluuloja eri kulttuurista tulevia kohtaan. Ei siis kirjata pelkästään tilanteita, jotka on järjestetty maahanmuuttajille, vaan tilanteet joissa heitä on mukana.

On lupa kommentoida myös asiaa yleensä tai tiimin ehdottamaa kolmea näkökulmaa. Anne koostaa kyselyn vastaukset yhteen. Vastauksia toivomme viimeistään helmikuun loppuun mennessä.

Tulevaisuuden suunnittelua varten työryhmässä pohdimme periaatteiksi

- Tiedostamme että ihmiset liikkuvat sujuvasti pääkaupunkiseudun sisällä, mutta meidän painopisteenämme ovat seurakunnan alueella asuvat ihmiset
- Etsimme tapoja, miten voimme sisällyttää monikulttuurisuuden näkökulman olemassaolevaan toimintaan ja kehittää sitä kaikille soveltuvaksi ja saavutettavaksi.
- Seurakunnan vahvuus ja mahdollisuus on luoda erilaisille ihmisille yhteisiä kohtaamisen paikkoja. Mietitään enemmän vuorovaikutuksen luomista erilaisten ihmisryhmien (eri-ikäiset, eri kulttuuritaustoista tulevat) välillä, kuin erillisen toiminnan järjestämistä eri ryhmille.

LIITE 3: Kartoitus monikulttuurisuustyöstä ja maahanmuuttajien kanssa tehtävästä työstä

	Yhteyden rakentaminen ja osallisuus	Diakoninen näkökulma/syrjäytymisen ehkäisy	Uskontodialogi ja rasismin vastainen toiminta
<p>Mitä on tehty/tehdään parhaillaan?</p> <p>Millaisia kokemuksia on saatu?</p> <p>Mitä on opittu/mitä osataan?</p>			
<p>Mitä meidän tulisi tehdä?</p> <p>Mitä meidän pitäisi osata/oppia?</p>			

LIITE 4: Kirje vieraskielisten seurakuntalaisten koteihin

Terveiset kotiseurakunnastasi!

Olet lämpimästi tervetullut seurakunnan toimintaan mukaan.

Kutsumme Sinua ja perhettäsi sunnuntaina 8.2.2015 Pyhän Laurin kirkkoon (Kirkkotie 45). Kirkon pihalla vietetään lasten talviriehaa klo 11.00 alkaen. Kirkossa alkaa kello 12 koko perheen jumalanpalvelus. Sen jälkeen on tarjolla mehua ja pientä purtavaa.

Tämän kutsun avulla toivomme saavamme yhteyttä Suomeen muuttaneisiin tai muuten monikulttuurisiin ihmisiin. Millaisissa elämäntilanteissa toivoisit seurakunnan olevan osa elämääsi? Millaiseen toimintaan haluaisit osallistua? Mitä seurakunnan pitäisi tehdä maahanmuuttajien parissa?

Haluaisimme kuulla ajatuksiasi näistä kysymyksistä ja muista mielessäsi olevista asioista. Tule juttelemaan jumalanpalveluksen jälkeen! Voit myös kirjoittaa meille sähköpostia tai soittaa puhelimella.

Ystävällisin terveisin ja hyvää alkuvuotta toivottaen

Tikkurilan seurakunta

Päivi Helen, pappi
paivi.helen@evl.fi
p. 050 5722666

Anne Viljanen, diakoni
anne.viljanen@evl.fi
p. 050 5111674